

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

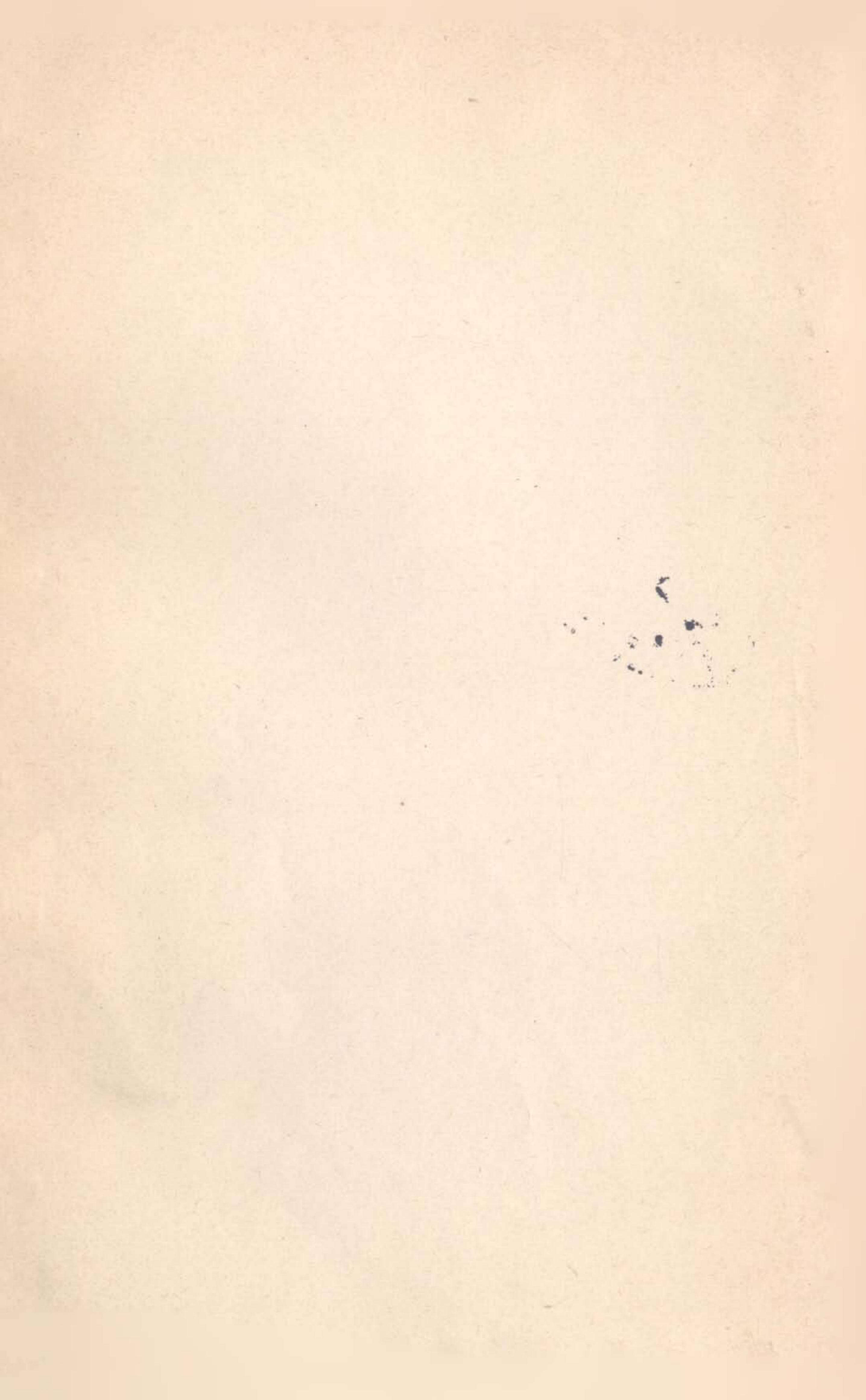
You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Ltn
✓ 351

1999

ՄԵՆԱՍՏԱՆԻՆ ԱՂՕՐԻՆ

ԿԱՄ

ՏԱՐԱԲԱՂԻ ՎԱՐԳՈՒՅԻ

ԹԱՏՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

ԻՔԵՆՓ ԱԲԱԲՍ

ԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԳՐԱԴԱՐԱՆՈՒ ՅԵ ԲՐԵՊՈՒԱ ՑԻԿՆՈՉ

ԱԶԱՏ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մ. Մ.

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՌՈՒԲԵՆԻ Յ. ՔԻՒՐԳՃԵԱՆ
ԿՈՍՏԱՆԳՆՈՒՊՈԼԻՍ ՖԻՆԱՆՃԸՂԱՐ

— 1862 —

U.S. DEPARTMENT OF THE INTERIOR

LAND OFFICE

WARRANT

TO

THE

LAND

OFFICE

TO THE
LAND OFFICE
WASHINGTON
D.C.

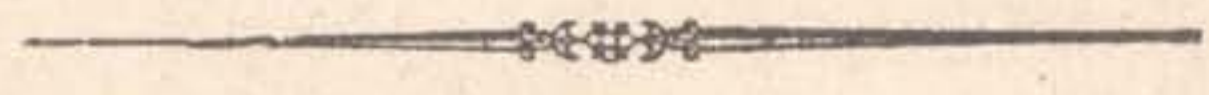
U.S. DEPARTMENT OF THE INTERIOR

Հանդես Ա. Երանյան

ՄԵՆԱՍՏԱՆԻՆ ԱՂՈՐԻՆ

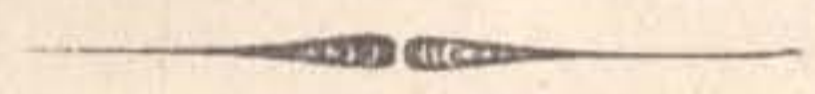
ԿԱՄ

ՏԱՐԱԲԱՂԴ ՎԱՐԴՈՒՀԻ

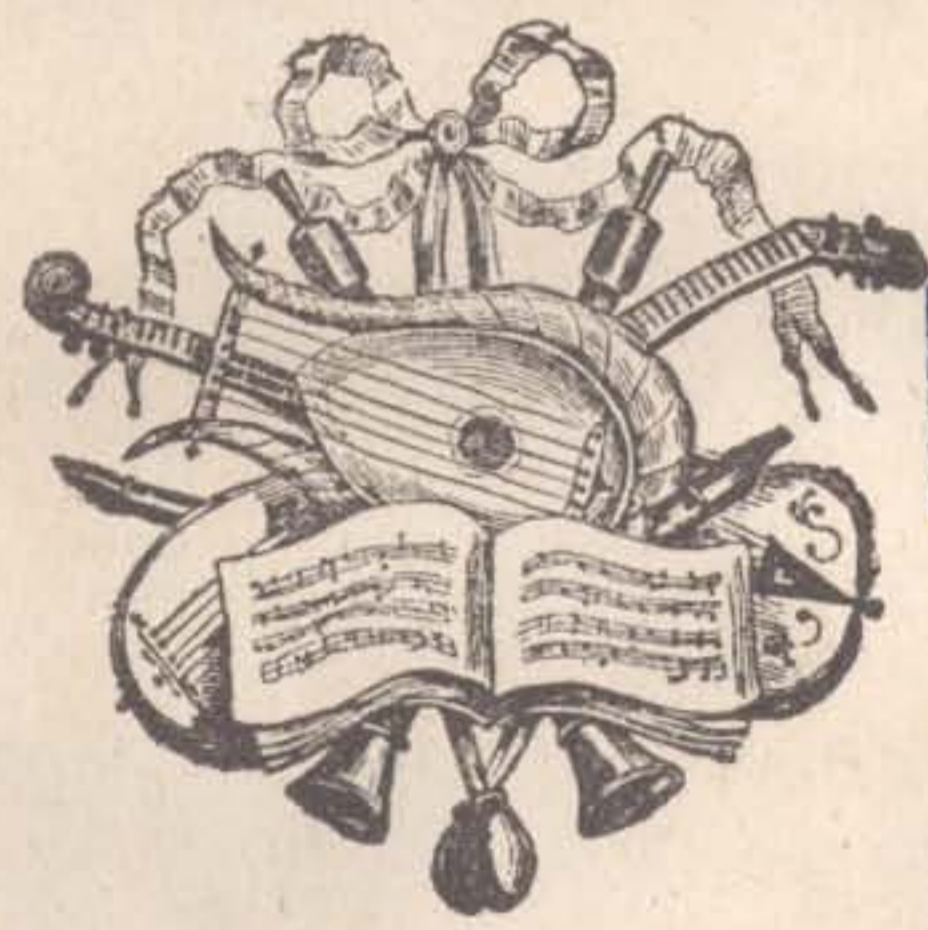
ԹԱՏԵԲԳՈՐԹԻՆ

Ի ՇԻՆԳ ԱՐԱՐԱ

ԱԶԱՏ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մ. Մ.

1731.

ՊՈԼԻՍ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՔԻՒՐԲՃԵԱՆ

4 357-60

28 354

ՄԵՆԱՍՏԱՆԻՆ ԱՂՕՐԻՆ*

ԿԱՄ

ՏԱՐԱԲԱՂԴ ՎԱՐԴՈՒՅԻ

ԹԱՅՐԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

Ի ՀԻՆԳ ԱՐԱՐՍ

ԱՆՁԻՆՔ

1. ԵՂՈՒԱՐԴ. Իշխան Պերկիկեան.
2. ԱԼԷՔՍԱՆ. Հրամանատար.
3. ՍԵԼԻՆԵԱՆ ԱՍՊԵՏ. Վարդուհիին Դաստիարակը:]
4. ԴԱՆԻԷԼ. Սեպուհ.
5. ՄԱԺԱՆ. Ասոր մեկ բարեկամը.
6. ԹԷՈՏՈՐ. Զաղացպան Է. պանդոկապետ.
7. ԿԱՍՊԱՐ. Սպասաւոր.
8. ՏԵՄԵՐԵԱՆ Տասնապետ մը.
9. Զինուորներ.
10. ԵՐԱՆՈՒՀԻ. Բոյր Եղուարդի.
11. ՎԱՐԴՈՒՀԻ Նուրեկց, Եղուարդի նշանածը.
12. ԵՂԻՍ. Թեոտորին կողակիցը:

Տեսարանին տեղին Է Հունգարիա:

Ա.

ՊԱՏԿԵՐ

(Տեսարանին պատկերին ճակատը պէտք է որ գաշտաւայր մը ներկայացուի. որուն վարի դին պիտի նկարուի Բրեզսուրկէն քիչ մը հեռու քաղաք մը: Առջևը պիտի շինուի Թեոտորին բնակարանը պանդոկին կից: Զախ կողմը պիտի տեսնուի Աղօրի մը, աջ կողմը պատշգամ մը (քէօշկ) որ պիտի միանայ աղօրիին աստիճաններով: Ան-

*Այս թատերգութեան գլխաւոր անունը Մենաստան ըլլալով թերևս ոմանք կարծեն թէ վանական եղելութեան մը հետ յարաբերութիւն ունենալուն է: Բայց սակայն կըրօնական կամ ճգնաւորական բան մը չի կայ մէջը: Կերևի թէ դարձողութեան գլխաւոր մասերը առանձնական կամ գիւղական տեղ մը անցնելոյն, ուր որ ինչպէս առաջ, հիմա ալ ճգնաւորներ կը քաշուին, հեղինակը յարմար դատած է այս անունը տալու իր թատերգութեան:

դին պիտի շինուի ցանկապատ մը՝ որ պատ-
նէշի տեղ ալ կը ծառայէ. ասոր մէջ տեղը
հաստ և գեղջական դուռ մը: Քիչ մը

հեռուն պիտի նկարուի դիւղիս աղարակը
և հորիզոնին վրայ պիտի տեսնուի Բրէզ-
պուրկ Հունդարիայի մայրաքաղաքը):

ԱՐԱՐ ԱՌԱՋԻՆ

ՏԵՍԻԼ ԱՌԱՋԻՆ

ԴԱՆԻԷԼ, (Խորէն մտնելով):

ԴԱՆ: Արդէն ժամանակը ուշ է,
եւ այսօր այնքան անտառներու մէջ
արշաւեցի որ սաստիկ անօթեցայ . . .
յուսամ որ մեր Թէոտոր բարեկամին
մենաստանը քիչ մը ուտելիք գըտ-
նեմ: (Ներքսակողմը կեցող սպասաւո-
րին) Իսկ դու որսորդութեան կաղ-
մբա առ եւ Բրէզպուրկ դարձիր . . .
եւ անցած երեկոյեան պէս սուր-
հանդակին հետ քաղաք պիտի իջ-
նեմ: (Առանձին) Թէեւ այս տեղի սայ-
լերը խարխուլ են եւ անտանելի,

բայց անոնցմով ճամբայելլողը գու-
արձալի արկածներու կը հանդիպի,
ըսածիս վկայ է սա ամենասիրուն Ե-
ղիար, որուն միմիայն յանցանքը իր
քովը պառակէկ գեղացի կին մը
ունենայն է, զոր գլխին վրայ իբր
պահապան դրած է իր ապուշ եւ
նախանձոտ էրիկը:

Թէոտոր: (Դրսէն) Չէ, տիրուհիս,
չէ, չեմ ուղեր, ըսի . . .

ԴԱՆ: Վայ, միթէ անոր ձայնը չէ
մի լսածս: (Թէոտոր ներս կը մտնէ):

ՏԵՍԻԼ Բ.

ԴԱՆԻԷԼ, ԹԵՏՏՈՐ

Թէոտ: (Անկիւն մը կայնած) Նորէն կը
կրկնեմ քեզի, եւ եմ հոս ստանալ-
րը . . . եւ, եւ միայն իրաւունք
ունիմ հրամայելու:

ԴԱՆ: Է՛յ, այս ինչ վայնասուն է,
պարոն Թէոտոր:

Թէոտ: Դանիէլ Սեպուհ, դո՞ւք
էք, ուսկից հոս . . . թողութիւն
չնորհեցէք . . . ինչ հրաման ունիք,
տէր լւմ:

ԴԱՆ: Ուտելիք ունիս պանդոկդ,
որկորս պարապ է:

Թէոտ: Ի՞նչ կը հարցընէք, հարս-
նիք ունինք, հարսնիք մը, որուն
նամը չե տեսնուած:

ԴԱՆ: Ըսել է թէ գգալ շարժող

ալ շատ ունիս:

Թէոտ: Բնաւ, ամենեւին . . . մի-
նակ փեսան, հարսնցուն կնքահարք
եւ կնքամայրը . . . կարծես թի
կարգուելու համար ծակէ ծակ և
պահուրտին . . . աւելի հիանալին
կուղէք. սեղան ալ չի պիտի նստին
եղեր, չէ . . . հապա հարսնիքը
լմնալուն պէս հարսն ու փեսայ
կառք հեծնան պիտի գնան. իրաւ է
որ ըրած ծախքս վճարեցին, շնոր-
հակալ եմ, առատօրէն վճարեցին,
բայց արի տես որ բոլոր կերակուր-
ները վրաս մնացին . . . զանոնք
ձեզի մեծարելու ուրախ պիտի ըլ-
լամ:

ԳՆՆ: Ի՞նչ բարեբաղդութիւն . . .
բայց նախ՝ դրուցէ ինձ . . . որով
դէմ կրակ ու բոց կտրէր կը պօռա-
յիր . . . միթէ պառաւկէկ աղախ-
նոյդ դէմ :

ԹԷՈՏ: Երբէք . խեղճ պառաւը ին-
չու սաստեմ . բարի տանտէր մը ա-
նանկ բան չընէր . իմ կոխու մինակ
կնկանս հետ է :

ԳՆՆ: Ուրեմն բարի տանտէր մը՝
վատ ամուսին կրնայ եղեր ըլլալ :

ԹԷՈՏ: Աշխարհիս մէջ ինծի պէս
չնաշխարհիկ ամուսին չի կայ . . .
կուռքի պէս կը պաշտեմ իմ սիրուն
նաղելի Եղիաս ու թէ որ քիչ մը ե-
ւելիկէկ կարող կապող չըլլար նէ . . . :

ԳՆՆ: Հա՛ , հա՛ , կարծեմ թէ նա-
խանձ ես . . . :

ԹԷՈՏ: Ադ ալ խօ՞սք է մի . ութ
օրէ վեր չեմ գիտեր որ շար սատա-
նան կնկանս գլխին մէջ մտեր է :

ԳՆՆ: (Մեկուսի և ուրախ դուարթ) .
Ութ օրէ վեր . . . :

ԹԷՈՏ: Այո՛ , ոչ երեսը կը խնդայ ,
ոչ երեսս կը նայի . հարեւանցի աչք
մ'անգամ թշուառիս վրայ նետած
չունի . հագուել սգուելու ալ խօսք
բանամ , անդգայ է , թէ եւ առաջ
այնպէս չէր . . . չի գիտեմ ի՞նչ հոգ
ունի , ի՞նչ բանի վրայ կը մտմտայ . . . :

ԳՆՆ: (Մեկուսի) Կարելի է իմ վը-
րաս . . . :

ԹԷՈՏ: Ի՞նչ հրամայեցիք :

ԳՆՆ: Ո՛չ ինչ . . . Թէոտոր , կար-
ծեմ թէ կինդ սիրուն էակ մ'է :

ԹԷՈՏ: Սիրուն մի . . . չքնաղա-
գեղ կին մ'է :

ԳՆՆ: Խօսքիդ կը հաւտամ . . .
բայց ըսէ ինծի , ի՞նչ կնճիռ կայ ձեր
մէջ . ու երբ հարց ու փորձ ընես ,
ի՞նչ պատասխան կուտայ քեզ :

ԹԷՈՏ: Կոնակը ինծի կը դարձը-
նէ . . . այս է պատասխանելու կեր-
պը . . . թէ որ ճշմարիտը կուզես ,
ալ դիմանալիքս չի մնայ , քանի ա-
նոր վարմունքը յիշեմ կատաղութիւ-
նըս կը բռնէ :

ԳՆՆ: Վերջը՞ . . . :

ԹԷՈՏ: Վերջը սա է որ գիշերնե-
րը մինակուկ կը պառկիմ Աղօրիիս
մէջ . . . :

ԳՆՆ: (Ծիծաղելով) Անշուշտ չար-
քաշութեամբ ցորենդ աղալու հա-
մար . . . կարծեմ :

ԹԷՈՏ: Օ՛ , աղէկ դտաք , կատա-
ղութենէս լալու համար չէք ըսեր .
ինչու որ , աղնուական ոճով խօսե-
լով կնկանս հետ նոր փեսայի պէս
կապրիմ :

ԳՆՆ: Միթէ քար սիրտ կինդ 'ի
դութ չի շարժիր թափած արցունք-
ներուդ :

ԹԷՈՏ: Ան , ան իմ արտառքս տե-
սած չունի բնաւ , քանի որ սա վե-
րի պատշգամին մէջ հանգիստ կը
քնանայ . . . :

ԳՆՆ: (Իւրովի) Սա պատշգամին
մի . . . ծիծաղելի բան , խոստովա-
նանք մնայ , սիրելի Թէոտոր , դուն
ալ քիչ շատ յանցանք ունիս գի-
տես , եւ արդէն դու բերնովդ ըսած
ես որ փառասէր ես :

ԹԷՈՏ: Այո՛ , փառասէր եմ , եւ
կոկիկ եկամտի մը տէր ըլլալ կը փա-
փաքիմ , ահա այս է իմ ամենամեծ
յանցանքս , բայց կնկանս ինչուն
պէտք . . . :

ԳՆՆ: Ներէ , կը սխալիս . չես գի-
տեր որ աշխարհիս վրայ ամեն բան
գիրար կը բռնեն . . . առաջ Չաղաղ-
քի մշակ էիր . շատ չանցաւ , աղօ-
րիին աչք զարկիր , այն ի՞նչ աղօրին

ձեռք ձգեցիր . եւ ահա ելար անոր
ուրիշ բան մը միացընելու . . . :

ԹԷՈՏ: Այո , պանդոկը պիտի ըսէք ,
որ անոր մէկ կտորն էր . գիշեր քե-
րեկ այս կերպով էր . . . բայց դար-
ձեալ կնկանս ինչո՞ւն պէտք . . . :

ԹԷՈՏ: Մարդ , քիչ մը համբերէ
որ ըսեմ : Այս բաւական չէր . սի-
րուն կնկան մը հետ ելար ամուսնա-
ցար . զանի պանդոկիդ հրապուրիչ
մէկ նշանակը ընելու մտօք : Հիմա
թէ որ դժբաղդարար փափաքիդ հա-
սար , թէ որ այն նշանակը այնքան
գրաւիչ է որ ամենուն աչքը կառ-
նու , եւ վերջապէս եթէ նախանձէդ
կը հալիս կը մաշիս այն գանձդ , այն
գոհարդ ձեռքէդ յափշտակելուն
վրայ . . . ըսէ , նայիմ որո՞ւ է յան-
ցանքը . . . :

ԹԷՈՏ: Շատ ու շատ իրաւունք
ունիք . . . որչափ անխելք եւ տրիս-
մար եմ ես . . . առաջուց ասոնց
վրայ երկար բարակ մտածել պէտք
էի . . . բայց , տէր իմ Սեպուհ ,
դուք բարեւիրտ մարդ մ'էք , միտ-
քըս հնար մը եկաւ :

ԴԱՆ: Ի՞նչ տեսակ հնար :

ԹԷՈՏ: Չեմ համարձակիր ըսելու . . .
թէ եւ ինձի մեծ շնորհ մը ըրած
կըլլաք . . . :

ԴԱՆ: (Անոր գաւաթը լեցընելով) Քաջ

գիտես որ ես գոտող չեմ , արձակ
համարձակ եղիր ինձի հետ :

ԹԷՈՏ: Լաւ , իմ . . . , իմ կնկա-
նըս մօտ միջնորդ եւ բարեխօս ե-
ղիք . . . :

ԴԱՆ: Բոլորով սրտիւ .

ԹԷՈՏ: Իմ գովեստս ըրէք :

ԴԱՆ: Գիտցածս կը զրուցեմ վը-
րադ :

ԹԷՈՏ: Շնորհակալ եմ , մեծա-
պէս . . . :

ԴԱՆ: Ոչինչ բան :

ԹԷՈՏ: Վերջապէս ձեր ձեռքէն
եկածը ըրէք որ սա երանելի պա-
տրշգամին բանալին յանձնել տաք
ինձի . . . :

ԴԱՆ: Բանալին մի (ինքնիշխան) Տէա ,
ահա գրան վրան է :

ԹԷՈՏ: (Դրսէն) Է՛յ , ով կայ հոն ,
պանդոկապետ , տղայք . . . :

ԴԱՆ: Այս ձայնը ինձի անձանօթ չէ :

ԹԷՈՏ: Հիւրերէն կամ կնքահայր-
նէրէն մէկը պիտի ըլլայ եկողը . . .
հասայ պարոն . . . Սեպուհ , խօս-
քըդ խօսք է , պիտի աշխատիք ան-
շուշտ կնկանս միտքը ընելու . . . :

ԴԱՆ: Իմ միակ եւ սիրելի փափա-
քըս ալ ատ է . . . :

ԹԷՈՏ: Ո՛հ , շնորհակալ , հազար
անգամ շնորհակալ եմ , Սեպուհա . . .
ահա հասայ . . . հասայ :

ՏԵՍԻՒ Դ.

ԴԱՆԻԷԼ , (Առաջ առանձին հետզհետէ կուգան) . ԵՂԻՍ ԵՒ ԹԷՈՏՈՐ

ԴԱՆ: Այս ինչ կոչտ ու անբան
ամուսին է եղեր . նայէ , նայէ ա-
նանկ գանձ մը ինձի կը վստահի . . .
եւ ալ ընելիքս գիտեմ , ամեն բան
կարգի պիտի գնեմ : Պատշգամին
քանիքը մի , ահա գրան վրայ է

կեցեր , եւ բիրտ գեղջուկին ձեռքը
չերթար դայն առնելու . . . կուգէ
որ անպատճառ ես առնեմ : (Բանալին
կառնու)

ԵՂԻՍ: Սեպուհ , ինչ է այդ ըրա-
ծըդ , տուր նայիմ սա բանալին :

ԴԱՆ: Գեռ կանուխ է, սիրուն աղ-
ջիկս :

ԵՂԻՍ: Չէ, հիմա անմիջապէս պի-
տի տաս . . . :

ԴԱՆ: Էն առաջ իմ սիրուն Եղի-
արս . . . քեզի քանի մը խօսք ունիմ :

ԵՂԻՍ: Գն, ինձի հետ խօսիս
մի, անկարելի բան . . . :

ԹԷՈՏ: (Ներս մանելով՝ սնտուկ մը
կանակը և Մաժան առջևէն) Ինչպէս
անկարելի, թող որ խօսի հետդ . . . :

ԵՂԻՍ: Ի՞նչ, միթէ այս է քու
հրամանդ :

ԹԷՈՏ: Այո, այս է իմ հրամանս . . .

Գանիէլ Սեպուհը, մեր պանդոկը ի-
ջեւանելով՝ պատուեց զմեզ. ըստ
սովորականին սեւ ջուրը վարի սը-
րահը պիտի խմէ. նայէ որ աղէկ եւ
տաքուք ըլլայ, Եղիս :

ԵՂԻՍ: Բայց . . . :

ԹԷՈՏ: Աղէկ եւ տաքուք ըլլայ,
ըսի, տիրուհիս, եւ դուն անձամբ
պիտի մեծարես :

ԵՂԻՍ: Պիտի հնազանդիմ, Պարոն
Թէոտոր: (Մեկուսի) Յիրաւի սա կարգ-
ուած մարդիկը աչք ունին, բայց չեն
տեսներ: (Բարձր) Այո, պիտի հնա-
զանդիմ:

ՏԵՍԻԼ Գ.

(Նոյն անձինք) ՄԱԺԱՆ

ՄԱԺ: Պահ մը մտիկ ըրէ ինձի,
իմ գեղանի Եղիսս, զիտես որ այս
առտու բան մը ապսպրեցի քեզ . . . :

ԴԱՆ: Մաժան . . . դուն որ ծա-
կէն ելար, դուն հոս ես :

ՄԱԺ: (Մտք ձեռքը սեղմելով) Նոյն
ինքն ես եմ, սիրելի բարեկամ: (Ե-
ղիսին) Միթէ որոշեալ ժամուն ամեն
բան պատրաստ պիտի ըլլայ :

ԹԷՈՏ: Է՛հ, հարսնիքին համար չէ
մի ըսածդ. ես իմ ձեռօքս հաւերս
եւ բաղերս փետտեցի, բայց ինչ
փոյթս է. հոս ճաշ պիտի չընեն ե-
ղեր . . . :

ԵՂԻՍ: Իսկ ես պէտք եղածը հո-
գեւոր հովիւին հետ խօսեցայ. ան-
ձայն եւ անշուք պիտի ըլլայ հան-
դէսը, իրաւ, բայց ասոր փոխարէն
աղքատներուն առատ առատ ողոր-

մուծիւն պիտի բաժնուի: Միթէ Եղ-
ուարդ իշխանին, ան ազնուական
փեսացուն հրամանը այսպէս չէ մի:
(Գանիէլ զարմանք կը յայտնէ) :

ՄԱԺ: Ճիշդ այս է եւ իմ ուղածա-
լաւ, լաւ վստահ եմ որ ամեն բան
տեղն զտեղն է :

ԹԷՈՏ: (Յած ձայնիւ) Գն վարի սը-
րահին հողը տան :

ԵՂԻՍ: (Մեծաղելով) Այ այն իմ գոր-
ծըս է :

ԹԷՈՏ: (Գանիէլին) Չի մոռնաք կըն-
կանս խօսելու :

ԴԱՆ: Ես ալ արդէն խօսելու սկիզբ
մը ըրեր էի . . . :

ԹԷՈՏ: Շատ աղէկ . . . ուրեմն
ամեն բան կարգին է . . . կարգին . . .
(Ինքը մէկ կողմէ և Եղիսը միւսէն դուրս
կելլեն) :

ՏԵՍԻԼ Ե.

ԴԱՆԻԷԼ, ՍԵՊՈՒՀ, ՄԱԺԱՆ

ԴԱՆ: Միթէ Եղուարդ իշխանին
ամուսնութեան լուրը հիմն ունի . . .

ՄԱԺ: Այս իրիկուն իսկ, պսակը
պիտի կատարուի

ԴԱՆ: Հիմա կը գուշակեմ թէ էինչ
պատճառաւ գաղտնուողի կամուս-
նանայ . . . Եղուարդ իշխանը այն
ապստամբներէն մէկն է, որ վերջին
յեղարիօթեան ժամանակ զէն 'ի
ձեռին բռնուեցաւ :

ՄԱԺ: Իրաւ է որ կոյր զկուրայն
այնպիսի ճամբայ մը բռնեց՝ որուն
վախճանը աքսոր էր :

ԴԱՆ: Ճշմարիտը, ես կարծէի որ
արդէն կծիկը դրած փախած է :

ՄԱԺ: Մեկնել պէտք էր ապահո-
վութեան համար, բայց սէրը չի թո-
ղուց :

ԴԱՆ: Եւ ո՞վ է ան գեղեցիկ, մե-
ծատոհմ եւ ցարդ անծանօթ մնացած
օրիորդը, որ աշխարհային սնտիա-
նութիւններէն ձեռք քաշելով աք-
սորեալի մը բաղին բազդակից ըլ-
լալու յօժարեր է :

ՄԱԺ: Մեծատոհմ օրիորդ չէ նա .
այլ խեղճ եւ գեղանի որբ աղջիկ մը՝
որ ժամանակ մը, իշխանին քրոջը
Նրանուհիին հետ Տիրամայր վանքին
մէջ դաստիարակուած է . եւ Նրա-
նուհիին սրտակից եւ դասակից բա-
րեկամուհին ըլլալէն վերջը, հիմա
անոր եղբօրը հարսը պիտի ըլլայ :

ԴԱՆ (Երանդագին). Ի՞նչ, Տիրամայր
վանքին մէջ կեցող կոյսն էր այն . . .
եւ ի՞նչ է անունը, խնդրեմ

ՄԱԺ: Հարսնցու օրիորդն է, Վար-
դուհի Նուրէնց

ԴԱՆ: Վարդուհի Նուրէնց մի՞

ՄԱԺ: (Մեծաղելով) Բայց շատիտ

սութիւն կըլլայ անոր գովեստը
քու առջեւը ընել . . . դու արդէն
զանի քաջ կը ճանաչես . . . Սե-
պուհ, մոռցար մի այն օրը երբ բեր-
նէ բերան կը պտըտէր սա այլանդակ,
անհաւատալի լուրը թէ՛ Պանիէլ Սե-
պուհը, այն կնատէր ազնուակա-
նը, այն նորեկուկ Տօն Եռանը, ան-
գամ մը Եկեղեցին վանդակին ե-
տին կայնող կուսաններուն մէջ գե-
ղանի Վարդուհին տեսնելով (անոր
մաքուր, պղատոնական սէր կապեր
է . . . (Մեծաղելով) Թշուառդ Պանի-
էլ, ահա յերկնից յերկիր թաւալող
ինկար . այն երկնային հրեշտակդ,
որ քեզի պէս մեղաւոր մը հաւատա-
քի բերաւ, վերջապէս կին մըն է ե-
ղեր, սիրելի բարեկամ, եւ ահա այ-
սօր իսկ, հիանալի բան, ուրիշին
ծոցը պիտի մտնէ :

ԴԱՆ: (Բարկութիւնը զսպելով) Տարա-
կոյս չկայ, բարեկամ, որ այս ա-
մուսնութիւնը սրտիս մէջ խորին վէրք
մը պիտի բանար թէ որ մաղի չափ
անոր հոգ տանէի : Այս պահուս իմ
մտմտութիւնս ուրիշ կնկան մը վրայ է,
որ թէ եւ Վարդուհիին չափ փափկիկ
եւ քնքուշ չէ, բայց իմ աչքիս նոյն
իսկ այս բանիս համար աւելի ար-
ժէք ունի Նղիսը :

ՄԱԺ: Վայ, Չաղացպանին սիրուն
կինը . հա՛, աղուորիկ է, խօսք չու-
նիմ, բայց ի՞նչ օգուտ, էրիկ ունի :

ԴԱՆ: Էրիկը, Աստուած պահէ . . . ,
ո՛հ, իր սանձը ձեռքս տուաւ, այն
պայմանաւ որ զինքը գովեմ կնկանը
առջեւ :

ՄԱԺ: Այնպիսի վստահութիւն մը
որ քեզ պատիւ կը բերէ, եւ ահա

չուշտ դուն ալ ճիգդ պիտի թափես սեւ երես ելլալու . . . :

ԴԱՆ: Ես ալ այդպէս կը յուսամ . . . (ըստկու-թեամբ) բայց բնաւ հաւատալս չի գար որ վարդուհին պիտի կարգուի . . . :

ՄԱԺ: Ատենը կանցնի . . . եւ կը դարմանամ որ իշխանը եւ նշանածը դեռ չերեւցան (Գեպի ներս՝ դին նա-յելու կերթայ) :

ԴԱՆ: Ա՛խ , ան հպարտ եւ ծաղկահասակ օրիորդը երջանիկ պիտի ըլլայ հան , ան որ զիս մերժեց , ան որ պաշտելի է միշտ ինձի , եւ զիս որքան ատէ , ես ալ այնքան զինքը պիտի սիրեմ :

ԹԷՈՏ: (Ներս մտնելով) Հիմա բերին սա նամակը , պարոն Մաժանին անուան ուղղուած է :

ՄԱԺ: (Ձայն առնելով) Պարոն Լիւնար , երկրորդ կնքահայրէն է այս գիրը : (Կարդալով) Բայց կարելի է .

կուռի մը մէջ վիրաւորուեր է եւ դուրս ելլալ չէ կարող . . . :

ԴԱՆ: Յաւ է ինձ որ սիրական բարեկամացդ հարսնիքը ետ պիտի մընայ :

ՄԱԺ: Պատճառ . . . վկայ մը պակասելուն . եւ դուն հոս չես մի , դուն Սեպուհ :

ԴԱՆ: Ե՞ս :

ՄԱԺ: (Ծաղրելով) Գուն չէիր ըսողը որ վարդուհին աչք չունիս :

ԴԱՆ: Իրաւունք ունիս . առաջարկութիւնդ կընդունիմ . (Մեկուսի) Գոնէ այս ստիւտ այն անողորմ աղջիկը անգամ մը եւս կը տեսնեմ :

ՄԱԺ: Հեռուէն եկողները , վարդուհին , իր այեւոր դաստիարակը , Սելինեան Ասպետը , չէն մի :

ԴԱՆ: Այո՛ , սա հեղնաբան փիլիսոփան . . . ան , նա որչափ ատելի եւ զզուելի է ինձի . . . :

ՏԵՍԻԼ Զ.

(Նոյն անձինք) ՍԵԼԻՆԵԱՆ ԱՍՊԵՏ , ՎԱՐԴՈՒՀԻ

ԱՍՊ: Ահա՛ , մենք ամենէն առաջ հասանք :

ՄԱԺ: Կը սխալիս , Ասպետ . . . :

ՎԱՐԴ: (Բարե տալով) Հո՞ս էք արդէն , պարոն Մաժան . . . (Կանգ) :

ԴԱՆ: (Խոնարհութեամբ) Ազնիւ օրիորդ :

ԱՍՊ: (Հեզնօրէն անոր երեսը նայելով) Ո՛հ , Սեպուհդ Գանիէլ :

ՎԱՐԴ: (Պաղութեամբ ծռելով) Սեպուհ . . . (Մեկուսի) Այսպիսի օր մը սա մարդուն հոս գտնուելը չարագուշակ նշան մ'է . . . (Առ Ասպետ) Բարեկամ , յոգնած դադրած ես . . . կարծեմ գէշ չըլլար , եթէ քաշուինք ,

քիչ մը հանգստանալու համար :

ԴԱՆ: (Գեղջաչէն աթոռ մը Ասպետին տալով) Մեր պարտքն է , Ասպետդ , ձեզի մեծարել :

ԱՍՊ: (Ժմտելով) Ձեր մարդավարութենէ այդպիսի մեծարանք յուսալի է , սիրելիդ իմ թշնամի :

ԴԱՆ: Ի՞նչ խօսք է այդ . . . :

ԱՍՊ: Այս խօսքս կը կրկնեմ , այո՛ , դուք էք մեր մտերիմ թշնամին . . . 'ի հարկէ ոչ իմ , եւ ոչ քուկդ է յանցանքը . . . այլ բնութեանն է , որ զմեզ բոլորովին իրարուներհակ ստեղծած է , այնպէս որ անհրոնար է մեզ համաձայնիլ որ եւ իցէ

բանի մէջ :

ԴԱՆ: Ձեր հեղհուլթիւնները , Աստուծոյ . . . եւ կատակները . . . :

ԱՍՊ: Ձեզի հետ կատակ չեմ ընելեր երբէք . . . :

ԴԱՆ: Ուրեմն , ձեր անսանձ ազատաստիտութիւնը չի պիտի տկարացունէ երբէք ձեր վրայ ունեցած համարումս , եւ միշտ պիտի ջանամ որ համամիտ եւ համակարծիք ըլլամ ձեզի հետ :

ԱՍՊ: Գծուարին բան . . . ինչ որ ընէք , միշտ ձեզի հակառակ պիտի

գտնուիմ . այս բանս այնպիսի անդամադրելի բնութիւն է զարձեր վերաս՝ որ եթէ պատահամաք անգամ մը ձեր կարծիքը դասեմ , իսկոյն պիտի փոխեմ , որպէս զի իմ բնութեանըս հաւատարիմ մնամ :

ԴԱՆ: Ըսել է որ մեր մէջ բացարձակ պատերազմ կայ եւ նայինք թէ ո՞վ պիտի գլուխ ելլայ , դուք ձեր թշնամական վարմունքով , թէ ես իմ համակրութեամբս :

ԱՍՊ: Ալ նայինք . . . :

ՏԵՍԻԼ Է.

(Նոյն Անձինք) ԹԷՆՏՈՐ , ԵՂԻՍ

ԵՂԻՍ: (Առ Սեպուհ) Սեպուհ , սեղանը պատրաստէ . (Ասպետին եւ Վարդուհին դառնալով) Իսկ ձեր գալուստն ալ գիւղիս երէցին աւետելու կերթամ (Խորէն դուրս կենէ , իսկ Գանիէ Լորէն Ասպետին եւ Վարդուհին խոնարհական շարժում կընէ) :

ԹԷՆՏ: Ես , սա միջոցիս կը մտմըտայի որ ամեն բան ուղածիս պէս կը քայլէ . . . բայց ընդ հակառակն շատ գէշ , գէշին գէշն է գործը :

ԴԱՆ: Ի՞նչ կը արտրաս . ո՞ւր աեղ գէշ կերթայ . . . :

ԹԷՆՏ: Ո՞ւր պիտի ըլլայ , իմ տանըս մէջ . . . գացի կինս գրկելու եւ յանկարծ աստակ մը փակցուց երեսիս :

ՄԱԺ: (Որ ըսեց) Ապտանկ մի : (Գանիէին հետ կը ծիծաղի) :

ԹԷՆՏ: Յետին ծայրը կատողած եմ . . . գիտէք . . . ու թէ որ այս կռուին

մէջ տեղը չի գտնէք , ալ բանս բռնասած է :

ԴԱՆ: Անհող եղիք , անշուշտ պիտի գտնեմ :

ԹԷՆՏ: Բայց որչափ կարելի է շուտ :

ԴԱՆ: Անպատճառ վաղը :

ԹԷՆՏ: Վաղը մի . հեռուն գացիք , այս գիշեր ջանք ըրէք բանը անուշ տեղը կապելու :

ԴԱՆ: Անհամբեր ես , պարոն Թէնտոր :

ԹԷՆՏ: Բողոր յոյսս ձեր վրայ է :

ԴԱՆ: Հանդարտ եղիր , այս բանս իմ գործիս պէս երկու ձեռքովս պիտի բռնեմ :

ԹԷՆՏ: Ո՞ ընտիր մարդ . . . Եղիսը տուն գալուն պէս ձեզի կը ղրկեմ :

ՄԱԺ: (Մեկուսի , անոր նայելով) Տարակոյս չկայ որ այս երիկ մարդը եղջիւր ածելու նախասահմանուած է :

ՏԵՍԻԼ Ը.

ԱՍՊԵՏ ՍԵԼԻՆԵԱՆ, ՎԱՐԴՈՒՀԻ

ՎԱՐԴ: Սա մարդուն ներկայութիւն
նր

ԱՍՊ: Զիս կրակ կը կտրէ:

ՎԱՐԴ: Իսկ դիս, ահ ու դողի կը
ձգէ . . . ինչո՞ւ չեմ գիտեր . . . հազիւ
հազ դանի կը ճանչնանք եւ գան-
գատելու ակողի շունինք, իրաւ է որ
դիս կնութեան ուղեց, բայց ես

ԱՍՊ: Երես դարձուցիր անշուշտ,
եւ շատ աղէկ ըրիր

ՎԱՐԴ: Այս մասին բաւական էր
անգամ մը քու երեսդ նայիլ . իսկոյն
աչքերուդ մէջ կարդացի անոր վը-
րայ ունեցած կարծիքդ, ո՞ր բարեկա-
մըդ, հայրդ իմ:

ԱՍՊ: Ազնիւ օրիորդ, անուշ է
արտին այդ անունը:

ՎԱՐԴ: Ի՞նչպէս հայր չի կոչեմ ըզ
քեզ. դու որ, մօրս քեզ յանձնած
տխուր աւանդը, հայրաբար պաշտ-
պանեցիր:

ԱՍՊ: Եւ միթէ փոխարէն հարիւ-
րապատիկ վարձք չառի Այո՞
նազելի օրիորդս, ես, ես չնորհա-
պարտ եմ քեզ այո՞, ոսկեհեր ու
խայտակն աղջիկս, քու մանկական
առաջին ժպիտովդ, քու անմեղ
զգուանքներովդ ընտանեկան անու-
շութիւններու երկնատուր եւ վսեմ
ճաշակը տուիր ինձի պէս սրբ եւ
անտերունջ ալեւորի մը:

ՎԱՐԴ: Հայր իմ դորովալիր:

ԱՍՊ: (Անոր ճակտէն կը պագնէ և իր
աչքին արտառքը սրբելէն ետեւ) Հիմա
մեր խօսքին գալով՝ ըսինք որ, թէ
դու եւ թէ ես Գանիէլ Սեպուհին
առաջարկութեան դէմ կեցանք, ու
րով այնպիսի վէրք մը բացինք անոր

ինքնահաւան սրտին մէջ, որուն հա-
մար երբէք մեզ ներելիք չունի .
թէ եւ այն ատենէն վեր մեզի հետ
սուտ ու պատիր լեզուաւ եւ անուշ
քաղաքավարութեամբ կը վարուի,
սակայն միշտ անոր աչաց մէջ ըս-
պառնալիք մը կը նշմարեմ, եւ այս
պատճառաւ

ՎԱՐԴ: Այո՞, այս պատճառաւ, ես
ալ անոր առջեւը կը դողդողամ:

ԱՍՊ: Նոյնպէս եւ ես չեմ կարող
տանել դանի . ուստի քանի շողո-
քորթ բերանը բանայ թշնամական
եւ կծու խօսք մը կը նետեմ որ նոյն
կերպով պատասխան տայ եւ կռուի
սկսինք, բայց ամեն ինչ անօգուտ
է՝ կռուասէր չեմ եւ ոչ սուսերամար-
տիկ, սակայն Սեպուհին դէմ այս
ճերմակ մազերովս ասպարէզ իջնալու
այնքան փափաք ունիմ՝ որ անոր մէկ
թեթեւ նշմայրին կսպասեմ որ սուրս
քաշեմ:

ՎԱՐԴ: Ի՞նչ անհաշտ ատելութիւն
է եղեր քուկդ, բարեկամ:

ԱՍՊ: Իրաւ է որ մէկ կողմէ ան-
մտութիւն է իմս, բայց, ինչ ընեմ
ձեռքս չէ

ՎԱՐԴ: Այլ սա մարդուն խօսքը
չընենք, խնդրեմ

ԱՍՊ: Իրաւի չափէն աւելի կը մը-
տածենք մեր թշնամեաց վրայ, մինչ-
դեռ մեր սիրական բարեկամները
շատ կուշանան գալու:

ՎԱՐԴ: Եղուարդ, սիրելիդ իմ
Եղուարդ, ահ, սիրտս դողի մէջ է,
բարեկամ, որ չըլլայ թէ անոր ազա-
տութիւնը եւ կեանքը փորձանքի մը
հասնին, քանի որ հաշտութեան

լուրը դեռ հաստատութիւն , չի գտաւ . . . :

ԱՍՊ: Մի , մի վախնար , վարդուհի , անոր կեանքը վառնդէ հեռու է , յուսամ . . . իսկ ազատութիւնը . . . Տէր իմ Աստուած , առաջին վեհանձնութիւնդ յիշէ , աղջիկս , դուն չէիր սիրոյդ սաստկութեան դիմադրող եւ երբեմն հարուստ ու փառաւոր Եդուարդ իշխանը մերժողը , որովհետեւ չքաւոր

էիր : Դուն չէիր անոր կինը ըլլալու հաւանութիւն աւուրը , որովհետեւ Երանուհի քոյրը եկաւ ըսաւ քեզ որ իշխանը թշուառ է եւ հալածական :

ՎԱՐԴ : Ո՛հ , բնաւ չեմ գղջար որոշմանս վրայ եւ նորէն նոյն ընտրութիւնը կընէի . . . բայց ինչու այսքան ուշացան թէ ինքը եւ թէ Երանուհին . . . Երանուհին այս իմ մանկութիւնս սիրական ընկերուհիս որ այսուհետեւ քոյրս պիտի ըլլայ :

ՏԵՍԻԼ Թ.

(Նոյն անձինք) յետոյ, ԵԴՈՒՍՐԴ, ԱԼԷՔՍԱՆ

ԱՍՊ: (Հեռուն օրիորդ մը նշմարելով) Է՛հ , աչքդ լոյս , ահա եկան :

ՎԱՐԴ : Այո՛ , այո՛ , նոյն ինքն է . . . :

ԵՐԱՆ : Իմ անուշիկ քոյրս :

ՎԱՐԴ : Մինակ եկար . . . :

ԵՐԱՆ : Ձէ , չէ , ես փոքր ինչ այն երկու անմեկնելի պարոններէն առաջ անցայ . այսինքն , եղբայրս եւ երկրորդ կնքահայրը , գուշակեցիր արդէն որ Ալէքսանը ըսել կուզեմ . . . :

ՎԱՐԴ : Իմացայ , քու սրտիդ սիրած անձը :

ԵՐԱՆ : Լուսթիւն , խնդրեմ , թէ որ իմանայ . . . ահա հասան . . .

(Ի միասին կերեին Եդուարդ իշխանն ու Ալէքսան հրամանատարը) :

ԵԴ : Իմ սիրական վարդուհիս . . . (ձեռքը կը համբուրէ և Ապետին) բարեկամ իմ :

ԱԼԷՔ : Քարերադդ եմ ամենէն առաջ ես գձեզ տիկին Պէրկինեան անուամբ շնորհաւորելու :

ԱՍՊ : (Առ Եդուարդ) Ա՛յ , դանդաղաչարժ դու . . . :

ՎԱՐԴ : (Ժպտելով) Արդարեւ . . . :

ԵԴ : Խնդրեմ , մի մեղադրէք զիս , գիտէք արդէն , դու մանաւանդ վարդուհիս , իմ աչքիս լոյսը , որ ես քեզմէ հեռու եղած ատենս աշխարհ մութ կը գտնեմ . մեր ուշանալը ձեր սիրտը քիչ մը վշտացուց , իրաւ , բայց ես չէի պատճառը , այլ հրամանատարը . . . :

ԱԼԷՔ : Թէ եւ հեռի էի , բայց մտմտուքս դուն էիր :

ԵԴ : Լաւ գիտեմ այդ բանը , եւ քեզ շնորհապարտ եմ :

ԱԼԷՔ : Չեղի աւետալի լուր մը բերել կը յուսայի . . . :

ՎԱՐԴ : Անշուշտ հաշտութեան լուրը :

ԱԼԷՔ : Տակաւին հաստատ չէ , ոչ ինչ չգիտեմ . . . :

ՄԻԻՍ ԱՆՁԵՆՔ : Ո՛չ ինչ մի . . . :

ԱԼԷՔ : Միայն յոյսս շատ է . ըստոյդ է որ քանի մը անվնաս եւ հանդարտ պատանիներ բանտէն արձակուեցան :

ԱՍՊ : (Ժպտելով Եդուարդին) Այդ երկու ձիրքը թող մեր մէջ չի փընտրուեն :

ԵՂ : (Ժպտեւով) Անիրաւ բարեկամ, կը կարծես թէ անցեալին դառն փորձառութիւնը ապագային համար մեծ խրատ եւ դաս մը չէ . . . Ո՛ւր է այն իմաստուն եւ անզգայ մարդը որ առաջուց կը սպառազինի այն տարախոխիկ տենդին ղէմ, որ ամեն նորատի պատանիի սիրտը կը վառէ, կը բորբոքէ, երբ միայն ազատութեան սրբազան բառը ազանջին դարնէ : Այնպիսի կրակ մըն է այն, որ եթէ օրին մէկը անխիղճ մարդկան գծոխային խարէութեանց չի հանդիպի, կը վառի անշէջ . . . դուն իսկ ալեզարդ Ասպետ, կրնաս ցուցընել ինձ մէկ հատ երիտասարդ՝ որ իր կենացը մէջ դոնէ անգամ մը բոլոր աշխարհիս ազատութիւն եւ վերականգնութիւն տալու եռանդով բորբոքած չըլլայ :

Ա.Ա.Պ : Ստուգիւ այնպիսի մէկը գտնելը դժուար է :

ԵՐԱՆ : Ես կը ճանչնամ անձ մը, այն է Ալէքսան հրամանատարը :

ԵՂ : Ընդ հակառակին, նա, նա եւս մեզնէ աւելի ազատութեան ծարաւի, մեզնէ աւելի եռանդուն էր առաջ . իսկ վերջը՝ երբ բռնութեան կողմը անցաւ, միթէ նոյն ինքն չէր մեր թշնամեաց բանակին մէջ պատերազմելու ատեն՝ իմ կեանքս, իր թշնամիին կեանքը ազատող ազատութեան ծպտեալ զինուորը :

ԵՐԱՆ : Այդ դէպքը մոռցած չեմ բնաւ, եւ երբէք մոռնալիք չունիմ :

Ա.Լ.Բ : Մի, ինծի շնորհակալ մի ըլլար, տիրուհիս. դեռ Յզուարդը այն ժամանակ չէի ճանչնար . . . անոր ըրածս յետին թշնամիիս անգամ ընելու պատրաստ էի : Ես իմ համո-

զումս ունէի, ինքն ալ իրենը՝ եւ հարկ էր անհրաժեշտ որ պարտքս հաւատարմաբար կատարէի : Սակայն գիտցիր որ քաղաքական պատերազմի մը մէջ՝ մարդս ուրախ սըրտիւ արենակցին արիւնը չի թափէր, այլ բռնաւորք բռնի կը մղեն մեր ձեռքը, մեր աչքը կուրցընելու աշխատելէն ետեւ. բայց սիրտըս զգայուն էր, եւ երբոր տեսայ որ ինծի հետ դէմ առ դէմ եւ սուր սուրի պատերազմողը արդէն դետին տապալած է, եւ մահու հարուածը ընդունելու ժամուն՝ Վարդուհիին եւ Նրանուհիին անունը կը հառաջէ, իսկոյն թուրս ձեռքէս թռաւ եւ սոսկալով ետ ետ քաշուեցայ : Այնպէս մը երեւայ ինձ որ եթէ այս անգէն եւ արենակից թշնամին ցաւալի քաջութեամբ մը սպաննեմ, նոյն իսկ Այայենի եւ Յուզայի դործը ըրած պիտի ըլլամ :

ԵՂ : Իրաւ է որ, այն ժամանակ իրարու անձանօթ էինք . սակայն անցեալին վրէժը շուտ առինք . վասն զի մեր բարեկամութիւնը այնչափ անխիղճ եւ վառվռուն կերպով սկըսաւ՝ որ անոր արմատը խլելու համար, կարծեմ թէ պէտք է մեր սիրտն ալ մէկտեղ խլել :

Ա.Լ.Բ : Այդ խօսքդ բերնէդ լսելը չափազանց ախորժելի է սրտիս :

ԵՂ : (Ժպտեւով) Միթէ մի եւ նոյն ճաշակը, մի եւ նոյն համակրութիւնը չունինք մի . . . միթէ իբր քոյրդ չես սիրեր իմ նշանածս որ կինս պիտի ըլլայ . եւ իմ քոյրս ալ . . . (Ժպտեւով) Բան մը չունիս ըսելու այս մասին եւ դու :

Ա.Լ.Բ : (Այլայլած) Սիրաբորբոք սիրտ մը ընդունայն կը զնստէ բառեր իր

զգացմունքը յայտնելու : Այս հանդիսական օրս , կամ մեր տեսութեան այս վերջին ժամուն . . . վասն զի կողակցիդ եւ քրոջդ հետ խոյս տալու պարտաւոր ես , որչափ որ իմ յոյսերս չեն լրանար . . . դարձեալ քու ներկայութեանդ , Պէրկինեան օրինորդին պիտի ըսեմ — Երանուհի , կը սիրեմ զքեզ բոլոր հոգւոյս զօրութեամբը :

Ե՛ր : Հեծելազօր զօրականի մը բերնէն այսպիսի սիրահոս խոստովանութիւն քաշել հանելը որչափ դժուարին բան է եղեր . . . իսկ դու , իմ փոքրիկ քոյրս , պատասխան մը չունիս :

ԵՐԱՆ : Ա՛հ , եղբայր , միթէ զիս

չփոթել կախորժիս . . . ինծի խօսք կը մնայ , երբ դու իմ ներքին զգացմանս թարգման եղար պարօն Ալէքսանը այնպէս խօսել տալով , կամացդ հակառակ չեմ կարող դալ :

ԱԼԷՔ : Իմ սիրելի Երանուհիս . . . :

ՎԱՐՊ : Բայց ինչո՞ւ համար զատուելու խօսքեր կընես , պարօն Ալէքսան . միթէ մոռցար արձակուրդդ բարեկամացդ հետ անցունելու խոստմունքդ :

ԵՐԱՆ : (Վարդուհին գրկելով) Ի՞նչ անուշ , սրտագէտ լեզու ունիս :

Ե՛ր : (Ժպտելով) Քեզի հետ պիտի կռուիմ , բարեկամ , թէ որ այս որոշման դէմ կենաս . (Հեռուէն նուագարանաց և զանգակի ձայն կը լսուի) :

ՏԵՍԻԼ Ժ.

(Նոյն անձինքը , ու հեռզհեռէ կերէին) ԵՂԻՍ , ՄԱԺԱՆ , ԴԱՆԻԷԼ

ԵՂԻՍ : Տիկնայք եւ պարօններ . . . ժամերգութիւնը սկսաւ , տէր հայրը ձեզ կապատէ :

Ե՛ր : Սպասել չի տանք Քահանան , շուտ , թէ անոր եւ թէ մեր ժամանակը անդին է : Բայց տակաւին վրկաներէն մէկը չեկաւ : Մաժան , Ղինար , ո՞ւր մնացին ասոնք :

ՄԱԺ : (Ներս գալով) Ես ահաւասիկ հոս եմ , իսկ Ղինարը վիրաւոր ըլլալուն՝ ներկայ պիտի չի կրնայ գրտնուիլ . . . անոր տեղը պիտի ներկայացունէ յօժարութեամբ Դանիէլ Սեպուհը :

ՎԱՐՊ : (Մեկուսի) Դանիէլ Սեպուհը՞ մի :

ԱՍՊ : (Մեկուսի) Աս մարդէն ծառայութիւն սպասելն անախորժ բան է :

Ե՛ր : (Դանիէլին գիմելով) Ես ալ պարտաւոր ըլլամ փոխադարձաբար քու սրտակո բռնելու :

ԴԱՆ : (Վարդուհին նայելով) Շնորհակալ եմ իշխանդ Նդուարդ , սակայն ես չի պիտի կարգուիմ , երբէք . . . երբէք . . . (Այս խօսքը ըսելէն ետեւ ու Նդիս կը դառնայ եւ անոր երեսը հեգնօրէն նայելով՝ կամացուկ մը ակամջին կը կրկնէ , երբէք) :

ԵՂԻՍ : (Իւրովի) Խեղքս կը հասնի ինչ պատճառաւ չուզեր կարգուիլ . . . սիրուն մարդ է սա Սեպուհը : (Յած) Տո՛ւր սա բանային :

ԴԱՆ : Երբէք :

ԹԷՈՏ : (Որ կերէի) Կեցցէ՛ Սեպուհը , իմ կնկանս հետ կը խօսի , անշուշտ իմ վրաս շատ մը գովեստներ թափած է :

(Ասպետը Վարդուհին, Եղուարդը Երանուհին թեք մտած, և ետևէն վկայք

դուրս կենեն. հետևեալ տեսին մէջքէ մը մուծ է),

ՏԵՍԻԼ ԺԱ.

ԵՂԻՍ, ԹԷՈՏՈՐ

ԵՂԻՍ: (Ինքնիրեն) Այ համը հոտը փախաւ. պէտք է վերջապէս որ բանայիս տայ:

ԹԷՈՏ: Նայինք որ Սեպուհը երեսին ջրովը կտտարեց մի իրեն յանձնած պաշտօնս. սիրտ սա, սիրտ, Թէոտոր:

ԵՂ: Պարապ տեղ սուտ ու մուտ խօսքերով ինծի հաճելի երեւալու կը ջանայ. իսկ էրիկս ալ պարապ տեղը . . . :

ԹԷՈՏ: (Կամացուկ Եղիսին մէջքը սեղմելով) Ես եմ, իմ անուշիկս, ես եմ:

ԵՂԻՍ: (ձեռք մը ձգելով) Ա՛, ա՛, որքան կոշտ ես. լեղասպատառ եղայ. նայէ՛, նայէ՛, սիրտս սա աղօրիէդ աւելի շուտ շուտ կը շարժի:

ԹԷՈՏ: (Զուարթ) Հա՛, ես, ես եմ, քու սիրտդ թունտ հանողը, քու գեղեցիկ ու կրօնիկ էրիկդ է:

ԵՂԻՍ: (Քթին տակէն մումուռով) Հանդարտ թո՛ղ զիս. մի՛ թացիկնար, իսկէքիդ փշեց:

ԹԷՈՏ: (Շլմորած) Ա՛խ, Եղիսս, այ տնաշէն, արդեօք այսօրեայ հարսնիքը բան մը չաղդեր սրտիդ:

ԵՂԻՍ: (Խրոխտաբար) Է՛հ, ինչ կուզես որ աղդէ:

ԹԷՈՏ: Միտքդ բեր անգամ մը, իմ աղուորիկ կնիկս . . . :

ԵՂԻՍ: Ի՞նչ միտքս բերեմ, ինչ կայ որ:

ԹԷՈՏ: Ա՛խ, լաւ մը քրքրէ յիշողութիւնդ . . . անս միտքդ ինկաւ . . . աղուոր աշուններդ վար առնելէդ կը հասկընամ որ կը յիշես անշուշտ մեր

հարսնիքին գիշերը տէր հօր ըսածը . . .

« Միրեցէք զմիմեանս, հաւատարմութեամբ սիրեցէք զի բազմացարուք եւ որդիք ձեր օրհնեսցեն ըզձեզ » դուն ալ Եղիս ատեն մը այս խրատը կը պահէիր եւ ինծի ապտակ չէիր զարներ երբոր սիրալիր սիրտս քեզի կը բանայի. զիս չէիր վռնտեր երբոր ձեռքդ կը բռնէի (Անոր ձեռքը կը բռնէ) եւ այն ատեն չէիր զլանաք ինչ որ հիմա կը զլանաս . . . այսինքն պատշգամբին բանալին:

ԵՂԻՍ: Բանալին մի (Մեկուսի) ալ հերիք է կատակը. Սեպուհը պէտք է որ անպատճառ սա բանալիս տայ ինծի:

ԹԷՈՏ: Է՛ ետքը:

ԵՂԻՍ: Է՛ ետքը:

ԹԷՈՏ: Բարկութիւնդ իջաւ ալ . . . սա միջոցին աղէկ ժամդ բռներ է . . . տուր, տուր նայիմ բանալին, սիրելիս . . . :

ԵՂ: Բանալին:

ԹԷՈՏ: Շ լտ ըրէ:

ԵՂԻՍ: (Մեկուսի) Ինչպէ՞ս ըսեմ որ քո՛ւ չէ:

ԹԷՈՏ: Ի՞նչ կը մոմուսս քթիդ տակէն:

ԵՂ: Ո՛չ ինչ: (Մեկուսի) Ժամանակ վատը կինք. (Բարձր) ինչ կուզես ըսել . . . :

ԹԷՈՏ: Է՛, նորէն փախուց:

ԵՂ: Հա՛, իրաւ, բանալին . . . :

ԹԷՈՏ: Ո՞ւր է:

ԵՂ: Առաջ նայինք թէ անոր փոխարէն ինչ պիտի ընես ինծի:

ԹԷՈՏ : Հրաման ըրէ, ի՞նչ կուզես, պատրաստ եմ, սիրելի : Մետաքսեայ շրջազգեստ կուզես, ոսկիէ օղեր կուզես, ի՞նչ կուզես նէ, գրուցէ :

ԵՂ : Մետաքսեայ շրջազգեստ, մը, ո՞նչ, ի՞նչ երջանկութիւն :

ԹԷՈՏ : Գո՞ն միշտ ան պճնասէրը, միշտ ան կտորող կասպողն ես :

ԵՂ : (Աշխուժով) Չէ, ալ այսուհետեւ վարքս կը փոխեմ . . . :

ԹԷՈՏ : Իրան ըսիր, ուրեմն մետաքսեայ շրջազգեստը երթամ գրնելու :

ԵՂ : (Վիզը ցատկելով՝ ու անոր պըլլուելով) Ապրիւս, գիրուկ սիրելիս :

ԹԷՈՏ : Ինչ սիրուն է հէ . (Մեկուսի) զարմանք . ինքս իմ դլխիս հաշտուեցայ կնկանս հետ . երթամ ըսեմ Սեպուհին որ ալ մէկդի քաշուի ու մատ չի խառնէ մեր գործին մէջ :

ԵՂ : Շնորհ, վաղէ, գնան :

ԹԷՈՏ : Մնաս բարեաւ, իմ սիրուն աղուորիկ Եղիաս, մնաս բարեաւ ալ բանս ին իմն է : (Գուրս կելնէ՝ ձեռօքը հեռուէն համբոյր զրկելով . և յանկարծ Աւստրիացի պահանորդ զօրականի մը կուրծքին կը զարնուի, որ ներս գալու վրայ է, քանի մը զինուորներով) Անհող եղիք, զօրականք, հոս կուի ու վէճ չի կայ : (Կը ձգէ կերթայ) :

ՏԵՍԻԼ ԺԲ .

ԵՂԻՍ ՏԱՍՆԱՊԵՏ ԵՒ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ

ԵՂԻՍ : (Իւրովի) Մետաքսեայ շրջազգեստ մը . իրան, մոռցայ ըսելու թէ ի՞նչ գոյն պիտի ըլլայ, կասպոյդ թէ շիկագոյն :

ՏԱՍՆ : (Ներս մանելով և զինուորներուն խօսելով) Առաջ անցիք եւ սատեղ նատեցէք . հիմա ես ամեն բանին լիկը ծլիկը կը հասկընամ . (Սեպուհին վրայ կոփելով) Է՛յ, տիկին . . . :

ԵՂ : Ի՞նչ հրամայեցիք :

ՏԱՍՆ : Լաւ գինիէդ երկու շիշ եւ քանի մը բաժակներ :

ԵՂ : Անմիջապէս : (Գուրս կելայ ինքնիրեն խօսելով) Մետաքսեայ շրջազգեստ մը . . . բայց նոր գդակի մ'ալ պէտք աւնիմ . . . (Պահէ մը պառակէկ կնկան մը հետ կերէի՝ որ գինին ու բաժակներ կը բերէ) :

ՏԱՍՆ : Կանայք ընդհանրապէս շատխօս են . ես անոնց տկար կողմը կը ճանչնամ, թէ աղուոր եղեր

են եւ թէ տգեղ . . . (Բարձր ձայնով Եղիսին) Անուշ աղջիկ, նոր եկող գացողներ ունիք մի :

ԵՂ : (Ուրիշ մտմտութեամբ զբաղեալ) Կարելի է : (Իւրովի) Արդեօք ի՞նչ գեղեցիկ պիտի ըլլայ իմ պղտիկ գդակս :

ՏԱՍՆ : Հարսնիք ունիք, գիտեմ . . . հարսը աղուոր կտոր մ'է կարծեմ . . . :

ԵՂ : (Գդակին մտմտալով) Շատ գեղեցիկ . . . երեք շար ժապաւէնով :

ՏԱՍՆ : (Զինուորաց) Փախուկ է : Ի՞նչ կը մտմտայ աս կինը : Հիմա ես անոր լեզուն կը բանամ : (Բարձր եւ ծաղրելով) Կարծեմ թէ հարսը քեզնէ աւելի աղուոր է :

ԵՂԻՍ : (Գժարելով) Իբաւունք ունիս . որովհետեւ մետաքսեայ շրջազգեստը կաղուորցընէ :

ՏԱՍՆ : Արդեօք կնիկը աղնուական շտունէ է . էրիկը ո՞վ է :

ԵՂԻՍ : Ի՞նչ, ի՞նչ հրամայեցիր :

որոնք երկան վրայ է խօսքդ :

ՏԱՄՆ: Կը հարցունեմ որ կարգուողը ազնուականն է, եւ չըլլայ որ իր անունը Յդուարդ իշխան ըլլայ :

ԵՂ: Դու ուսկից կը ճանչնաս դանի :

ՏԱՄՆ: Շիտակ գլխին դարկեր եմ : Այո՛, նոյն ինքն իշխանն է եղեր : (Չինուորներուն՝ որ ստք կելնեն) Չեր բ-

նելիքը արդէն գիտէք : (Բարձր) Ի՞նչ է նայիմ պարտքս սիրուն աղջիկս . սակից ուղածդ մա, եւ աւելորդ ըստակով գդակիդ նոր ժապաւէն մ'ալ աւելցուր :

ԵՂԻՍ: Շնորհակալ եմ, պարոն Տասնապետ : (Տասնապետը և Չինուորք այլ և այլ կողմերէ դուրս կելնեն) :

ՏԵՍԻԼ ԺԳ .

ԵՂԻՍ, (Ետէ ետէ պիտի դան) ԵՂՈՒԱՐԴ, ՎԱՐԴՈՒՀԻ, ԱԼԷԲՍԱՆ, ԵՐԱՆՈՒՀԻ, ԴԱՆԻԷԼ, ՄԱԺԱՆ

ԵՂ: Ահա հիմայ առջի դործս պիտի ըլլայ բանալիս ձեռք ձգել, թէ եւ շատ դժուարին է . Սեպուհը կը խենդենայ վրաս, ասոր կասկած չունիմ ու թէ որ խիղճաներէր մարդիս խաղ մը կը խաղայի . . . բայց սատանան բան չունի . . . Աստուած տար որ Սեպուհը դիս մոռնար . . . Եկեղեցիէն դառնալու վրայ են, Սեպուհն ալ կուգայ . վայ, նայէ, ինչպէս պինդ պինդ կը դիտէ հարսին դէմքը (Այս մենախօսութեան ժամանակ Վարդուհին Եդուարդին ձեռքէն բռնած ներս կը մտնէ, նոյնպէս Երանուհին Եդուարդին թէր մտած կերեի, Մաժան և Դանիէլ ալ միատեղ . ատենը գիշեր է, բայց իրարու երես տեսնելու չափ լոյս կայ, այսինքն՝ կէս մի մթացնել պէտք է) :

ԵՂ: (Վարդուհին թե տալով) Ինչն համար տրտում տխուր ես դեղանի Վարդուհիս, ասանկ շնորհաւոր եւ նշանաւոր օր մը :

ՎԱՐԴ: Պատճառը չգիտեմ . . . իրաւ, բայց կը ցաւիմ յայտնելու որ ներքին չարագուշակ նախազգածութիւն մը ունիմ, երանի թէ արդէն ճամբայ եղած ըլլայի՞ք :

ԵՂ: Հող մի ընէք, չենք ուշանար . Ասպետը արդէն կառքը բռնելու գնաց . (Եդուարդ կը թողու Վարդուհին և Ալէքսանին կը մտենայ, այն որ թատրին խորը կը գտնուի և Երանուհին հետ ծառերուն տակ կը ընջաղայի) :

ԴԱՆ: (Վարդուհին մտնելու) Ահա, սիրուհիս, դորդ լալիր աչք մը թափանչեալ նետեր դըրձող միջոցով վրայ :

ԵՂԻՍ: (Որ կանոց մը Սեպուհին կը մտենայ ու այլայլութեամբ) Նայէ, նայէ նայէ, ինչ կըսէ :

ՎԱՐԴ: Սեպուհ, ինչ յանդգնութիւն :

ԴԱՆ: Վկայ Տէր, որ քու յիշատակդ անջինջ պիտի մնայ սրտիս խորը, թագուհիս . . . :

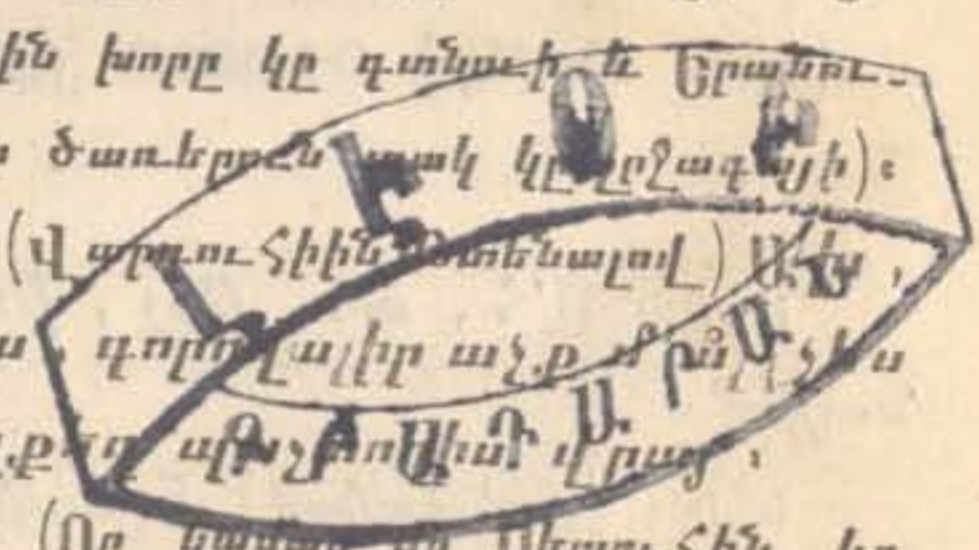
ԵՂ: Է՛յ, ինչ, ինչ ըսաւ :

ՎԱՐԴ: (Պաղ արիւնութեամբ) Չեր ազնուականութիւնն է այս զգացմունքը ձեզ թելագրողը : (Կը թողու Եդուարդին մօտ կերթայ, վայրկեան մը ծառերուն ներքև կը տեսնուին ու յետոյ կը քաշուին) :

ԴԱՆ: (Մեկուտի) Ա՛հ, ինչ կին է այս :

ԵՂԻՍ: (Ինքնիրեն) Պատուաւոր կին

1731

մ'է անտարակոյս . ես ալ անոր օրինակին հետեւիմ նէ տեղն է : (Գառնիէին ժօտենալով) Տէր իմ . . .

ԴԱՆ: Վայ , Եղիսս , իմ սրտիս մը խիթարանքը :

ԵՂԻՍ: Կատակը մէկդի , բանալիս այս անգամ անպատճառ կուզեմ :

ԴԱՆ: Ինչո՞ւ համար :

ԵՂ: Անոր համար որ սենեակս պիտի երթամ :

ԴԱՆ: Մինակդ , թէ էրկանդ հետ :

ԵՂԻՍ: Քեզի ի՞նչ փոյթ :

ԴԱՆ: Կը նախանձիմ կոր :

ԵՂԻՍ: Նախանձ մի : (Մեկուտի) Ալ ուրիշին ծախէ այդ բերանը , Սե-

պուհս , քեզ խաբելը եկեղեցի չի նել է :

ԹԷՈՏ: (Ներս գալով ծրար մը ձեռքը) Իմ սիրելիս , ահա մետաքսեայ շոր-ջազգեստդ բերի :

ԴԱՆ: (Առ Եղիս) Ի՞նչ ըսիր , չի լսեցի . . .

ԵՂԻՍ: Ըսածս սա է , Սեպուհ , որ բանալին մինակ ինձի պէտք է , եւ կուզեմ :

ԴԱՆ: Երդու՞մ ըրէ , որ էրիկդ հետըդ պիտի չի գայ :

ԵՂԻՍ: Կերդնում որ պատշգամը պառկելու այս գիշեր չի պիտի գայ :

ՏԵՍԻԼ ԺԴ.

(Նշն անձինք) ԹԷՈՏՈՐ (Որ կամացուկ մը ժօտենալով ամեն բան արդէն լսած կերպարանքով մը)

ԹԷՈՏ: Ա՛հ , ահ , ի՞նչ , ի՞նչ ըսիր նայիմ :

ԵՂԻՍ: (Ցած ձայնով) Է՛ , ձայնդ կըտրէ , անբան , աղօրին պիտի երթամ , ըսի :

ԹԷՈՏ: (Մեկուտի) Աղօրին մի . ի՞նչ ծաղիկ է : (Բարձր ձայնով) Գիտես որ օղերուդ ոսկիէ օղակ մ'ալ պիտի առնում : (Միտսին դուրս կելնեն) :

ՄԱԺ: (Որ քիչ մը առաջ ներս մտնելով Գառնիէին բանալին տալը տեսեր էր) : Լաւ ուրեմն , սիրելի բարեկամ , դորձը քիթդ բերանդ դարձուցիր . դեղջուկ կին մը քեզնէ աւելի վարպետորդի փրթաւ . բանալին ձեռքէդ առաւ դնաց . ալ բերանդ հովին

բաց :

ԴԱՆ: Դու այդչափ գիտես . դեղիս մէջ վարպետ դարբիններ կան . եւ արդէն գրպանիս մէջ բանալիին նմանը ունիմ : (Այն միջոցին կը հանէ կը ցուցնէ) :

ՄԱԺ: Նոյն իսկ նմանը մի չի նել տուիր :

ԴԱՆ: Կէս գիշերին անոր ծոցն եմ :

ՄԱԺ: Այդչափ յանդգնութիւն :

ԴԱՆ: Յանդգնութիւնը երջանկութեան կը տանի (Չափ կողմի խորէն միտսին դուրս կելնեն , միւս կողմէ կառք մը կերեւի Եղուարդ , Վարդուհի , Ալէքսան երեւան կելան և գեղ 'ի կառքը կը գիմեն ուսկից Ասպետը կիջնայ) :

ՏԵՍԻԼ ԺԵ.

ԵՂՈՒԱՐԴ, ԱԼԷՔՍԱՆ, ՎԱՐԴՈՒՀԻ, ԵՐԱՆՈՒՀԻ, ԱՍՊԵՏ

ԵՂ: Ահա Ասպետը եկաւ:

ԱՍՊ: Բարեկամներ, ձեզ նայիմ, ես ժամանակ չի կորուսի, օրինակիս հետեւեցէք, շուտ մը սահմանագլուխը հասնինք . . . վտանգէ չեմ վախնար . . . բայց վտանգէն բոլորովին աղատ ըլլալու համար, ջանանք հեռուն գտնուիլ:

ԵՂ: Իրաւունք ունիք, բարեկամ, վարդուհի, քոյր իմ, պատրաստուեցէք, պէտք է մեկնիլ:

ԵՐՎՈՒՔԸ ՄԵԿԵՆ: Հիմա, իսկոյն մեկնիլ:

ԵՂ: Կը կարծէի թէ այս բաժանումը ինձի դառն պիտի դայ, բայց ահա հետս կը տանիմ իմ բոլոր սիրելիներս:

ԱԼԷՔ: Մոռցար անշուշտ որ ես հետերնիդ չեմ:

ԵՂ: Գիտեմ, քանի որ դուն մեր դարձին համար պիտի աշխատիս սրտով միշտ իրարու մօտ պիտի գտնուինք, այս այսպէս դիտ-

ցած եղիր, բարեկամ, եւ իմ ըսածըս կը հաստատէ . . . :

ԱԼԷՔ: Քոյրդ, այնպէս չէ:

ԵՂ: Այո, քոյրս, այո. քու շնորհիւդ Ալէքսան այս մեր երկու սիրելիները իմ յոյսերովս կապրին, եւ տարազրիս վիշտերուն վշտակից պիտի ըլլան. եւ դարձեալ քու եղբայրական ջանքովդ կը յուսամ որ իմ սիրելի Հայրենիքս, իմ թշուառ եւ հարստահարեալ հայրենիքս վերադառնամ. հեռանանք, երթանք: (Ամենքը գէպ 'ի ներսի կողմը կը դիմեն. վարդուհին կառքը կը մտնէ. բայց յանկարծ թատրին խորը ջահերով զինուորներ կը լեցուին, որոնց գլուխն է այն տանապետը՝ որուն արդէն Նղիսին հետ խօսելն ու գինի խմելը տեսանք: Միւս անձինք որ կառք մտնելու կերթային ետ ետ կը փախչին, այն միջոցին որ տանապետը դրան առջեւ կը կանգնի: Այս միջոցիս ալ թէոտոր եւ Նղիս կերեան):

ՏԵՍԻԼ ԺԶ.

(Նոյն Անձինք) ՏԱՍՆԱՊԵՏ, ԶԻՆՈՒՈՐՔ, ԹԷՈՏՈՐ, ԵՂԻՍ

ՏԱՍ: Եղուարդ իշխան, կեցիք, հրաման ունինք քեզ բանտ պիտի տանինք:

ԱՄԵՆՔԸ ՄԻԱԲԵՐԱՆ: Բանտ մի:

ՎԱՐԴ: Եղուարդ:

ԵՐԱՆ: Եղբայր իմ:

ԱԼԷՔ: Անկարելի բան, սխալմունք մը կայ հոս:

ՏԱՍ: Առէք, կարդացէք սահմանադիրը. (Չեռքի թուղթը Ալէք-

սանին կուսայ և ան ալ կարդալէն ետև վհատութեամբ գլուխը կը ծռէ):

ՎԱՐԴ: Ի՞նչ է. արդեօք պիտի բաժնուինք. սակայն ես քու կողակիցդ ըլլալով հետդ պիտի գամ: ԵՐԱՆ: Ահնարին է որ ես մնամ: ԻՄԻԱՍԻՆ: Չէ, չէ, չենք թողուր դքեզ:

ԱԼԷՔ: Աւանդ, եկած հրամանը վճռողական է, պէտք է որ մինակ

երթայ :

Ե՛ր: Պէտք է հնազանդիլ, պէտք է ուրեմն իմ երջանկութեան երազներու վերջին բարեւս տամ . . . Վարդուհիս, իմ սիրելիս . հապա գուն Երանուհիս . . . (Ասպետին և Երանուհին ձեռքէն բռնելով) Ա՛հ, բարեկամներ, կը խնդրեմ, հոգ եւ խնամք տարէք այս անմեղներուն վրայ :

ԱՍԳ. ՈՒ ԱԼԷՔ: Ապահով եղիք :

Ե՛ր: Քոյր իմ, կաղաչեմ, նայէ որ ստէպ զիս յիշես Վարդուհիին . սիրէ զինքը . . . նամակ պակաս մի ընէք : Վարդուհիս, դեռ պակը գըլխէս չի հանած քեզմէ բաժնուիմ գրէ : սէրդ յայտնէ իմ միսիթարութեանս համար, թերեւս ուշ տեո-

նուիք . . . :

ՏԱՍՆ: (Եղուարդին խոնարհութեամբ կառքին սանդուղը ցուցնելով) Եղուարդ իշխան :

Ե՛ր: Չի թուչնանք, քաջութիւն, (Դէպ 'ի կառքը կուզուի, կանայք ճիկ մը կը հանեն եւ զանի կը գրկեն, Եղուարդ անոնց դիմէն պրծելով) Մնաք բարեւալ . . . ձեզ Աստուծոյ կը յանձնեմ . . . բայց չէ, յոյսս անար վըրայ շատ է, նորէն կը տեսնուինք . . . (կառքը կը հեծնայ, նոյնպէս եւ Տասնապետը ու զինուորք և կառքը կը մեկնի : Ալէքսան և Ասպետը երկու կանայքը տեսարանին առաջը կը բերեն, որոնք կէս մը մարած և անզգայ, շուարեալ, ո՞ւր դանուելնին չը գիտեն, և անոնք գետինը քարէ նստարանի մը վրայ կը նստեցունեն)

ՏԵՍԻԼ ԺԷ.

(Նոյն անձինք, բաց 'ի Եղուարդէն և զօրականներէն, Եղիս և Թէոտոս ցաւագին դէմքով անցած գացածը դիտելէն ետեւ)

ԵՂԻՍ: Ա՛հ, ողորմելի տեսարան :

ԹԵՈՏ: Դեռ հարանիքը չը ըմնցած բաժնուիլ :

ԵՂԻՍ: Եւ որչանի զիրար կը սիրեն :

ԱԼԷՔ: (Առ Երանուհի) Եղուարդին տուած խոստմունքս սրբազան է . եւ զայն պահած կըլլամ՝ եթէ իսկոյն զինքը գատապարտողներուն քովը պաշտպանեմ . . . Ահա ես հիմայ իսկ ճամբայ կելլամ Բրէզպուրկ երթալու, եւ հոն իմ զօրաւոր բարեկամացս ձեռք թերեւս . . . :

ԵՐԱՆ: (Ոտք ելելով և ձեռքը Ալէքսանին երկնցնելով) Ահրատ ահա վկայ եւ խոստմունքս անեղծելի է որ եղբայրս հոս բերած օրդ ես քու կենակիցդ պիտի ըլլամ :

ԱԼԷՔ: Շնորհայի խոստմունք . . . ազնիւ հոգւոյդ շնորհապարտեմ . . . (Դէպ 'ի Ասպետին կը դիմէ ու ձեռքը երկնցունելով ու Վարդուհիին նայելով) Ա՛հ խեղճին հոգին խորտակեցաւ . Ասպետըդ, ըսէ, ըսէ անոր որ չի յուսահատի . յոյսը մարդուս զօրութիւնը հարիւրապատիկ կաւելցունէ . . . իմացուր անոր որ ես, ես պիտի աղատեմ իր սիրական ամուսինը, (Երանուհին նայելով դուրս ելելու ատենը) Այո՛, պիտի աղատեմ, անվրէպ պիտի աղատեմ . (Երանուհին Վարդուհիին քովը կերթայ, որ քարին վրայ անշարժ նստած է) :

ԵՐԱՆ: Քոյր իմ Վարդուհի . . . (Վարդուհին ոտք կելէ, անոր երեսը կը նայի եւ ընդունայն խօսելու կը ջանայ . հեծկտանքէն ձայնը մարած՝ եւ

արտուր թափելով՝ գլուխը Երանուհին
թևերուն վրայ կը կրթնէ, իսկ Երանու-
հին անոր Երկինքը կը ցուցնէ և երկու-
քը մէկէն ծունր կը դնեն : Ասպետը գը-
լուխը կը բանայ. (Թէոտոր, նոյնը կընէ և
Յղիսն ալ գլուխը կը ծռէ, երկու թըշ-
ուառ կանանց ըրած աղօթքին մասնակից
ըլլալու համար) :

ԱՍՊ : (Վայրկեան մը լուռ կենալէն
ետև երկու գիւղացւոց կը դառնայ) Բա-
րեկամներ, այս իրիկուն անշուշտ
զմեղ հոս տեղ պատասխարելու պիտի
աշխատիք :

ԵՂ : Ամենայն սիրով :

ԹԷՈՏ : Թէեւ քիչ մը անհանդիստ

պիտի ըլլաք, բայց մէկ գիշերվան
համար հոգ չէ . . . :

ԵՂԻՍ : Ձեզ համար, պարոն, աղօ-
րիին վրայ փոքրիկ խուց մը կայ :

ԹԷՈՏ : Իսկ օրիորդին համար ալ . . .
(Ձախ կողմը գտնուած դուռը ցուցնե-
լով լատերով կը մօտենայ սպասաւոր առ-
ուառ կինը) Պարտիզպանուհին խուցին
կից գտնուած վարի սենեակը :

ԵՂԻՍ : (Վարդուհին ցոյց տալով) Հա-
պա, տիրուհիիս համար :

ԹԷՈՏ : Նոր հարսին համար ալ
պատշգամին խուցը : (Ասպետը 'ի նը-
շան շնորհակալութեան անոնց ձեռքը թօթ-
ուելով վարագոյրը կիջնայ) :

ԱՐԱՐ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՏԱՍՆ ԵՒ ՀԻՆԳ ԱՄԻՍ ԵՏՔԸ

Բ.

ՊԱՏԿԵՐ

(Ամառուան օրոհ մը Բրէզպուրկի շրջակայքը)

ՏԵՍԻԼ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՍՊԵՏ, ԿԱՍՊԱՐ (Ասպետին ձեռքը գիւրք մը և փոքրիկ սեղանի մը առջև նստած)

ԱՍՊ : Ընդունայն կաշխատիմ կար-
դալու, աչքս դիրքիս վրայ, բայց
միտքս ուրիշ տեղ է : (Ձանգակ կը
զարնէ կասպար կերևի) Ե՞րբ պիտի պատ-
րաստուին մեր տիկինները :

ԿԱՍՊ : Տէր իմ, անոնք ալ ձեզի
պէս տաղնապի մէջ են . . . բայց գեո
ժամանակ ունինք :

ԱՍՊ : (Ժամացոյցը նայելով) Արդա-
րեւ, ժամը տասն ու կէս է եւ
սուրհանդակը վիէննայէն հոս կէս
օրին կը հասնի :

ԿԱՍՊ : (Վրագիւր մը տալով) Մինչեւ

այն ատենը եթէ կը հաճիք ասով
ժամանակ անցուցէք . Աւստրիայէն
եկած վերջին լուրերը ուրախառիթ
գտայ :

ԱՍՊ : (Տաղնապառ) Կասպար, դուն
կարդացիր այս լրագիրը :

ԿԱՍՊ : Ծայրէ 'ի ծայր . . . մէջը բօ-
թաբեր լուր չկայ . . . տիկինները
կրնան զայն կարդալ :

ԱՍՊ : Կասպար, դուն մէկ շիտակ
մարդ ես :

ԿԱՍՊ : Չարմանք չէ : տէր իմ,
վասն զի սպասաւորները այնպէս ա-

դէկ կը նայիք որ գրեթէ ընտանիքէն կը սեպուին : Ասկից դատ, թէ եւ իմ դեռահասակ իշխանս ինծի անծանօթ է, բայց ինչպէս գութս չի շարժէ քանի որ տասն եւ հինգ ամսէ 'ի վեր ամբողջի մը մէջ փակուած կեցած է :

ԱՍՊ: Փառք տալու է Աստուծոյ որ անոր կեանքը պահպանեց :

ԿԱՍՊ: Նախ Աստուծոյ . . . ետքը պարոն Ալէքսանին անձնանուիրութիւնը գովելու է :

ԱՍՊ: Այո՛, գովելի է . . . արդարեւ, Ալէքսանին, Երանուհիին ազնուասիրտ նշանածին վեհանձնութիւնը մեծ է : Ինքը երգում ըրաւ մեր առջեւը Եղուարդ իշխանը բանտէն ազատելով մեզի բերելու : Թշուառի իշխան, այն ինչ փափաքիդ հասար, եւ ահա քու եւ կնկանդ մէջ տեղ խաւարին զընդանի մը պատերը յանկարծ կանգնեցան, հապա Վարդուհիս . . ., իմ հողեղաւակս, սրտին կակիծէն թէ իմ եւ թէ Երանուհիին

խնամքը եւ մխիթարակ ան խօսքերը կը մերժէ : Ի՞նչ ահ ու դող առաւ զիս անոր կեանքը, մանաւանդ խելքը վտանգի մէջ տեսնելու . . . Տան բժիշկին հրամանաւը հարկադրեցանք հեռու տեղ մը քանի մը ամիս առանձին ձգել, եւ 'ի դարձին թէ եւ խելքին ցնորքը անցեր էր, բայց դարձեալ միշտ տրտում, միշտ յուսակտուր եւ անմխիթար կանցունէր իր օրերը : Իշխանին պատուէրին համեմատ՝ ահա աշխարհիս աղմուկներէն հեռու տեղ մը կը բնակինք, եւ աւելի պայծառ օրերու կսպասենք . . . յուսամ որ այս ընտրած գիւղս վայելուչ է, բայց իր սիրական ընտանեաց ծոցը դառնալէն ետեւ՝ թող ուզած կողմը բնակութիւնը հաստատէ . . . մերինները կուշանան . . . կասպար, գնահ ըսէ որ շուտ ընեն . . . չէ, դուն կեցիր, ես երթամ որ աւելի շուտ շարժին . . . (Չախ կողմէն կը մեկնի) :

ՏԵՍԻԼ Բ.

ԿԱՍՊԱՐ (Առանձին) ետքը ԴԱՆԻԷԼ

ԿԱՍՊ: Սա ասպետը, ինչ ազնիւ եւ հեղահոգի մարդ . յիրաւի երջանկութիւն է ինծի անոր ծառայութեան գտնուիլս :

ԴԱՆ: (Խորէն) Տիկինները կրնամ տեսնել :

ԿՍՍՊ: Դանիէլ Սեպուհ . . . :

ԴԱՆ: Իմաց տուր անոնց իմ գալստի խնդրեմ :

ԿԱՍՊ: Կարծեմ Սեպուհ որ . . . :

ԴԱՆ: Գնահ իմացուր, ըսի՛ (կասպար խոնարհելով կը մեկնի) :

ՏԵՍԻԼ Գ.

ԴԱՆԻԷԼ (Առանձին)

ԴԱՆ: Այս տան ծառաները անգամ, իր մտերիմ թշնամիիս օրինակին համեմատ՝ զիս ծուռ աչօք

կընդունին . . . բայց որովհետեւ հոգն է երբ անախորժ բան մը տեսնեմ չի տեսնելու կը զարնեմ, կամ կար-

ճատեա կը ձեւանամ . բայց միւս
կողմէ երկաթի պէս կամք մը ու-
նիմ . . . միտքս դրածս պիտի կա-
տարեմ անշուշտ եւ ինքզինքս օ-
րին մէկը Վարդուհիին պիտի ճանչ-
ցունեմ : Ազօրիին պատշգամին մէջ
պատահած ծաղրելի դէպքէն 'ի վեր'
Հունգարիայէն ելայ եւ դործոց պատ-
ճառաւ բոլոր աշխարհ պտըտեցայ :
Այս ուղղեւորութեանս ժամանակ
խելքս միտքս , չէ թէ ազօրապանին
կնիկէն գողցած անցաւոր երջան-
կութեանս վրայ էր , որով յուսամ
թէ՝ Նդիսին եւ Թէոտորին մէջ տի-
րած միաբանութիւնը չի խանգարե-
ցաւ , այլ միայն սա բուռն եւ ան-
զըսպելի սիրոյս վրայ է , որ կեան-
քըս մաշեցուց եւ քանի գնաց
սաստկացաւ՝ Վարդուհիին կողմէ
կրած ընդդիմութեանս համար :
Տասն եւ հինգ ամսէ վեր՝ ամեն ճի-
գըս թափեցի այն անգութ էակը
մոռնալու համար , բայց ոչ ճամբոր-

դութեան հոգերը , ոչ փառասիրու-
թեան խայթը եւ ոչ բիւր եւ բիւր
բերկրութիւններ չի փարատելէն ա-
նոր յիշատակը : Նոր կիմանամ ա-
նոր ամուսնոյն բանտարկութիւնը ,
որով սրտիս բաղձանքները յոյսերո-
վըս կաւեղնան : Ամեն բան աչքս ա-
ռած եմ եւ անոր առջեւ անվրէպ
պիտի ելլամ . թող որչափ ատելու-
թեան թոյն եւ բարկութեան կրակ
ուռի թափէ իմ վրաս , դարձեալ այս
իմ բուռն եւ ցնորական կիրքէս պի-
տի չի բժշկուիմ : Ափսոս , ատեն մը
իմ սովորական խաղերէս մէկն էր
կանանց քով քծնիլ , հրապուրել եւ
անդին անցնիլ . իսկ հիմա այս մա-
հաբեր սիրով վառուած՝ իմ առջի
զբօսանքներս մոռցած եմ : (Գրե՛ն
Ապետին ձայնը կը լսուի որ կըսէ) Ղաւ ,
կասպար , իմացայ , հիմա ես կերթամ
անոր կերեւիմ :

ԴԱՆ. (Առանձին) Ապպետը :

ՏԵՍԻԼ Գ.

ԱՍՊԵՏ, ԴԱՆԻԷԼ ՍԵՊՈՒՃ

ԱՍՊ. Բարեւ , Դանիէլ Սեպուհ :
ԴԱՆ. Բարեւ , Ապպետդ Սէլինեան :
ԱՍՊ. Եկայ ձեզմէ կրկնապէս նե-
րում խնդրելու : Նախ՝ տան տիկին-
ներուն կողմէ զձեզ ընդունելուս հա-
մար , որոնք Նգուարդ իշխանէն նա-
մակ առնելու մտօք՝ հետս թղթատուն
պիտի երթան : Երկրորդ՝ քաղաքա-
վարական մնտի խօսքերը կարճ
կապելուս եւ բացէ 'ի բաց ինչ կու-
զէք հարցունելուս համար : Այս-
պէս շտապաւ խօսելուս պատճառը
այն է որ տիկիները զիս կսպասեն
եւ սուրհանդակը արդէն եկած պի-

տի ըլլայ :
ԴԱՆ. Արգելք չըլլամ ձեզ , բը-
նաւ զէն չունի , օւրիշ անգամ կու-
գամ :
ԱՍՊ. Չէ , ամենեւին : Հիմայէն ի-
րարու միտք հասկընանք :
ԴԱՆ. Խօսեցէք , աղանջս ձեզիէ ,
սիրելի թշնամիս :
ԱՍՊ. Այս միջոցիս այդ անուամբ
չեմ կոչեր զքեզ , այլ ձեր հե-
տը իբրեւ ճշմարիտ բարեկամ մը
խօսիլ կուզեմ :
ԴԱՆ. Իրան ըսիք :
ԱՍՊ. Իրան , հիմա խոստովանե-

ցէք որ վեց շաբաթէ 'ի վեր այս տունը ձեր գալն ու երթալը բնաւ ինծի համար չէ :

ԴԱՆ: (Հեգնաբար) Եւ ինչ ըսել կուզէք :

ԱՍՊ: Արդէն քաջ գիտէք որ հոս իմ իննամոցս յանձնուած երկու կանայք կան . մէկը Եղուարդ իշխանին կողակիցն է , եւ իշխանը քիչ ատենէն պիտի դառնայ . . . :

ԴԱՆ: Պիտի դառնայ :

ԱՍՊ: Այս լուրը գուժարեր է ձեզի համար , այնպէս չէ : Իսկ միւս տիկինը Ալէքսան հրամանատարին նշանուած է : Ուստի , Սեպուհ , կը տեսնենք որ երկու կողմէ ալ ձեզի

յոյս չկայ . իբրեւ պատուասէր մարդ մը ասկից քաշուիլ նայեցէք :

ԴԱՆ: Ա՛յդ է բարեկամական խորհուրդ ըսածդ :

ԱՍՊ: Սեպուհ , այս խորհուրդըս մի՛ մերժէք . . . թերեւս այն ժամանակ առ ձեզ ունեցած հակակրութիւնս դադրի . այն ատեն ես ալ ձեռքս ձեզ տալով կողջունեմ զձեզ (Չեռքը կերկնցնէ) :

ԴԱՆ: (Վայրկեան մը վարանելէն ետե՛ւ՝ անոր բարե տալով) Գէթ խորհուրդդ կատարելէն առաջ՝ ներեցէք անգամ մ'ալ կանանց յարդանքս նուիրելու . նորէն գալուս տարակոյս մի՛ ունենաք : (ՍԸ կողմէ դուրս կելնէ) :

ՏԵՍԻԼ Ե.

ԱՍՊԵՏ (Վայրկեան մը առանձին) ԿԱՍՊԱՐ

ԱՍՊ: Ճշմարիտը , սա մարդը զիս չափազանց կը զայրացունէ . կարծեմ թէ վերջապէս հետը չարաչար պիտի կռուիմ :

ԿԱՍՊ: (Չախ կողմէ երևալով) Տէր իմ ,

հիմա ալ կանայք ձեզի կսպասեն :

ԱՍՊ: Ահա եկայ . . . հասայ , Վարդուհիս , Երանուհիս . . . տանր Աստուած որ ուրախալի լուրերով դառնայինք (Չախ կողմէ դուրս կելնէ) :

ՏԵՍԻԼ Զ.

ԿԱՍՊԱՐ Առանձին

ԿԱՍՊ: (Չորս դին կահ կարասին շիտկելով) Այսօր իշխանուհին սովորականին պէս տխուր չէ . Երանուհիին երեսը կը խնդայ , իսկ Ասպետը յոյսերով լեցուն է . . . փառք որ տունը այսօր քիչ մը շէն է : Ի՞նչ ընեմ , ես ալ մեծերուս թէ ուրախութեան եւ թէ տրտմութեան մասնակից եմ : Թէ եւ չեմ ճանչնար գալիք ցանկալի ազնուականները , բայց կսպասեմ եւ ես ալ յոյսեր ունիմ : (Սժեն բան

կարգի կը դնէ , նօթաները գաշնակին , ծաղկալից անօթները կրակարանին վրայ , կենդանագիր մը նեցուկին վրայ , ետքը թատրին խորը կը տանի փոքրիկ սեղանը , որուն վրայ դառնուած դերքը կառնէ կը բանայ վերջին մէկ բառը կը կարգայ եւ մօտակայ խուցը կը տանի : Ներքսակողմէն կամացուկ մը դուռը կը բացուի և ճամբորդի հազուստով Եղուարդ եւ Ալէքսան երեւան կուգան) :

ԱԼԷՔՍԱՆ , ԵՂՈՒԱՐԴ

ԱԼԷՔ: Անշուշտ այս , այս պիտի ըլլայ անոնց բնակարանը :

ԵՂ: (Չորս կողմը այլայլութեամբ դիտելով) Այո՛ , այս է , կը գուշակեմ , կզգամ որ հոս կը բնակին :

ԱԼԷՔ: Բայց ձայն ձիւն չկայ , արդեօք չընդունեցան մեր նամակը :

ԵՂ: Չարմանք չէ թէ որ ուշ հասնի . . . մենք սուրհանդակը ետեւ ձգեցինք :

ԱԼԷՔ: Ամիսներ հեռաւորութիւն քաշելէն ետեւ , որչափ անհամբեր ենք զանոնք տեսնելու : Բայց , Եղուարդ , չես դիտեր չորս կողմդ , այս ինչ զմայելի բնակարան է . այս չքնաղ տեղը ուսկից գտեր է Ասպետը . . . յիրաւի Եղէմ մըն է :

ԵՂ: Ալէքսան , քեզ բան մը ըսեմ , եկու շատ չցաւինք հոս մարդ չը գտնելնուս վրայ : Թէ եւ տեսակ մը ինքնասիրութիւն է , բայց մաս մաս երջանկութիւնս վայելել կուզեմ : Միթէ հոս ամեն բան մեր սիրականներուն նշանը չեն կրեր : (Պատկերին առջեւ կենալով) Այո կենդանագիրը . . . միթէ իմս չէ . . . անոր ձեռակերտն է , անտարակոյս յիշողութենէ նկարեր է . . . Ահ վար-

դուհիս , սիրական վարդուհիս . . . իմ աղնիւ կինս . . . :

ԱԼԷՔ: (Միւս կողմէն) Արդեօք աչքիս կերեւի . . . որո՞ւն քնքուշ մատերը դրեր են այս իմ անունս սա տետրիս մէջ . . . (Թուղթը կը պագնէ) :

ԵՂ: (Միւս կողմէ) Սա քսակը կէս կարուած մնացեր է . . . իմ անուանագիրս կայ վրան :

ԱԼԷՔ: Նայէ՛ նայէ՛ , իմ սիրած նուագս Երանուհիին դաշնակին վրայ կը տեսնեմ . . . Չարմանք չեն բարեկամ , որ այսպիսի սրտառուչ նշաններ մեր սրտին այլայլութիւնը կաւելցունեն :

ԵՂ: Ալէքսան , (Անոր ձեռքը կը բռնէ , ու սրտին վրայ կը դնէ) Չրուցէ , որո՞ւն սիրտը աւելի սաստիկ կը զարնէ :

ԱԼԷՔ: Ա՛խ չես զգար որ եղբայր ենք :

ԵՂ: (Վայրկեան մը ետքը) Յիրաւի , բարեկամ , զմեզ տեսնողը ուրախութենէ եւ երջանկութենէ շուարած երկու պատանեակներու պիտի նմանցունէ : (Կասպար այս միջոցին աջ կողմէ կերեւի) :

ԱԼԷՔ: Ոտքի ձայն մը կը լսեմ . . . :

ՏԵՍԻԼ Ը.

(Նշն անձինք) ԿԱՍՊԱՐ

ԿԱՍՊ: Ո՞ւսկէ ելան աս օտարականները :

ԵՂ: (Աշխուժութեամբ) Պարոն Կասպար , ո՞ւր է տիրուհիդ :

ԱԼԷՔ: Այո՛ , ո՞ւր է տիրուհիդ , պա-

րոն Կասպար :

ԿԱՍՊ: (Մեկուսի և Չարմանքով) Անունս ո՞ւսկից դիտեն . . . (անոնց նայելով) Բայց ես աս դէմքը պիտի ճանչնամ . . . հա՛ , հա՛ , հը . . . :

ԵՊ: Պատասխանու չես 'ի տար :

ԿԱՍՊ: (Աշխուժով խօսքը շարունակելով) Իշխանուհին դուրս ելաւ :

ԱԼԵՔ: (Աշխուժով) հապա անոր քոյրը Երանուհին . . . եւ Ասպետը ուր են :

ԿԱՍՊ: (Ուշադրութեամբ) Օրիորդը եւ Ասպետը իշխանուհիին հետ դուրս ելան :

ԵՊ: Այսչափ կանուխ դուրս երթան :

ԿԱՍՊ: (Մեկուսի կենդանագիրը նկատելով որուն առջև Եղուարդ կայնած է) Այո, Տեարք իմ, ամեն օր այս ժամուն քաղաք կերթան թղթատունէն նամակ փնտուելու (խօսքը շեշտելով) բայց այսօր պարապ տեղը գացին :

ԱԼԵՔ: Եւ ի՞նչ պատճառաւ :

ԿԱՍՊ: Նախ՝ վասն զի ցրուիչը նամակը շիտակ հոս բերաւ: (Ձեռքը բռնած գիրը կը ցուցնէ) :

ԵՊ: Սա իմ նամակս է, կարծե՛մ :

ԿԱՍՊ: (Նամակը յանձնելով) Եւ երկ-

րորդ՝ այս գիրը գրողը կրնայ ետ առնել եւ ինքզինքը անձամբ ներկայացունել :

ԵՊ: Ի՞նչ ըսել կուզես, պարոն կասպար :

ԿԱՍՊ: Սա ըսել կուզեմ որ դուք Եղուարդ իշխանն էք : Իսկ դուք, պարոն, անոր ամենէն ընտիր եւ անձնանուէր բարեկամը : Ուստի իմ ցանկալի տեսրցս յարգանքս կը յայտնեմ . . . (Խոնարհութիւն կընէ) :

ԵՊ: (Սերտը ելած եւ կասպարին թեւէն բռնած վեր վերցունելով) Չէ, ոտք ելիր. քու խնդումներես դէմքովդ զիս զիմաւորողը դուն էիր, եւ աքսորէն դարձողիս այդ խնդութիւնդ բարեգուշակ նշան մ'է . . . ելիր, ոտք ելիր :

ԿԱՍՊ: Բայց ձայն մը ելաւ, չէք լսեր . . . :

ԵՐԱՆ: Կասպար, կասպար . . . :

ԱԼԵՔ: Ա՛հ, նոյն ինքն Երանուհին է :

ԵՊ: Այո, ան է, քոյրս է :

ՏԵՍԻԼ Թ.

(Նոյն Անձինք) ԵՐԱՆՈՒՀԻ

ԵՐԱՆ: (Վազվզելով և առանց երկու երիտասարդները տեսնելու) Նամակը հոս բերելին, իրան է :

ԿԱՍՊ: Իրան է. բայց ուրիշ անձի մը ձեռքէն պիտի ընդունիք :

ԵՐԱՆ: Որո՞նք ձեռքէն :

ԱԼԵՔ: (Որ գիրը Եղուարդէն առաւ) Իմ :

ԵՐԱՆ: (Ապշած) Ա՛հ, Տէր Աստուած, միթէ երանգ է . . . Ալէքսան, (Դէպ 'ի անոր վազելով) Միթէ դո՞ւ ես : (Մոսկալով կանկ մը կառնու) Բայց մինակ

ես . . . ուր, ուր է եղբայրս. (Ձանի տեսնելով) Ա՛հ, եղբայր իմ, դուն, եւ դուն հոս ես (Անոր վիզը կը պլլուի և ձեռքը Ալէքսանին կերկնցունէ) :

ԵՊ: Երանուհիս, սիրելիդ իմ քոյր . . . :

ԱԼԵՔ: (Յած ձայնիւ և անոր ձեռքը համբուրելով) Իմ հոգիս :

ԵՐԱՆ: (Սերտը շարժած) Բարեկամ, ձեր յանկարծական գալուստը ուրախութեամբ եւ երջանկութեամբ լըցուց սիրտս . . . իսկ հարսս մոռցայ,

(կանչելով) Վարդուհի . . . Վարդուհի . . . ահա կուգայ . (կանկ առնելով) Բայց խնդրեմ որ քիչ մը մէկդի կե-

նայիք, որպէս զի Վարդուհին ըզ ձեզ յանկարծակի տեսնելով բան մը չըլլայ:

ՏԵՍԻՆ Ժ.

(Նոյն անձինք) ՎԱՐԴՈՒՀԻ

ՎԱՐԴ: Երանուհի . . . դճն էիր զիս կանչողը . . . գիրը առիր . . . նոր բան մը կայ: Տէր Աստուած, որչափ կը վախնամ Երանուհիս, որ ձախորդ լուր մը չի հաղորդես:

ԵՐԱՆ: Չախորդ բան չկայ . . . սիրտը հանդարտ պահէ, այս անգամ ազուոր լուրեր ունինք:

ՎԱՐԴ: (Աշտուժութեամբ) Կարելի է, յոյս կայ մի . . . :

ԵՐԱՆ: Մեր յոյսերը արդէն . . . :

ՎԱՐԴ: Ի՞նչ . . . շրթունքիդ վրայ բան մը կը պտըտի . . . կաղաչեմ . . . սիրտս մի հասցուներ . . . ըսելիքդ զրուցէ:

ԵՐԱՆ: (Ժպտաով) Ինչ ըլլալը կըրնանս գուշակել:

ՎԱՐԴ: Ի՞նչ ըսեմ . . . Ի՞նչ . . . (Չորս դին կը նայի և Նշուարդը տեսնելով վայրկեան մը անշարժ կը կենայ և յետոյ շնչասպառ անոր թևերուն մէջ կիյնայ):

ԵՐ: Ա՛հ Վարդուհիս . . . սիրտս կը ճմլի . . . :

ԵՐԱՆ: Ուշաբբէ քոյրիմ . . . Ինքզինքիդ եկու . . . գիտէի որ սիրտը պիտի խաղայ . խեղճը արդէն հիւանդ էր:

ԵՐ: Հիւանդ էր . . . Վարդուհիս հիւանդ էր և ինձի բան մը չիմացուցիք:

ԵՐԱՆ: Քու ցաւերդ քեզի բաւական չէին:

ԱԼԵՔ: Է՛հ, վտանգ չկայ, շրթուն-

քը սկսաւ շարժիլ . . . աչուները կը բացուին ահա . . . :

ԵՐ: Ինձի նայէ . . . Վարդուհիս, ես եմ, ես քու սիրականդ, քու ամուսինդ . . . այսուհետեւ երբէք քու քովէդ պիտի չը հեռանամ:

ՎԱՐԴ: (Գլուխը փոքր առ փոքր վերցունելով Նշուարդին ձայնը լսելուն անոր դերկը նորէն կիյնայ ուրախութեան աղաղակ մը ձգելով): Ա՛հ, նոյն ինքն է . . . Ինքն է որ ամեն փորձանքներէ ազատելով դարձաւ եկաւ . . . փառք քեզ տէր . . . Իմ ամեն աղօթքներս լսեցիր . . . ուխտս կատարեցիր . . . :

ԵՐ: Չէ, բնաւ փոխուած չէ, այն անուշ, փափկասիրտ եւ անձնանուէր Վարդուհին է, որ ազատութեանս վրայ ցնծութեան արտառքներ կը թափէ: Երկայն տանջանքներ, աքսոր եւ տարագրութիւն կրելէ ետեւ, իր սիրելեացը ծոցը դարձող մարդը ինչ անսպասմելի երջանկութիւն կըզգայ եղեր: Շատ է այս իմ սիրական րօտ սրտիս՝ եւ չէ թէ խօսք այլ միայն արտասուքս ունիմ իմ ուրախութիւնս եւ երախտագիտութիւնս յայտնելու համար:

ԵՐԱՆ: Եւ այս ամեն երջանկութիւնը որո՞ւ պարտաւոր ենք: (Չեաքը Ալէքսանին կերպարէ):

ԱԼԵՔ: Չէ, այս յաջողութեան հեղինակը ես չեմ . ես միմակ քու շունչիդ, քու հրամանիդ գործակատարն եղայ . . . դուն, դու չէիր Երանու-

հիւս , իմ ուղղեցոյց հրեշտակս , դու
 չէիր իմ շաւիղս լուսաւորող աստղը .
 քու սա վերջին խօսքերդ չէին որ
 անդադար , իբր յուսադիր նուագ ,
 ականջիս կը հնչէին — Ես քու ա-
 սուսինդ պիտի ըլլամ , Ալէքսան , իմ
 եղբայրս առ մեզ դարձուցած օրդ :

ԵՐԱՆ : (Այլալաժ և ժպտելով) Ե՞ս
 արտասանեցի այդ խօսքը . ուրեմն
 չեմ վարանիր իմ խոստումունքս կա-
 տարելու :

ԵՐ : Այո՛ , պարտաւոր ես , քոյր
 իմ . ուր պիտի գտնաս Ալէքսանին
 սրտին նման քու հոգիդ հասկըցող
 սիրտ մը Ա՛հ , մէկ տարուան մէջ
 ինչ փորձանքներէ անցաւ , ինչ տա-
 ռապանքներ յանձն առաւ մեզի հա-
 մար : Քանի քանի անգամ ազատու-
 թեան կէտը համնելէն ետեւ՝ ես
 դարձանք : Մանաւանդ օր մը յու-
 սահատութեամբ լի , ամեն բան կա-
 տարեալ է , ըսի , եւ մահուան կը
 պատրաստուէի :

ԱՄԵՆՔԸ : Մահուան :

ԵՐ : Այո՛ , օրն 'ի բուն ձեզի գրե-
 լիք նամակներս լմնցունելէն ետեւ՝
 հալ եւ մաշ սրտիւ եւ արտասուա՛րի
 աչօք կը հանդստանայի , երբ յան-
 կարծ մեծասաստ եւ կտրուկ ձայն
 մը լսելով՝ ընդոստ արթնցայ : Նոյն
 ձայնը հրամայեց որ ոտք ելլամ , իս-
 կոյն ենթադրեցի որ մահուան ժամս
 հասեր է . թէեւ բանտապետին ետե-
 ւէն սկսայ անսլոգով երթալ , որն որ
 վերարկույով մը փաթթուած ըլլալով
 չէի կարող որոշել դէմքը նոյն մը-
 թութեան մէջ : Բանտին վերջին
 դուռն ալ կամաց մը բանալով՝ իմ
 անխօսուն առաջնորդս հոն կանկ մը
 առաւ : Նոյն ժամուն աչքս դէպ յերկ-
 նից աստեղադարդ կամարը սեւերե-

ցի , այն կամարը , զոր վերջին ան-
 գամ պիտի տեսնէի եւ լսին աղերս
 մը Ամենադիտին ուղղեցի : Սակայն
 երբ դարձայ բանտապետին երեսը
 լաւ մը դիտելու , ինչ տեսնեմ : Ա՛հ ,
 անողոք եւ անողորմ դահճի մը տեղ
 նոյն ինքն բարեկամս տեսայ՝ որ ար-
 տասուելով զիս կը դիտէր . . . այո՛ ,
 Ալէքսանն էր այն , նոյն իսկ աղա-
 տութիւնս , նոյն իսկ կեանքս էր :
 (Զիրար կը գրկեն , Ալէքսան ձեռքը ձախ
 թէին կը տանի) :

ԵՐԱՆ : Ալէքսան , ինչ ունիս . . . ե-
 րեսիդ գոյնը յանկարծ ինչո՞ւնետեց :
 Ա.Է.Բ. : Բան չկայ . . . Եղուարդը
 քիչ մը սաստիկ սեղմեց զիս :

ԵՐ : Ներէ , բարեկամ , ես ալ միշտ
 կը մոռնամ թեւիդ վրայ առած վէր-
 քըդ որ . . . :

ԵՐԱՆ : Եի ՎԱՐԴ : Վէրք մի :

ԵՐ : Կերեւի որ այս սուրին վէր-
 քը իմ բռնուելէս վերջը առեր է մե-
 նամարտութեան մը մէջ :

ԵՐԱՆ : Սուրի հարուած . . . Ալէք-
 սան , ինչպէս , եւ ինչ պատճառաւ :

Ա.Է.Բ. : (Աշխուժութեամբ) Ո՛հ , Տէր
 Աստուած , ինչ բաներ կը հարցու-
 նէք : Միթէ կարելի է ըսել թէ ին-
 չո՞ւ համար մարդս կը բարկանայ եւ
 արիւնը գլխին դարնելով աչքերէն
 կրակ կը ցայտեցունէ : Երբոր մարդս
 մէջքը սուր կը կրէ , միթէ կարելի
 է որ բացակայ գտնուող նախատուած
 կամ զրպարտուած անձ մը չը պաշտ-
 պանէ , նա մանաւանդ , երբոր զըր-
 պարտեալը կին մարդ է :

ՎԱՐԴ : Կին մը :

ԵՐԱՆ : Ա՛հ , կնկան մը պաշտպան
 էիր : (Վարդուհին ակամայ ուշադրութեամբ
 մտիկ կընէ Ալէքսանին ըսածները) :

Ա.Է.Բ. : (Վարդուհին մօտենալով)

Գու, Վարդուհի, դու այս վէճը մտիկ ըրէ եւ դատաստան կտրէ:

ՎԱՐԴ: Շարունակէ:

ԱԼԵՔ: Եղուարդին բռնուած օրը, ամեն ջանք 'ի գործ դրի, որպէս զի բանտարգեալները Վիէննա տանող գնդին մէջ ես ալ գտնուիմ, որն որ ժամէ մը ճամբայ պիտի ելլար: Հարսնիքդ կատարուած գիւղին պանդուկին մէջ քանի մը երիտասարդներ գումարուած էին եւ ասոնցմէ մէկը պարծենկոտութեամբ առջի իրիկունը նոյն պանդուկին մէջ գլուխը եկած մէկ դէպքը կը պատմէր: Մեծ յաղթութիւն մը տարի, կըսէր. մի կարծէք թէ մեծամիտ աղջկան մը սիրտը գրաւելովը, ոչ, այլ միամիտ գիւղացի կին մը հրապուրելով. եւ դժոխային հնարքով մը գիշերանց գաղտնու գողի կնկան առանձին սենեակը մտեր է: Այս անօրէն գործը լսելուս զայրոյթը զիս առաւ եւ դարձայ անառակ պատանիին ըսի. « Արդէն ըրած գործդ անարդ է, իսկ անոր վրայ պարծենալդ աւելի մեծ անարգութիւն. եւ կը զարմանամ որ ունկնդիրներուդ մէջ հոգի մը, մարդ մը չկայ որ ելլայ երեսիդ պօռայ որ — Գու վատ ես »:

ԵՂ: Երանի թէ նոյն միջոցին ազատութիւնս վայելէի եւ գայի քեզի օգնական ըլլայի այն վատին դէմ:

ՎԱՐԴ: (Ինքնիրեն խօսելով, որուն այլայլութիւնը կաւենար քանի Ալէքսանը կը խօսէր): Ար յուսայի որ այն անօրէն մարդուն անունը պիտի արտասանէ, թէ եւ չեմ համարձակիր հարցունելու:

ԱԼԵՔ: Հիմա քու մտոյդ կսպասեմ:
ՎԱՐԴ: Ալէքսան, այն թշուառ կնկան կողմէ քեզ շնորհակալ եմ, այն կինը որ անտարակոյս իր պաշտպանը երբէք պիտի չճանչնայ:

ԱԼԵՔ: Բայց կը նայիմ որ մեր բարեկամը իր զինուորական պարտաւորութիւնները ձեր քովը եղած ատեն կը մոռնայ: Բրէզպուրկի կուսակալին մեր տալիք այցելութիւնը մոռցաք անշուշտ:

ՎԱՐԴ: (Գողգոզալով և աշխուժութեամբ Եղուարդին մօտ կերթայ) Ինչպէս:

ԵՐԱՆ: Գեռ այն ինչ հասաք եւ նորէն կը փափաքիք մեկնիլ:

ՎԱՐԴ: Նորէն պիտի թողուս զիս, Եղուարդ:

ԵՂ: Այս անգամ շուտով կը դառնանք. այս մեր ընելիք այցելութիւնը շատ կարեւոր ըլլալուն անպատճառ կատարել պէտք ենք: Ալէքսանը իմ ազատութեան հրամանագիրս կուսակալին պիտի յանձնէ եւ զիս անոր պիտի ներկայացունէ:

ԵՐԱՆ: Թերեւս ձեր ճամբուն վրայ մեր ծերունի բարեկամին ալ կը հանդիպիք:

ԱԼԵՔ. ԵՒ ԵՂ: Ասպետը:

ԱԼԵՔ: Իրաւ, ան ո՛ր է:

ԵՂ: Որչնոյն ապաշնորհ եմ, զինքը բոլորովին մոռցայ:

ԵՐԱՆ: Առաւօտուն թղթատունէն նամակ չելլալուն վրայ տազնապելով երեկոյեան սուրհանդակին սպասել ուզեց:

ԵՂ: Ես հիմա կերթամ կը գտնեմ եւ զինքը կառնենք միասին կը դառնանք: Առ այժմ մնաք բարեաւ:

ՏԵՍԻԼ ԺԱ.

ՎԱՐԴՈՒՀԻ , ԵՐԱՆՈՒՀԻ

ԵՐԱՆ: Վարդուհի, թէ որ կը հա-
ճիս, այսօր տան տնտեսութիւնը ին-
ծի յանձնէ, որ քու կողմէդ սպա-
սաւորներուն պէտք եղած պատուէր-
ները տալով ամեն բան այնպէս մը
կարգի դնել տամ որ, մեր սիրական
եղբայրը այս բնակութենէն ախորժի
եւ ուրիշ տեղ երթալու միտքեր չու-
նենայ:

ՎԱՐԴ: Եղուարդին հանգստութեան
համար ընելիք ամեն կարգադրու-
թիւններդ, գիտես որ ինծի արդէն
ընդունելի են... դու տան տիրու-
հին ես, գնահատար դատածիդ պէս
ամեն բան կարգի դնել տուր:

ԵՐԱՆ: Որչափ բարեսիրտ ես, սի-
րելի: (Ուրախութենէ ցատկըտելով դուրս
կենէ):

ՏԵՍԻԼ ԺԲ.

ՎԱՐԴՈՒՀԻ (Առանձին)

ՎԱՐԴ: Եղուարդ... ահա եկաւ
հասաւ. ինդութիւնը աչացը եւ վըս-
տահութիւնը սրտին մէջ կը փայլէին:
Իսկ ես... ես եղկելիս, ինչպէս կըր-
ցայ ինքզինքս զսպել, ինչպէս այ-
լայլութիւնս եւ շարժմունքս չը մատ-
նեցին իմ ներքին յուզմունքս երբոր
Պ. Ալէքսանին պատմած պատմութենէ
այն սեւ գիշերը միտքս ինկաւ: Ա՛խ,
մահաբեր գիշեր, անիծեալ գիշեր,
իմ կեանքս, երջանկութիւնս թու-
նաւորեցիր... բայց ինչու համար
այն անխիղճ մարդուն անունը կը
փափաքէի իմանալ, այնպիսի եղեռ-
նագործի մի, որուն ոճիրը իմ պա-
տիւս, անունս արատեց, սեւցուց...
եւ եթէ այն գժոխային մարդուն ա-
նունը անգամ գիտնալու ըլլամ, ինչ
հատուցում, ինչ վրէժ կրնամ առ-
նուլ... ինչպէս Եղուարդը իմ ահ-

ուելի գաղտնիքիս վրայ կասկածի չի
գնաց... Իսկ ես, ինչպէս այսուհետեւ
պիտի ներկայանամ անոր առջեւը...
Ինչպէս պիտի համարձակիմ անոր ե-
րեսը նայելու... թէեւ որքան դա-
նի կը սիրեմ... եթէ լռութիւնս պա-
հեմ, մատնութիւն է, եթէ ամեն
բան բացէ՛ի բաց յայտնեմ, մահ է...
Աստուած, ան կեանքս, հողիս. եւ
ինչպէս առնէ, քանի որ այս շունչս
իմս չէ այսուհետեւ... ան, կարգամ,
նորէն կարգամ իմ սոսկալի գաղա-
նիքս գիտցող բարեկամուհիիս, Աս-
տէրինէին նամակը... (Աուրժքէն տոմ-
սակ մը կը հանէ. նոյն միջոցին կերևի Ռա-
նիէլը և քանի մը քայլ առաջ անցնելով
Վարդուհին բարև տալու գիտմամբ, երբ
կը տեսնէ որ նամակը կը կարգայ կանգ
կառնու կը կենայ):

ՏԵՍԻԼ ԺԳ .

ՎԱՐԴՈՒՀԻ, ԴԱՆԻԷԼ

ՎԱՐԴ. (Նամակը կը կարդայ) « Իմ սիրելի տիկինս, այս տոմսակս կարգալէդ ետեւ՝ անմիջապէս կրակը նետէ : Այսուհետեւ գիր պիտի չի գրուիմ ձեզ, վասն զի գրաբերնուս գաղանապահու թեան վրայ վստահութիւն չունիմ . . . նոյնպէս, կաղաչեմ որ ասկէ ետքը Սէն-Նօրպէրի ազարակը չերեւաս . . . մեծ ան ու գողի մէջ եմ քու այցելութիւններդ կասկածներ ազդելուն . . . երբոր քու եւ զաւակիդ անունը կը հարցունեն, կը շփոթիմ եւ ինչ պատասխան տալս չեմ գիտեր » :

ԴԱՆ. Զարմանալի յայտնութիւն :

ՎԱՐԴ. (Արշարունակէ) Զաւակիդ վրայ հոգ մի տանիր . . . ես իբրեւ ճշմարիտ մայր մը զանի կը սիրեմ եւ կը խնամեմ : Պարզ միջոց մը գտայ անոր վրայ քեզի լուրեր հաղորդելու համար, որպէս զի մեր գաղանկիքը չի յայտնուի : Քանի որ քեզի փունջ մը մանուշակ խրկեմ, իմացիր որ այս փոքրիկ հրեշտակդ առողջ ու կայտառ է ըսել կուզեմ : Իսկ ե-

թէ դժբաղդարար հիւանդանայ ոսկեծաղիկ պիտի ընդունիս : Մնաս բարեւ, սիրելի տիկին, միակ յոյսս եւ փափաքս է քեզի միշտ մանուշակի փունջեր դրկել :

ԴԱՆ. (Ընթերցման ժամանակ կամացուկ մը առաջ կանցնի և կուգայ Վարդուհին խոնարհաբար բարեւ կուտայ) Ազնիւ իշխանուհի, բարեւ ձեզ :

ՎԱՐԴ. (Ոտք կելլայ. գերը ծոցը կը դնէ և սոսկալով կը նայի) Ա՛հ, դուն ես, Սեպուհ . . . (Ինքնիրեն) Արդեօք լըսեց կարդացած նամակս :

ԴԱՆ. Տիրուհիս, իմանալով որ Եղուարդ իշխանը ազատութիւնը գտեր եւ սիրականիդ քովը հասեր է . . . պարտ համարեցի գալ անոր գալուստը շնորհաւորել եւ այս առթիւ իմ խորին ակնածութիւնս ձեզ յայտնել :

ՎԱՐԴ. (Մեկուսի) Ո՛ տէր Աստուած, ինչ ըսեմ . . . ինչ մտածեմ . . . (Դըրսէն թէոտորին և Եղիսին ձայնը կը լսուի) :

ԹԷՈՏ. Ես իշխանուհիին առջեւ պիտի ելլամ, ըսի :

ԵՂԻՍ. Ելլանք, բայց . . . :

ՏԵՍԻԼ ԺԴ .

(Նոյն անձինք) ԿԱՍՊԱՐ, ԵՂԻՍ, ԹԷՈՏՈՐ

ԿԱՍՊ. Տիրուհիս, երկու գիւղացի զձեզ անպատճառ տեսնել կուզեն :

ԹԷՈՏ. (Անիկովը մտնելով . . . այս անգամ հագուստնին աւելի ճոխ է և հարուստ քան թէ առաջին արարին մէջ) Ի հարկէ յայնճնարարութեամբ մը հոս եկած ենք :

ԵՂԻՍ. Պէտք է որ կատարենք : (Ինքնիրեն) Վայ, թէոտոր

ու իր կիներ . . . զարմանալի պատահամունք :

ՎԱՐԴ. Ըսէք, նայիմ, ինչ կուզէք, ինչ կայ :

ԹԷՈՏ. Մեր գործը . . . (Սեպուհը տեսնելով կանկ կառնէ ու կըսէ մեկուսի) Այո՛, ան է :

ՎԱՐԴ. Ի՞նչ պիտի ըսես :

ԵՂ. Մեր իմացունելիք բանը . . .

(Նոյնպէս Եղիս Սեպուհը կը տեսնէ կանգ մը կառնու զանի ճանչնալով) Վայ, ան չէ մի, ճիշդ նոյն ինքն է :

ԹԷՈՏ: (Կամացուկ մը Եղիսին) Սեպուհն է :

ԵՂԻՍ: (Կամացուկ) Ես ալ շուտ մը ճանչցայ :

ԹԷՈՏ: Ան երեկոյեան բաները պատմած օրէդ կարծես թէ սա մարդը խրտուիլակի պէս աչքիս առջեւէն չերթար :

ԵՂ: Մի պօռար, մեր տունը չենք :

ԹԷՈՏ: Նայէ ինչ թոյլ բերան եմ :

ԴԱՆ: Ես չըսի որ անցածը մոռցուկ է . տես նորէն ինչպէս էրիկ կնիկ սիրով կապրին :

ՎԱՐԴ: Ինչ կը մրմռաք, պիտի ըսէք ըսելիքնիդ :

ԹԷՈՏ: Իշխանուհիս, ներողամիտ եղիք . . . (Վարդուհին երեսը կը նայի բանի մը վայրկեան և Եղիսին դառնալով) Եղիս, խօսքս որ կողմէ սկսիմ :

ԵՂԻՍ: Քիչ մը համբերէ, նայինք նոր հարսը ո՛ւր է :

ԹԷՈՏ: Նոր հարսը . . . աղէկ ըսիր, բայց այս չէ մի :

ԴԱՆ: Երկուքն ալ փախուցեր են :

ՎԱՐԴ: (Անհամբեր, ոտք ելալով) Վերջը . . . :

ԹԷՈՏ: Վերջը սա է . . . նոր հարսը . . . չէ, իրաւ, իշխանուհիս, որ մեր դրացուհին եւ բարեկամուհին Սէն-Նօրպէրի ազարակը բնակողը . . . :

ԴԱՆ. Ե՛ի ՎԱՐԴ: (Միասին) Սէն-Նօրպէր մի :

ԹԷՈՏ Հա՛, կատերինէ Բլիման անուամբ, մեզի ապսպրեց որ ասկից անցնելու ատեն իր կողմէ ձեզ բարեւենք :

ԵՂ: Եւ ձեզի յանձնենք . . . :

ՎԱՐԴ: (Աշխուժութեամբ գոչելով) Ծաղկի փունջ մը անշուշտ :

ԹԷՈՏ: Ինչպէս աղէկ գուշակեցիք :

ՎԱՐԴ: Տուր, նայիմ . . . տուր . . . մահ, հողիս բերանս բերիք մինչեւ որ . . . :

ԵՂ: Ահաւասիկ, իշխանուհիս . . . (Մանուշակի փունջ մը կը յանձնէ) :

ԴԱՆ: Մանուշակ, նշան անուշակ :

ՎԱՐԴ: (Ուրախալի ձայնով) Ա՛հ, շընորհակալ եմ, շնորհակալ, իմ բարեկամներս . . . (Փունջը կը պագնէ) :

ԹԷՈՏ: Այս կինը կերելի թէ ծաղիկ շատ կը սիրէ :

ՎԱՐԴ: (Ըրածին վրայ կուշաբրի Սեպուհին ներկայութիւնը յիշելով և անոր նայելով) Ինչո՞ւ այսպէս ուշի ուշով ինծի կը նայի . (Անտարբերութիւն կեղծելով փունջը սեղանին վրայ կը դնէ, ետքը շատ մը ստակ կուտայ գիւղացիներուն)

Առէք :

ԹԷՈՏ: Ատ աւելորդ է :

ԵՂԻՍ: Ի՞նչ ստակ . մենք ստակ չենք առներ :

ԹԷՈՏ: Հիմա ալ հարուստ ենք :

ԵՂԻՍ: Մեր աղօրին ստակ կտրեց :

ԴԱՆ: Կը հաւատամ . բոլոր քումեծ մեծ խորհուրդներդ յաջողեցան, անանկ չէ մի իմ սիրելի Թէոտոր :

ԹԷՈՏ: (Կամացուկ) Նայէ, նայէ սա աներեսին . . . զիս սիրելի կը կանչէ, . . . դեռ երեսի ջուր ունի զիս իր սիրելի Թէոտորը կանչելու, սա հանած վարածը, սա լիրբը որ միտքը դրեր էր . . . :

ԵՂ: Ինքզինքդ բռնէ, բարկանալու ժամանակը ու տեղը չէ . . . :

ԹԷՈՏ: Լա՛ւ, բայց թող եթէ երես ունի անգամ մըն ալ աղօրին դայ եւ տեսնէ թէ ինչպէս իր չափը պիտի

անոր ցուցնեմ :

ԵՂ: Ինչո՞ւ կը բորբոքիս , ապահով չեմ մի իմ հաւատարմութեանս վրայ , ասկէ աւելի ի՞նչ կուզես :

ԹԷՈՏ: Ապահով եմ , իմ կիսնս . . . վաղը քեզի չորս հատ մետաքսեայ շրջազգեստ պիտի կտրեմ :

ԵՂ: Իշխանուհիս , ձեր հրամանաւ . . . ծառայ ենք (կերթան):

ՎԱՐԴ: (Սեպուհին հետ մինակ կը մընայ) Անդադար տա մարդը յանդիմանական աչքով կը նայի ինծի :

ԴԱՆ: Որովհետեւ անոր ամեններքին գաղտնիքները իմացայ . . . ալ ձեռքէս ազատելիք չունի : (Քորէն ներս կը մտնեն , Եղուարդ Ալէքսան և Ասպետը) :

ՏԵՍԻԼ ԺԵ.

ՎԱՐԴՈՒՀԻ, ԴԱՆԻԷԼ, ԱԼԷՔՍԱՆ, ԱՍՊԵՏ, ԵՂՈՒԱՐԴ

ԱՍՊ: Կեանքիս մէջ այսօրուան պէս բերկրութիւն զգացած չունէի : Հիմա , Եղուարդ , խոստմանդ համեմատ պէտք է որ զիս վարդուհին տանիս :

ԵՂ: Վարդուհին . . . բայց ուրիշ անձ մը կայ իր մօտ :

ԱՍՊ: Սեպուհն է արդեօք :

ԵՂ: Ահա սիրելի Ալէքսան , նոյն իսկ քու նախկին հակառակորդդ է , զքեզ վիրաւորողը :

ԴԱՆ: Սիրելի իշխան , պարտ համարեցի ձեր գալուստը շնորհաւորողներէն առաջինը ըլլալ :

ԵՂ: Ի՞նչ պէտք էր այդ ծանրութիւնը . . . (Յած ձայնով առ Ասպետ) Սա մարդուն դէմ բնական հակակ-

րութիւն մը ունիմ :

ԱՍՊ: Հասկնա՞նք , (Երկուքը մեկէն վարդուհին մօտ կերթան , իսկ Սեպուհը Ալէքսանին կը մօտենայ) :

ԴԱՆ: (Յած ձայնով) Ո՛ր , դու իմ վաղեմի ծանօթս ես , պարոն Ալէքսան . . . յուսամ որ ալ վէրքիդ ցաւը անցաւ (Չեռքը բարեկամական կերպով անոր կերկարէ) :

ԱԼԷՔ: Սեպուհ , վէրքս անբուժելի տեսակներէն պիտի ըլլայ որ չի ներեր ձեռքս դէպ 'ի քեզ երկընցունելու :

ԴԱՆ: Չը ներողը վէրքդ չէ , այլ սրտիդ ոխը :

ԱԼԷՔ: Ինչպէս որ կուզես , այնպէս հասկցիր :

ՏԵՍԻԼ ԺԶ.

(Նոյն անձինք) ԵՐԱՆՈՒՀԻ

ԵՐԱՆ: (Ներս կուգայ եւ երեք երիտասարդները 'ի միասին տեսնելով) Ուրեմն այս պարոնները իրարու ծանօթ են : Ես ալ որ այսօր տան տիկինն եմ , պիտի խնդրեմ որ Սեպուհը այս իրիկուն մեզի հետ անցունելու բարեհաճի . (Այս հրաւիրման վրայ ամեն-

քը , մանաւանդ վարդուհին դժգոհութեան նշաններ կը ցուցնեն) :

ԱՍՊ. ԵՒ ԵՂ: (Միատեղ) Ինչպէս :

ԱԼԷՔ: Ի՞նչ ըսաւ Երանուհին :

ԵՐԱՆ: (Կը շարունակէ առանց անոնց ուշադրութիւն ընելու) Եւ կը յուսամ որ Դանիէլ Սեպուհը իմ եղբօրս վեր-

բաղարձը մեզի հետ տօնելու չի մերժեր :

ԱՍՊ: Ո՛հ, որչափ անխոհեմ են սա պղտիկ աղջիկները :

ԴԱՆ: Կընդունիմ, ազնիւ օրիորդ, չնորհապարտ սրտիւ կընդունիմ ձեր սիրալիր հրաւերը :

ԱԼԷՔ: Բայց

ԵՂ: (Յած ձայնով) Լուռ, լուռ կեցիր :

ԱԼԷՔ: Սրդեօք այս տունը Երանուհիին համար կը յաճախէ :

ԱՍՊ: Բայց Դանիէլ Սեպուհին ժամերը անդին են եւ սուղ : Ուստի կանուխկէկ մեզնէ հեռանալու ազատ է . . . մանաւանդ որ այս գիշեր մեծ հանդէս կայ Մենաստանին աղօրին :

ԵՂ: Ի՞նչ է այդ Մենաստանը, այդ տեղին անունը լսած եմ, կարծեմ

ԱՍՊ: Պիտի ճանչնաս ալ, քանի որ հոն տեղ պսակուեցար . . . ատեն մը ամայի վայր մըն էր եւ մինակ խլխլած աղօրի մը կար, հիմա Չաղացականին ճարտարութեամբ զմայլելի գիւղ մը դարձած է: Շաբաթը երկու անգամ այն տեղը հանդէս կըլլայ եւ ինչպէս Վենետիկի խաղերուն մէջ՝ հոն ալ դիմակաւոր եւ սլանդակ կերպարանքներով մարդիկ եւ կանայք կերթան . . . : Կը պատմեն, թէ մօտ օրերս թշուառ մարդուն մէկը իր կինը եւ կամ աղջիկը կորսունցունելով այն խառն ի խուռն ամբոխին մէջ, գինուորներու ձեռօք յափշտակիչը բռնել տա-

լու ելեր է :

ԵՂ: Զինուորներու ձեռօք . ուրեմըն այն մարդուն պատիւը եւ սիրտը վարձկան գինուորներու սուիններէն կախում ունին եղեր : Զինուորինչ պէտք է . մի թէ հարկ է որ մարդս իր կնկանը տարփածուն բանադնել տայ . միթէ լսուած բան է որ աղջկան մը հրապուրիչը դատաստանի կանչուի : Հրապուրիչին հետ սրով խօսելէն ուրիշ ճար չկայ, իսկ ասարփածուն նոյն տեղը չարաչար սպաննել պէտք է :

ԱՍՊ: Եւ կամ սպաննուիլ պէտք է . երկուքին մէկը : (Վարդուհին ահա ու դողով այս խօսակցութիւնը մտիկ կընէր . բայց անդգուշութենէ մը սեղանին վրայէն ծաղկի փունջը կառնու, և յանկարծ, իբր թէ ինքզինքին գալով փունջը ձեռքէն կը թռի կիսնայ) :

ԴԱՆ: (Անոր մօտենալով և դեանէն փունջը առնելով կըսէ կէս ձայնով) Մաղիկներդ գետին ինկան :

ՎԱՐԴ: Շնորհակալ եմ :

ԴԱՆ: Քաջ գիտեմ որ այս ծաղիկները շատ կը սիրէք . . . Տիրուհիս, եթէ հրաման կընէք ձեզի մինակ մանուշակէ փունջ մը խրկելու յօժարակամ կը փութամ :

ՎԱՐԴ: Ա՛հ, կը սոսկամ . . . կը դողդողամ . . . (Թիկնաթուռի մը կը կըրթընի, Սեպուհին ըսած խօսքերէն զարհուրելով . իսկ Դանիէլ քովէն կը հեռանայ հեզնական ժպիտով մը ատկտին երեսը նայելով՝ որ ատգնապաւ կը հասնի ու Վարդուհին և անոր մէջ տեղը կը կանգնի) :

(Նոյն անձինք) ԿԱՍՊԱՐ

ԿԱՍՊ: Ամեն բան կազմ եւ պատ-
րաստ է :

ԵՂ: Առաջ անցիր իմ սիրական
Վարդուհիս : (Վարդուհին երկանը թեք
կը մանայ . . . բայց միշտ ահ ու դո-
զէն աչուքները Սեպուհին վրայէն չի վեր-
ցուներ) :

ԱՍՊ: (Առանձին) Աչքս չորս բանալ
պէտք եմ :

ԵՐԱՆ: (Ուրախ զուարթ դէպ 'ի Ա-
լեքսանին կուղղուի՝ և այն ինչ ձեռքը
կերկնցընէ անոր , և ահա Սեպուհը որ
քովս էր . թեք կուտայ և Երանուհին ու-
զէ չուզէ կընդունի) Սեպուհ . . . :

ԴԱՆ: Քանի չնորհապարտ եմ ձե՞
զի , ազնիւ օրիորդ , որ դիս այսօր
հրաւիրեցիք ձեր ընկերութեան
մէջ անցունելու :

ԱԼԷՔ: Բայց աս մարդը երթալով
չափը կանցունէ . . . :

ԵՂ: (Ետին դռնալով կնկանը հեռ
դուրս ելնելու ժամանակ) Ինչո՞ւ ետեւ
մնացիր , պարոն Ալեքսան , ինչ ու-
նիս :

ԱԼԷՔ: Բան մը չունիմ (Ինքնիշխան)
Ա՛հ , յիրաւի յիմար եմ . . . յիմար . . .
չըսեմ կը նախանձիմ :

ԱՐԱՐ ԵՐՐՈՐԴ

Բ.

ՊԱՏԿԵՐ

Այս արարին պատկերն է փոքրիկ սենեակ մը կոկիկ կահ կարասիով զարդարուած և
առջևը աջ կողմը կարի սեղան մը :

ՏԵՍԻԼ Ա.

ԿԱՍՊԱՐ (Յետոյ) ԵՐԱՆՈՒՀԻ (Ետքը) ԴԱՆԻԷԼ

ԿԱՍՊ: (Վառարանին կրակը վառելու
գրառած) Այսօր ինչ զարմանալի օդ
կընէ . . . Օգոստոս ամսուն մէջ կը-
րակարան վառել լսուած բան է :

Ահա սկսաւ կրակը բորբոքիլ . պա-
հակէ մը անշուշտ սեղանէն կելլան :

ԵՐԱՆ: Կասպար , գիտես , ո՞ւր է
քրոջս հոտաւէտ ջուրը . . . :

ԿԱՍՊ: Կարծեմ թէ կրակարանին
վրայ պիտի ըլլայ . . . :

ԵՐԱՆ: Չէ , չէ , հիմա միտքս ե-

կաւ , իր կարի դամբիւղին մէջն է :
Ահա գտայ . . . (Չոյն կառնու) :

ԿԱՍՊ: Միթէ՞ հիւանդ էք , ազնիւ
օրիորդ . . . :

ԵՐԱՆ: Չէ , քրոջս գլխի ցաւը բըռ-
նելուն տուն դառնալ պարտաւորե-
ցաւ :

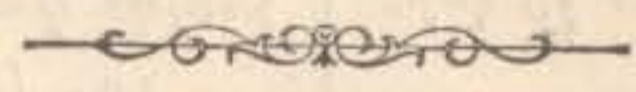
ԴԱՆ: (Ներս գալով) Յուսամ , ազ-
նիւ օրիորդ , որ Վարդուհին ան-
հանգստութիւնը գէշ հետեւանք մը
չունենար :

ԵՐԱՆ: Ի՞նչ եւ իցէ, դարձեալ,
սիրտս դողի մէջ է որ բան մը չի
սլատահի, եւ խնդրեմ, ներեցէք
որ

ԴԱՆ: (Երանուհիին) Այսպէս շուտով
կը փախչիք . . . Երանուհի, որչափ
անգթասիրտ էք, արդէն առանձին
տեսնուելու համար որչափ դժուար

բուժիւններ կան եւ

ԵՐԱՆ: Սեպուհ, պարտաւոր եմ
քրոջս քովը դառնալ . . . (Առանձին
և հեռանալով) Որչափ զղջացած եմ
զինքը հրաւիրելուս համար. կարծեմ
թէ ասոր ներկայութիւնը ամենու
ալ անախորժելի է . . . (Գուրս կելլայ):

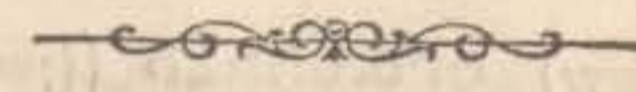

ՏԵՍԻԼ Բ.

ԴԱՆԻԷԼ ՍԵՊՈՒՀ (Առանձին)

ԴԱՆ: Ի՞նչ սիրուն է սա դեռա-
ծազիկ աղջիկը: Յիրաւի հարուստ
եւ ազնուական մարդու մը փառք է
այսպիսի կին կամ սիրուհի մը ձեռք
ձգել: Իսկ ես, գոնէ Ասպետին
կասկածները փարատելու ու հարսին
ունեցած սէրս մոռնալու համար,
սիրտս Երանուհիին պիտի նուիրեմ:
Բայց դարձեալ անօգուտ տեղը կը
ջանամ ուրիշի մը հետ սէր կապելու,
քանի որ սիրտս բոլորովին Վարդու-
հին գրաւած է: Թէեւ հիմա ալ յայտ-
նապէս երեւան ելաւ որ Վարդուհին
ալ խաբէրային մէկն է, բայց վար-
պետ եւ խորագէտ խաբէրայ մըն է:
Չարմանալին այն է այս անարդու-

թեամբը անգամ վրաս կիշխէ եւ ես
անոր ներքին դաղանիքները գիտ-
նալովս իսկ պարապ տեղը կաշխա-
տիմ դանի ընկձել եւ խոնարհեցու-
նել: Ինքը իր հանդարտ եւ հպարտ
նայուածքովը միայն իմ բոլոր կա-
րողութիւնս եւ ուժս կը փարատէ
եւ զիս կը նուաճէ . . . քայց ալ համբե-
րութիւնս հատաւ, եւ սէտք է այս-
պիսի ամօթալի դերութենէ մը ազա-
տելու համար ճար մը փնտռեմ:
Ստրուկութիւն մը, որ իմ բնութեա-
նըս, իմ անվեհերութեանս եւ բա-
րուցս հակառակ է: Ռասաի պէտք
է որ վերջապէս շղթաներս քակեմ,
ազատիմ

ՏԵՍԻԼ Գ.

ԴԱՆԻԷԼ, ԱՍՊԵՏ

ԱՍՊ: (Որ Դանիէլին վերջին խօսքերը
լսեց) Բայց, Սեպուհ, ով կապեր է
զձեզ այստեղ, կրնաք իսկոյն ելլալ
զնալ . . . ազատ էք

ԴԱՆ: Ի՞նչ հրամայեցիք

ԱՍՊ: Ուրախ եմ որ ձեզ տուած
խորհուրդս մտքիդ վրայ տպաւորու-
թիւն ըրեր է, եւ ահա տան դռնե-
րը կ'ոնակի վրայ կը բանամ որ դուրս

հրամայէք . . . (Բանալով դռները) սլարտ-
քըս է այս սլատիւր ձեզ ընելու:

ԴԱՆ: Չեր միտքը չեմ հասկնար . . .

ԱՍՊ: Միթէ կատակ կընէք, թէ
ոչ չի հասկընալու կը դարնէք . . .
(Դանիէլ փեղոյրը առնելով) Իմ սիրելի
Սեպուհս, շնորհ ունիմ . . . (Գուրջ
ցուցընելով):

ԴԱՆ: Օ՛, շատ եւ շատ քաղա-

քաղար էք . . . (Փեղջըր գլուխը կը դնէ)
փեղջըրնիդ գուք ալ դրէք, սիրելի
Ասպետ . . . այս իրիկուն օդը փոքր
ինչ ցրտեց :

ԱՍՊ: Այո, Վերելի թէ հարբուխէ
կը վախնաք . . . :

ԳԱՆ: Այնչափ, որչափ որ դուք
ալ իմ ներկայութենէս կը վախնաք :

ԱՍՊ: (Նստելով) Քիրաւի . . . , կը
վախնամ չէ թէ իմ անձիս համար,
այլ կը վախնամ որ իմ սիրականներ
րուս գլխին վնաս մը չի հասնի . բայց
մանաւանդ Սեպուհ, ձեր գլխին հա-
մար կը վախնամ :

ԳԱՆ: Իմ գլխիս համար . . . որչափ
բարեսիրտ էք :

ԱՍՊ: Սեպուհ, միթէ գիտէք որ
սոսկալի խաղ մըն է խաղացած-
նիդ :

ԳԱՆ: Այնպէս, կը կարծէք հա :

ԱՍՊ: Այո, այնպիսի խաղ մըն է
որ վերջապէս գլուխդ պիտի պատ-
ռէ :

ԳԱՆ: Դ՞ուք պիտի պատռէք :

ԱՍՊ: Ինչո՞ւ չէ :

ԳԱՆ: (Ոտք ելլալով) Սիրտերնիդ կա-
տակ կուզէ, կարծեմ :

ԱՍՊ: Չէ, կատակի ժամ չէ . . .

չէ : Բայց դեռ քիչ մը պիտի համբե-
րեմ . . . Սեպուհ, միտ դրէք . . . ես
հոս դանուող անձանց վստահութիւնը
եւ համարումը վայելող անձ մըն եմ,
եւ ոչ միայն անոնց մտերիմը, այլ
ընտանեաց տէր, այլ հայր մըն եմ . . .
արդ՝ ձեր ներկայութիւնը իմ որդ-
ւոցս հանգստութիւնը եւ երջան-
կութիւնը ամենամեծ վտանգի մէջ
պիտի ձգէ : ռստի թէ անոնց եւ թէ
ձեր ընթացքին վրայ կը հակեմ . . .
այս առաւօտ ձեզ մտերմական խրատ
մը տուի, զոր դուք անգոսնեցիք :

Հիմա ալ՝ խրատելէն ետեւ, կաղա-
չեմ, կը պաղատիմ ձեզ, Սեպուհ,
որ պատուաւոր մարդու անվայել
խորհուրդներուդ հրաժեշտ տաք, ու-
րիշի մը կնկան վրայ յանդգնաբար
տածած սէրէդ հրաժարիք . . . այո,
այսուհետեւ տարակոյս չը մնաց ձեր
դիտաւորութեանց վրայ եւ պար-
տաւոր իմ Վարդուհին ձեր թիւնա-
լից սլաքներէն պահպանել : Նորէն
կը կրկնեմ, կաղաչեմ, կաղերսեմ որ
անորմէ գլխովին հեռանաս . . . (Գա-
նիէլ կը ժպտի) պատասխան չունիք . . .
եւ դեռ հոս կեցեր էք . . . (Նոյն ժը-
պտը) եւ տակաւին կամակորութեամբ
կը պնդէք ձեր լրբենի յարդանքը
իշխանութիւն յայտնել . . . (Գանիէլ
բարեւութեան շարժումներ կընէ, թղթա-
կալը կը հանէ եւ մատիտով կսկըսի գրել)
Ի՞նչ կը դրէք այդ տեղ :

ԳԱՆ: Ա՛չ ինչ, միայն միտքս բան
մը եկաւ նշանակեցի . . . :

ԱՍՊ: Թերեւս յիշատակարաննիդ
գրելու միտք ունիք . . . :

ԳԱՆ: Ա՛ գիտէ . . . բայց յիրաւի,
անոնց մէջ մեր խօսակցութեաննիւ-
թը արժանի է ընտիր տեղ մը բըռ-
նելու . . . այս մասին ձեր կարծիքը
ինչ է :

ԱՍՊ: Ես չեմ կարծեր . . . ինքնա-
գիր կենսագրութիւն մը ուրիշ բան
չի կրնար ըլլալ այլ միայն ներբողա-
կան մը : Վասն զի, երբ ճշմարտա-
սէր պատմաբանը իր գրուածքին
մէջ ինքնակոչ դիւցազնի կամ կիւ-
սատուածի արժանիքը հասարակ մար-
դոց աստիճանին կիջեցունէ, երես-
պաշտ գրիչ մը այն գրուածքը պա-
տառ պատառ կընէ (Գանիէլ գրած
թուղթը կը խզտէ) Ինչպէս որ դուք ալ
նոյնպէս կընէք . . . :

ԴԱՆ: Հրամաներ էք, նոյնպէս կը նեւմ . . . :

ԱՍՊ: Եւ նոյն թուղթը հովին կը նեւտէ . . . :

ԴԱՆ: Ահա այդ չեմ ըներ : (Թուղթը կը ծածուկէ) Այս գրած ատղերս իմ աչքիս առջեւ մեծ կշիռ ունին եւ անտարակոյս եւ որանմիջապէս պիտի ներգործեն . . . պիտի երթամ հիմայ այս գիրս իշխանուհիին պիտի յանձնեմ :

ԱՍՊ: Ի՞նչ, վարդուհիին մի :

ԴԱՆ: Այո՛ . այս գրոյս միմիայն նպատակն է զգացունել տալ ձեզին՝ ծի հետ անոր դիտաւորութեանց համեմատ չը վարուելնիդ : Քաջ գիտցիք որ իշխանուհիին վրայ ունեցած ազդեցութիւնս աւելի մեծ, աւելի անդիմադրելի է քան թէ ձերինը : Եթէ այս տունէն իմ յօժար կամօքս հեռանալու զիջանիմ, բաւական է որ բառ մը արտասանեմ եւ անմիջապէս վարդուհիին ետեւէս կուգայ : . . . :

ԱՍՊ: Ան, ձեր ետեւէն գայ, վարդուհիին :

ԴԱՆ: Այո՛, պարոն, նոյն ինքն վարդուհիին :

ԱՍՊ: Ձեր ետեւէն գայ, ան . . . :

ԴԱՆ: Այո՛, ուր եւ երբոր կամիմ . . . ապացոյց եւ փորձ կուղէք, սա ձեր գիտցած Մենաստանին հանդէսին եկէք, ես թէեւ ձեր կարծածին չափ չեմ յաճախեր այն կողմերը, բայց ըսածս հաստատելու եւ ձեզ հաճելի ըլլալու մտօք ժամէ մը ետքը նոյն պարահանդէսին պիտի գրտնուիմ . յուսամ որ եւ դուք չէք դանդաղիր գալու :

ԱՍՊ: Ձեր անդիմադրելի ազդեցութիւնը . . . :

ԴԱՆ: Արդէն յայտնի է . . . :

ԱՍՊ: Տարակոյս չունիմ որ այս մարդս դիւահար է :

ԴԱՆ: Նայինք ո՞վ է դիւահարը . . . սակայն այս գիրս պէտք է տեղը խրկել անվրէպ . . . :

ԱՍՏ: Մի շտապիք, Բնաւ, ամենեւին չեմ հաւատար ձեր խօսքերուն, չեմ հաւատար ձեր ազդեցութեան եւ չեմ ուղեր որ այս գիրըս վարդուհիին յանձնուի :

ԴԱՆ: Չէք ուղեր :

ԱՍՊ: Չէ, արդէն այդ գրութիւնը անոր դէմ ուղղուած նախատինք մըն է եւ կը հրամայեմ ձեզ որ իսկոյն պատռէք :

ԴԱՆ: Վայ, կը հրամայէք մի :

ԱՍՊ: Այո՛, Սեպուհ, կը հրամայեմ . . . չէ, չեմ խրատեր, չեմ աղաչեր . . . այլ երբ ոտքիս տակը չարաթոյն կենդանի մը գտնեմ անոր գլուխը կը ձգմեմ : Իմացմը ընելիքըս :

ԴԱՆ: Եւ ի՞նչ է միտքդ, խնդրեմ, միթէ գրգռել զիս մենամարտութեան : Ասպետդ մենամարտիլ կուղէք ինծի հետ :

ԱՍՊ: Այո՛, Քեզի հետ . . . :

ԴԱՆ: Ալեւոր ծերունոյդ խոնարհաբար կը յայտնեմ որ անհնարին է մեզ իրարու հետ մենամարտիլ . . . :

ԱՍՊ: Անհնարին մի . . . սեպուհ, ձեր մտքին մէջ լաւ մը դրոշմեցէք ընելիք գուշակութիւնս եւ խոստմունքըս : Դուք ձեր բռնած վատ ընթացքովը անհամար թշնամիներ պիտի յարուցանէք ձեզի դէմ . դուք արդէն ձեր վարմունքով կը ռիւ ու վէճ կը փնտռէք եւ հաւատաբար եղիք որ յինչ աւելի կարող եւ առոյգ պատանեաց սուրերը ձեր

գլխին վրայ պիտի շողան . սակայն հաւատացէք ինձ որ ճակատագիրդ է չէ թէ անոնց ձեռքը պատժուիլ, այլ միայն իմ ձեռք :

ԴԱՆ : Ձեր ձեռք, Ասպետ . . . :

ԱՍՊ : Այո՛, այո գողգողուն ձեռքս . բայց դուք Աստուծոյ դա-

տառանին եւ վճռոյն չէք հաւատար . . . ես կը հաւատամ :

ԴԱՆ : Նայինք . . . (Այս պահու հանկեցած կարի զամբիւղին մէջ տոմակ մը կը սարդէ) Նախ՛ այս նամակը անոր ձեռքը հասնելու է : (Եղուարդ ամեն բան ծածուկ դիտեց) :

ՏԵՍԻԼ Դ.

(Նոյն Անձինք) ԵՂՈՒԱՐԴ. (Յետոյ) ԱԼԷՔՍԱՆ, ԵՐԱՆՈՒՀԻ

ԵՒ ՎԱՐԴՈՒՀԻ

ԵՂ. (Խորէն) Նամակ մը .

ԴԱՆ : Իշխանն է :

ԱՍՊ. Եղուարդ :

ԵՂ. (Ասպետին ձեռքը սեղմելով՝ և բարկութեամբ դէպ 'ի Սեպուհ գիմելով) Սեպուհ այս միջոցին աս դամբիւղին մէջ սարդածնիդ նամակ էր, տուսակ էր, ինչ էր . . . :

ԱԼԷՔ. ՎԱՐԴ. ԵՐԱՆ. (Ներս գալով)

Տոմակ մի :

ԱՍՊ. Ի՞նչ յանդգնութիւն . . . :

ԵՂ. (Հազիւ ինդինքը զսպելով) Անմիջապէս պիտի կարդամ սա նամակը, որովհետեւ ոչ օտլորութիւնս եւ ոչ համբերութիւնս կը տանին որ ձեր երթալուն սպասեմ եւ վերջը առանձին կարդամ, ուստի նայինք . . . :

ՎԱՐԴ. (Երանուհին ձեռքը բռնելով) Երանուհի, ձեռքէ կերթամ, կը մեռնիմ . . . :

ԵՐԱՆ. կը մեռնիս :

ԴԱՆ : Ա. Եղուարդ որուն կարգիէ նամակը օռնելու) Բայց, իշխան միթէ . . . :

ԵՂ. (Խրոխտաբար) Բայց, ինչ բայց . . . ձեզի պարտաւոր չեմ հարցունելու եթէ ընելիքս ձեզ հաճելի է թէ ոչ . . . (Երանուհին մօտենալով

կամօցուկ մը նամակը կառնէ. Երդուարդ տեսնելով) Երանուհի, նամակը դուն առիր ասկից . . . :

ԵՐԱՆ. (Գողգողալով եւ ետ ետ ընկերկելով) Եղուարդ, այսպիսի բան կը յուսամ որ . . . :

ԵՂ. (Անոր ձեռքը բռնելով) Իսկոյն . . . սա նամակը . . . (Բռնութեամբ) շուտ ինձի տունը . . . :

ԵՐԱՆ. Բայց . . . (Միւս ձեռքով և ետեէն դերը կրակը կը նետէ) :

ԱԼԷՔ. (Որ ուշադրութեամբ և դիտեր անոր շարժումները) Տղէ՛ ինչ ըրա՛մ Տէր Աստուած . . .

ԵՂ. Դեռ կսպասեմ, Երանուհի . . . :

ԵՐԱՆ. Ներէ, եղբայր, ներէ . . . ահաւասիկ դիրը (Ծոցէն ուրիշ նամակ մը կը հանէ և անոր կուտայ) :

ԱԼԷՔ. Միւս կողմէ կրակէն նամակը կը քաշէ կը հանէ ու ոտքովը անցունելէն ետեւ, մեկուսի) Տէս ինչ յանդգնութիւն . . . ստութիւն . . . քանի որ բուն նամակը ահա հոս ձեռքս է . . . :

ԵՂ. (Որ Ալէքսանին՝ կրակէն նամակը քաշել ու կոխկռտելը տեսաւ) Ալէքսան :

ԵՐԱՆ. (Շփոթութեամբ և նամակը ձեռքը բռնած) Բայց, Եղուարդ, աս նա-

մակը արդէն որո՞ւն ըլլալը գիտես . այս առաւօտ քու ձեռքէդ ընդու- նածս է . . . կորուսեր էի դայն . . . ուստի եւ սիրտս շատ . . . շատ նեղացեր էր . . . Սեպուհ . . . (առ Սեպուհ) Ա՛հ, ի՞նչ ատի 'ի բերան կեցեր էք, հասկցուցէք եղբօրս որ դուք ալ դայն գետնէն գտաք :

Ե՛ր: (Աշխուժութեամբ և խօսքերը շեշտելով) Աւելորդ խօսք չեմ ուզեր, Երանուհի, քու վկայութիւնդ բաւական է: Իրաւ է որ կորսուած նամակի մը այնպիսի տարօրինակ կերպով քեզ յանձնուիլը զիս զարմացուց, բայց որովհետեւ յանձնարարութեան կերպն է միայն մեղադրելի, եւ իրօք ծանր բան մը չկայ այս նիւթիս վրայ երկար բարակ խօսիլն անպատեհ եւ անվայել բան մըն է: (Դանիելը նկատելով և խօսքը շեշտելով): Սեպուհ, գայթապդութիւնը կատեմ, ուստի ներում կը խնդրեմ զձեզ այսչափ ատեն ձեր

գործէն արդիւելու: Յուսամ որ ուրիշ առթիւ ձեզի հետ երկարօրէն կը տեսնուինք :

ԴԱՆ: (Չած ձայնով) Ինչպէս որ կը կամօք . . . իշխան իմ:

Ե՛ր: Քիչ ասեմէն անշուշտ (Դանիելը կը ծռի թէ Սդուարդին, թէ Ասպետին և թէ Ալէքսանին առջև, որ բարիութեամբ լցուած է, ու կը հեռանայ):

ԱՍԳ: (Մեկուսի) Փոթորիկը ամեն կողմէ սկսաւ . . . ո՞ գիտէ, որո՞ւն գլխին պիտի իջնայ կայծակը:

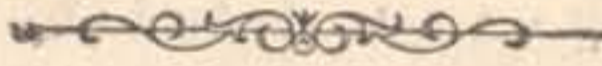
Ե՛ր: (Մեկուսի) Տիրուհիս, այն նամակը անպատճառ ձեռք պիտի ձգեմ: Երանուհի, դուն դուրս ելիր:

ՎԱՐԴ: Բայց, իշխանս:

Ե՛ր: (Առ Ասպետ) Խնդրեմ, ներեցէք, քիչ մը առանձին խօսք ունիմ հրամանատարին հետ:

ԵՐԱՆ: (Յած ձայնիւ և պողոտեմբ մը վարդուհին) Ի՞նչ կայ վախնալիք, վարդուհի, նամակը կրակը նետեցի:

ՎԱՐԴ: Կրակը նետեցիր:

ՏԵՍԻԼ Ե.

ԵՂՈՒԱՐԴ, ԱԼԵՔՍԱՆ

ԱԼԵՔ: (Մեկուսի և խորունկ մտածութեան մէջ) Երանուհի . . . Երանուհի . . . մհ, ո՞վ կրնար երեւակայել երբէք, որ դուն . . . :

Ե՛ր: (Մեկուսի) Երանուհին առաւ նամակը . . . բայց նայինք թէ անոր ուղղումն էր:

ԱԼԵՔ: (Տոմսակը պահելով) Մի, մի, բնաւ, երբէք պէտք չէ որ իմանայ թէ իր քոյրը . . . :

Ե՛ր: (Առ Ալէքսան գիմելով շինծու անտարբերութեամբ մը) Լաւ ուրեմն . . . Ալէքսան տեսար անշուշտ որ իմ գրած նամակս էր . . . :

ԱԼԵՔ: Ի հարկէ . . . ճիշտ քու գըրածդ . . . :

Ե՛ր: Բայց մարդուս սիրտը որչափ կասկածոտ է եւ շուտ մը կը տագնապի . . . հաւաստի եմ որ . . . անշուշտ առաջ Երանուհին մեղապարտ կարծեցիր:

ԱԼԵՔ: Արդարեւ այդ մասին յանդիմանութեան արժանի եմ:

Ե՛ր: (Չայրացած) Ո՛հ, ուրեմն այն այն նամակը Երանուհին ուղղուած չէր:

ԱԼԵՔ: (Շուտրած) Ո՞ր նամակը . . . :

Ե՛ր: Այն, այն ժամանակը՝ զոր

նախանձով վառուած՝ բոցերուն մէջ
ջէն ազատեցիր այն նամակը որ ահա
ծոցդ է . . . :

Ա.Է.Ք: Իշխանս, ի՞նչ . . . :

Ե՛ր: Ազնուական ես դու հը-
րամանատարդ՝ չեմ կարծեր որ սուտ
խօսելու նուաստութիւնը ունենաս . . .

Ա.Է.Ք: (Ազդու կերպով) Կը խոստո-
վանիմ որ զաղանիք մը իմանալու
մտօք՝ անվայել գործ մը գործեցի . . .
սակայն պարտաւոր եմ նաեւ ըսե-
լու որ այն խանձած թղթին մէջ եւ
ոչ բառ մը գտայ որ արատ բերէ . . .
(Աշխուժով) Եզուարդ, միթէ իմ խօս-
քիս հաւատարմութիւնն չունիս . . . :

Ե՛ր: Իմ վստահութիւնս անսահ-
ման է: Կը մնայ ինձ հարցմունք մը
ընել քեզ: Այլ քսան հրամանատար,
քրոջս հետ ամուսնանալու դիտաւո-
րութեանդ մէջ միշտ հաստատ կե-
ցած ես, այո՛, կա՛մ ո՛չ .

Ա.Է.Ք (Վարանմամբ) Երանուհի . . .
զքեզ ազատելու փափաքով ամեն
ջանք 'ի գործ դրի . . . բայց չեմ
կրնար պատիւս զոհել քեզ . . . (Գըր-
դանէն կէս այրած նամակը հանելով եշ-
խանին կուտայ):

Ե՛ր: (Թուղթը առնելով) Գրեթէ բո-
լորովին այրած է . . . ա՛հ, Տէր Աստ-
ուած, մինակ կիսկտուր խօսքերու
նշմարանքը մնացեր է:

Ա.Է.Ք: (Ազդու) Բայց այն նշմարան-
քը անգամ բաւական է մեզ յայտ-
նելու սարսափ . . . մահ պատճառող
թշուառութիւն մը:

Ե՛ր: (Կը կարդայ) «Սէն—Նօրպէրի
ազարակը . . . քու զաւակդ . . .
կեանքը վտանգի մէջ է . . . յանձնա-
ռու եղիր . . . » (Ապշութեամբ կրկնե-
լով) Կեանքը վտանգի մէջ է . . .
քու զաւակդ . . . ա՛հ, դժոխային յայտ-
նութիւն . . . բայց չէ, անհնարին է:

Ա.Է.Ք: (Յուսահատ) Ա՛հ, Երանու-
հի . . . Երանուհի . . . :

Ե՛ր: Երանուհի. մի՛, մի՛ առնուր
այդ անունը բերանդ, ողորմելի մարդ,
մի՛ խօսիր. Երանուհիին անունը մի՛
խառներ այսպիսի վատթարութեանց
հետ:

Ա.Է.Ք: Բայց ես իր ըրած վկա-
յութեան համեմատ կը դատեմ զին-
քը . . . :

Ե՛ր: Ի՞նչ, ի՞նչ վկայեց:

Ա.Է.Ք: Թէ այդ նամակը իրն է:

Ե՛ր: (Ցաւագին) Ի՞րն է . . . ա՛հ, մը-
թին եւ անել բաւղի մը մէջ առ
թարթաթի կը քայլենք . . . ճշմար-
տութիւն . . . ճշմարտութիւն, ով պի-
տի յայտնէ զքեզ ինձի . . . բայց ին-
չո՞ւ թողուցի որ սա մարդը մեկնի . . .
ինչո՞ւ . . . (Աշխուժութեամբ դէպ 'ի
ներքսակողմը կը վազէ):

Ա.Է.Ք: Ո՛ւր կը վազես կերթաս:

Ե՛ր: Գանիէլ սեպուհին տունը:

Ա.Է.Ք: Բայց կարելի է որ տունը
չի գտնուի:

Ե՛ր: Ո՛հ. անկասկած եղիր զանի
գտնելու . . . թէեւ գեանին ան-
դունդը իջած ըլլայ . . .

ՏԵՍԻԼ Զ.

ԱԼԷՔՍԱՆ (Յեող) ՎԱՐԴՈՒՀԻ

Ա.Է.Ք: Այո՛, թո՛ղ, թո՛ղ երթայ
գտնելու այն մարդը . . . իսկ ես, ես

նաեւ նոյն մարդէն սոսկալի վրէժ
մը առնելու պարտական չեմ մի . . .

իմ պատիւս չարատեց . իմ անունս չի նախատեց , իրաւ , բայց , որ մեծն է , իմ սիրտսխորտակեց , իմ ապագայ երջանկութիւնս , հոգիս , ըսպաննեց : (Պահ մը լռելէն ետե) Բայց ես զինքը իր տունը պիտի չի փրնտրուեմ , այլ ուրիշ տեղ մը : Սելինեան Ասպետը Մենաստանի հանդէսին խօսքը ընելու վրայ էր անոր հետ , եւ կարծեմ թէ այս իրիկուն հոն կերթայ . . . (կանգ մը առնելով) Ոտքի ձայն մը կը լսեմ . . .

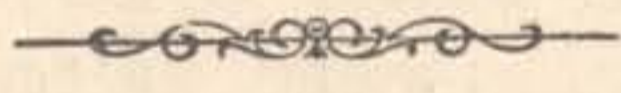
ՎԱՐԴ : (Աշտուժով) Ալէքսան , դու

հոն ես . . . առանձին . . . Եղուարդը ուր գնաց :

ԱԼԵՔ : Այս միջոցիս դուրս ելաւ :

ՎԱՐԴ : Քուրս ելան :

ԱԼԵՔ : (Վրդովմամբ) Եւ ես . . . գործի պատճառաւ դուրս պիտի ելլամ . . . ինդրեմ ներէք այսպէս արտորնօք զձեզ թողլուս համար : (Մեկուսի) շիտակ Մենաստանը . . . Տար Աստուած որ Մենաստանը Եղուարդին միտքը չիցնար , որպէս զի վատին սիրտը ես ա՛նհնէն առաջ այս սրովս ծակէի :

ՏԵՍԻԼ Է.

ՎԱՐԴՈՒՋԻ (Յետոյ) ԵՐԱՆՈՒՋԻ

ՎԱՐԴ : Ո՛հ , վերջապէս առանձին ժամ մը գաայ . (Գեղ է կրակարանը վաղելով) Այն նամակին փշրունքը անգամ չէ մնացած . . . չէ , նշմարն ու նշանը անգամ չկայ . . . (Գլուխը վեր առնելուն դէմ առ դէմ Երանուհին կը գրտնուի) :

ԵՐԱՆ : Չէ տիկին , չէ բոլորովին մոխիր դարձած է :

ՎԱՐԴ : Երանուհի . . . :

ԵՐԱՆ : (Պաշտութեամբ) Ազատ համարձակ շունչ առ , հոգիդ մի հատցուներ , տիկինս . . . այս անգամ չես մեռնիր :

ՎԱՐԴ : Երանուհի , ի՞նչ . . . ի՞նչ ըսիր :

ԵՐԱՆ : Ես . . . ո՛չ ի՞նչ . . . (Ճրագը կը վառէ) Մնաս բարեաւ :

ՎԱՐԴ : Այսպէս զիս մինակ կը թողուս :

ԵՐԱՆ : Ատենը ուշ է . . . սենեակս պիտի քաշուիմ . . . :

ՎԱՐԴ : Առաջ բացատրէ այն քու պարմանալի խօսքերդ . . . :

ԵՐԱՆ : Բայց միթէ դուն չէիր արդէն զանոնք արտասանողը . դուն չէիր ըսողը : Ահա ես կը մեռնիմ :

ՎԱՐԴ : (Ապուշ կը թափ) Ա՛խ , Երանուհին նաեւ կը կարծէ թէ այն մարդուն հետ դաւակից եմ . . . քոյր իմ . . . նայէ երեսս . . . բայց կազաչեմ , անգամ մը երեսս նայէ եւ եթէ չես գթար վրաս , եթէ քարէ սիրտ ունիս , մի ընդունիր այս իմ ձեռքս :

ԵՐԱՆ : Ո՛չ . . . ոչ . . . ուրիշին խօսքին հաւատ չունիմ . . . մինակ քեզ կը հաւտամ եւ քու խօսքիդ մինակ կուզեմ հաւատալ . . . դուն զիս քոյր կանուանես , եւ ի՞նչպէս կրնայիր համարձակիլ այսպէս կոչելու զիս եթէ եղբայրս մատնած ըլլայիր . . . (Անոր գերկը կիսնայ . Վարդուհին լալով կը համբուրէ զանի) Հիմա ես կազաչեմ զքեզ որ ներես ինձ , եւ մոռնաս իմ ակամայ եւ կարճատեւ կասկածատութիւնս . . . ինչու պահեմ մեղքս . . . ստուգիւ սրտիս մէջ քու անմեղու-

Թեանդ վրայ կասկած մը ծնաւ . . .
բայց ինչ պատճառաւ չգիտեմ . վա-
սըն զի քանի քանի անգամ գիտած
եմ որ Սեպուհին մի միայն տեսքը
քեզի զգուանք եւ տաղտկութիւն
կը պատճառէր . . . բայց դարձեալ
քեզի գիր գրելը մեծ եւ աններելի
յանդգնութիւն մըն է . . . :

ՎԱՐԴ: Խեղճ Երանուհիս . . . այս-
չափ տաղնապ եւ վիշտսիրտդ խոր-
տակեցին . . . հերիք է . չեմ արգի-
լեր զքեզ . դնան , դնան տեղդ հան-
գըստացիր . . . ատենը ուշ է : (Մե-

կուսի) Իսկ ես որչափ պէտք ունիմ
առանձնութեան :

ԵՐԱՆ: Ուրեմն քու հրամանաւդ ,
անա կերթամ ես . . . Աստուծով վա-
ղը կը տեսնուինք , իմ քոյրս , մնաս
բարեաւ : (Դուրս գնալու պահուն Դա-
նիելի ներս գալը կը տեսնէ) Ահա , նու-
րէն եկաւ աս մարդը . . . Աստուած . . .
արդեօք Վարդուհին զիս խաբեց
(Պատուհանի մը վարագուրին ետին կը
պահուրտի . Դանիել գէպ 'ի Վարդուհին
կը մօտենայ , որ այս շարժումները չէր տես-
ներ :

ՏԵՍԻԼ Ը.

ՎԱՐԴՈՒՆԻ , ԴԱՆԻԵԼ

ԴԱՆ: (Մեկուսի) Ասկէց աւելի յար-
մար միջոց մը չկայ անոր հետ խօ-
սելու համար . . . :

ՎԱՐԴ: (Դառնալով) Դուք էք ,
դուք Սեպուհ , այս ժամուս ինչպէս
կը յանդգնիք տունս ոտք կոխե-
լու . . . այսպիսի ատեն մը . . . եւ
միթէ անցած դացածը մոռցանք մի . . . :

ԴԱՆ: Մի վրդովիք , տիկինս , մի
այլայլիք . արդէն իմացայ որ իշ-
խանը դուրս ելեր է , եւ ապահո-
վութեան համար սպասաւորները
մէյմէկ կողմ խրկեցի . . . :

ՎԱՐԴ: Այս ինչ յանդգնութիւն . . .
բայց Սեպուհ , ինչ իրաւամբ մինչեւ
իմ տանս մէջ զիս նախատելու կը

համարձակիք . . . :

ԴԱՆ: Իշխանուհիս . . . կաղաչեմ
մտիկ ըրէք . . . :

ՎԱՐԴ: Ո՛չ ամենեւին . . . ժամա-
նակ եւ ախորժակ չունիմ . . . միթէ
կը կարծէք թէ զիս կրնանք վախ-
ցունել . . . Դանիել Սեպուհ , գիտ-
ցիք որ իմ մեծս եւ իշխանս է
մի միայն ամուսինս . ան միայն
լիակատար իշխանութիւն ունի իմ
վրաս եւ ոչ այլ ոք . . . եւ որ-
չափ որ ձեր առջեւը կերպով մը
մեղադրելի համարուիմ , դարձեալ
ձեզի համարատու չեմ եւ չեմ կրնար
ըլլալ . ուստի իսկոյն դուրս ելէք :
(Ասպետը աջ կողմէ ներս կը մտնէ) :

ՏԵՍԻԼ Թ.

(Նոյն անձինք) ԱՍՊԵՏ

ԴԱՆ: (Պառ գէմքով մը՝ Վարդուհին
մօտենալով) Տիկին , արդէն ձեզի ը-
սի եւ նորէն կը կրկնեմ որ զիս մը-
տիկ ընելու պարտաւոր էք :

ՎԱՐԴ (Դէպ յԱսպետին գիմելով) Ա՛հ,
հասիր . . . բարեկամ . . . մի հեռա-
նար քովէս . . . :

ԴԱՆ: Ասպետն է :

ԱՍՊ: Չափը անցաւ, Սեպուհ, եւ կարծեմ պիտի ստիպէք իշխանուհին սպասաւորներուն ձեռօք զձեզ գըռնէն դուրս հանելու:

ԴԱՆ (Առ Ասպետ պաղ հեգնութեամբ) Եւ ես չեմ կարծեր թէ իշխանուհին այնչափ անիրաւ ըլլայ որ յանցաւոր մը դատապարտէ առանց անոր ջատագովութեան գէթ փորձը մտիկ ընելու: Մինակ կը ցաւիմ որ երրորդի մը առջեւ պիտի կատարեմ այս փորձը, եւ սարգապէս պիտի յայտնեմ որ իշխանուհին սենեակը լոյս տեսնելով՝ եւ ես ալ Մենաստան երթալովս, հարկ սեպեցի անգամ մը անոր երեւիլ:

ԱՍՊ: Մենաստանն. մհ, կիմանամ ինչ է միտքդ... Սիրելի Վարդուհիս կը հասկընաս ինչ ըսել կուզէ... Մենաստանի հանդիսին զձեզ հրաւիրելու եկեր է... արդէն լիովին վստահ ըլլալով՝ որ անոր մէկ նշմարին կսպասէք ետեւէն թռելու, երթալու:

ԴԱՆ: Ներեցէք բոլորովին այդ կերպով չըսի, այլ...

ԱՍՊ: Ի՞նչ այլ...

ԴԱՆ: Այլ ըսի որ, ըստ իս, անհնար բան չէ, որ կին մը, թէ եւ Պէրկինեան իշխանուհին պէս, բընութեան ամենընտիր արարածն ալ ըլլայ, քանի մը եղական պարագաներու մէջ, այսպիսի հրաւեր մը չընդունի... եւ ահա ձեզ այս ըսածիս ՚ի վկայութիւն օրինակ մը ցոյց տամ որ ճշմարիտ է եւ այսօր պիտի տեսնուի:

ԱՍՊ: Ի՞նչ տեսակ օրինակ է այդ...

ԴԱՆ: (Վարդուհին կեցունելով) Տիկինս, իմ խօսքս ուղղակի ձեզ է. ուստի կաղաչեմ որ, պատմութիւնս

պարզելու համար, վայրկեան մը ինքզինքնիդ այն դեռահասակ մօր տեղը դրէք, որն որ իր անգին մէկ գանձը, իր սրտին անուշ եւ մատղաշ պտուղը, իր ծնունդը ապահով կարծած գիւղացի ստնտու կնկան մը կը յանձնէ...

ՎԱՐԴ: (Կանգ առնելով) Ի՞նչ կըսէ...

ԱՍՊ: Անտարակոյս այս մարդը ցընորած է...

ԴԱՆ: Բայց դայեակը չարասէր եւ արծաթասէր մարդու մը բռնուելով կը սլատրաստուի արդէն ապաշտօրհ, եւ վատ խորհուրդ մը կատարել... այսինքն, փախչիլ...

ՎԱՐԴ: Փախչիլ մի...

ԴԱՆ: Եւ այս Գլատակաւ Մենաստանի պարահանդիսին մէջ գըռնուելու ժամադիր եղեր են... Գայեկին կորովի սիրահարը չէ թէ կնկան, այլ անոր սանին կրած ոսկեղէն եւ գոհարեղէն զարդերուն աչք ունի:

ՎԱՐԴ: (Մեկուտի) Ի՞նչ Մենաստան պիտի գտնուին... (Գլուխը սաստիկ սեղմելով) Արդեօք ճշմարիտ է ըսածը... կարելի բա՞ն է... չէ, չէ, կարծեմ թէ սխալ իմացայ...

ԴԱՆ: Արդ՝ կը հարցունեմ ձեզ տիրուհիս, որ եթէ տղուն ճշմարիտ մայրը այս եղելութիւնը ժամանակի իմանայ, միթէ ամեն դժուարութեանց չի յաղթեր եւ նոյն տեղը չի վազեր, որպէս զի չի յափշտակեն, չի տանին, իր գորովալիր դաւակը, շնորհապարտ ըլլալով նաեւ այս գողութեան առաջը առնելու համար միջոցներ ցուցնող...

ԱՍՊ: (Ընդմիջելով) Սեպուհ, այդ պատմութիւնդ հետաքրքրական է. սրտաշարժ է... բայց մեր խնդիրէն

մղոններով հեռու է եւ չեմ խմանար որ . . . :

ԴԱՆ: Չէք իմանար . . . թերեւս իշխանութիւն ալ չի հասկընար . . . ուրեմն կարճ կապեմ . . . ժամանակըն ալ անցած է . . . խոնարհարար ներում խնդրելով կը հեռանամ . . . (Գեղ 'ի խորը կերթայ):

ՎԱՐԴ: (Սաստիկ այլայլած և մեկուսի) Բայց պատմութիւնը . . . ան, ինչպէս կը ձգէ կերթայ . . . այս պատմութիւնը չաւարտած . . . (Գեղ 'ի Գանիէլին վազելով) Սեպուհ . . . :

ԱՍՊ: Ի՞նչ կընես . . . :

ԴԱՆ: Ի՞նչ, կը հրամայէք, իշխանութիւն:

ՎԱՐԴ: (Ինքզինքին գալով և սառկորած) Կաղաչեմ, ներեցէք ինծի . . . :

ԱՍՊ: (Վշտութեամբ) Վարդուհի, ինչ ունիս, կը դողաս, տկարութիւն ունիս . . . :

ՎԱՐԴ: (Թոթովելով) Չեմ . . . գիտեր . . . չեմ գիտեր ինչ ունիմ այս գիշեր . . . տկարութիւն մը կայ վըրաս . . . ան, սա պատմութիւնը . . . այն խեղճ փոքրիկ տղան . . . :

ԱՍՊ: (Չարմանալով) Տղան . . . բայց քեզի ինչ . . . :

ՎԱՐԴ: (Սաստիկ անձկութեամբ) Ա՛հ, խեղճ ողորմելի գաւակ . . . այն զաւակը . . . այն . . . (Կանգ առնելով) բայց . . . (Սաստիկ և եռանդագին տրամութեամբ) Բայց ինչպէս չէք մտածեր անոր վշտայի մօր վիճակին վրայ, այն մայրը, որ սիրան 'ի թունտ եւ յուսով լի, պիտի վազէ երթայ իր որդին գըրկելու, եւ երբ անոր օրօրոցին վրայ գլուխը ծռէ որ այն հրեշտակը նրկատէ եւ զմայլի, օրօրօցը պարապ պիտի գտնէ . . . պարապ. սհ, ահռելի ժամ . . . :

ԱՍՊ: (Ազդուութեամբ) Իր մայրը մի . . .

եթէ մայր մը ունի այն զաւակը, եթէ Գանիէլ Սեպուհին պատմածը երեւակայական առասպել մը չէ, ինչո՞ւ համար մայրը ուրիշներուն ձեռքը թողուցեր է իր զաւակը . . . :

ՎԱՐԴ: (Բողբովին ապշած) Ո՛ր երկինք, զթա՛մ . . . :

ԱՍՊ: Ես ոչ այս եւ ոչ այն կը դատապարտեմ . . . բայց այս միայն կըսեմ որ իր մօրը . . . մօրը պարտքն է իր զաւակը ազատել . . . :

ՎԱՐԴ: (Մեկուսի) Սյո՛, ազատել . . . ազատել:

ԴԱՆ: (Ու Ասպետ հեգնութեամբ) Բայց, Ասպետ, պէտք է խոստովանիք որ հիմա ալ դուք սկսաք իշխանութիւն համբերութիւնը հատուցունել եւ ներողամտութեանը վրայ ծանրան: . . .

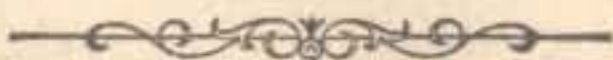
ԱՍՊ: Եթէ այնպէս է, Վարդուհիս, խնդրեմ, ներեցէք:

ԴԱՆ: (Գեղ 'ի ներքսակողմը երթ ալով) Հրաման տուէք, իշխանութիւն, որ ձեզ իմ յարգանքս նուիրելով քաշուիմ . . . (Մեկուսի) անտարակոյս եմ որ պիտի գայ հոն . . . :

ԱՍՊ: (Կը սեղմէ Վարդուհին ձեռքը, որ հանդարտ երևիլ կը կեղծէ) Սիրելի Վարդուհիս, այսպիսի շինծու պատմութիւններու հաւատ մ'ընծայեր. բարի գիշեր . . . (Կերթայ Գանիէլին ետեէն, անգամ մըն ալ կը գիտէ Վարդուհին և դուրս կելայ):

ՎԱՐԴ: (Հեռանալին տեսնելով) Գիշեր բարի . . . գիշեր բարի . . . ան, միթէ մայր մը կարող է քնանալ երբոր իր զաւակը գողնալու վրայ են . . . (Շուտ մը վերաբիւն և գտակը կը գծէ և շտապաւ դուրս կելնէ: Վարագոյրը բանալով Երանուհին երևան կուգայ, անոր գէմքին գեղնութենէ կը յայտնուի որ ամեն բան լսեր է և իմօցեր):

ԱՐԱՐ ԶՈՐՐՈՐԴ

Դ.

ՊԼՏԿԵՐ

(Տեսարանը այս արարին մէջ պիտի ներկայացնէ Մենաստանին պարտէզը, և առաջին արարին տեսարանին զարդը: Աղօրին ձախ կողմը, և պատշգամբը աջ դին պիտի տեսնուին: Բայց այս անգամ ամեն բան աւելի զարդարուն. ու ամեն տեղ ծաղիկներ, ծառեր, և անդրի կերեւին: Փայտաշէն ցանկապատին տեղ ոսկեզօծ վանդակ մը պիտի շինուի և չորս կողմը Վէնէտիկեան կերպով լուսաւորուած պիտի ըլլայ:

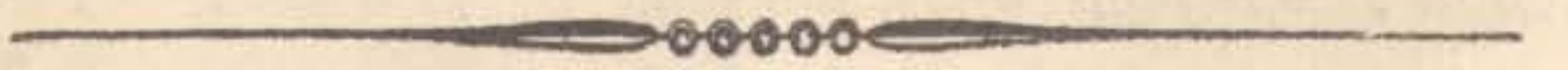
ՏԵՍԻԼ Ա.

ԱԼԷՔՍԱՆ (Առանձին)

(Դրսէն պարահանդիսին նուագարանաց ձայները կը լսուին: Ներքսագաւիթը պարեգուները կերպեն յաջորդ տեսլին մէջ տեսարանին վրայ երգուելիք երգը):

ԱԼԷՔ, (Խորէն մտնելով) Ա յո՛ւ, հոս, այս տեղն է . . . քաջ կը յիշեմ . . . երբ տասն եւ հինգ ամիս առաջ ինծի Երանուհին ըսաւ: « Ազատէ եղբայրս, եւ ես քու կենակիցդ կըլլամ » . . . եւ ահա այսօր, այս տեղ յուսակտուր եւ մահատենջ սրտով կը դառնամ . . . եւ ստիպուած եմ ոչ միայն անոր վրայ կասկածներու երթալ, այլ եւ ո՛ր գիտէ, ատել զանի, քամահրել եւ բոլորովին անորմէ բաժնուիլ եւ հեռանալ: Հեռանալ . . . ո՛ր Երկին, այսպիսի սոսկալի տանջանքէ մը պահպանէ զիս, մանաւանդ արիութիւն եւ ուժ տուր ինձ, որպէս զի ինքզինքս զսպեմ . . . այո՛, հանդարտութեան եւ համբերութեան կարօտ եմ ճշմարտութիւնը երեւան հանելու համար . . . (Երգեցիկ խումբը որ վարագոյրը բացուելուն հետուն

կերպէր, նորէն կսկըսի երգել և փոքր ափոքր տեսարանին կը մօտենայ) Խնդու-թիւն եւ դքսանք ամեն տեղ կը տիրեն. ահա երթալով ձայները կը սաստկանան . . . անտարակոյս եմ որ փնտռած ստահակ երիտասարդս սա դատարկապորտ եւ շէն բազմութեան մէջ պիտի գտնեմ . . . վայ գլխին թէ որ անգամ մը ձեռքս անցնի: Իր լրբենի սէրը թէ Վարդուհիին եւ թէ Երանուհիին համար տածէ, նոյն է. ուստի ծանր ծանր պիտի հատուցանէ մեզի պատճառած աղէտքն ու տառապանքը: (Այս պահուս այլ և այլ անձինք տեսարան կելլան. թէ արք և թէ կանայք զանազան հագուստներ հագուած, դիմակաւ կամ անդիմակ, հետեւեալ ծայրահանգը կերպեն: Այս խմբին պարագլուխն է Մաժանը):

ՏԵՍԻԼ Բ.

ՄԱԺԱՆ (Արք և կանայք, յետոյ) ԹԷՈՏՈՐ, ԵՂԻՍ

ՊԱՐ

Օ՛ն երգենք, տղայք, սա չէն Մենաստան,
Ո՛ւր տեղ հուպ ընդ հուպ խնդումըն ու պար
Գիւղական հրճուանք դան ու միանան
Նոյնպէս եւ քաղքի ու պալատի փառ:

ՄԱԺ: Թէոտոր, Թէոտոր, հասիր,
էյ գինեպան, ուր ես, գինի, գինի
հասցուր մեզ, ծարաւի կը պասպա-
կինք . . . :

ԹԷՈՏ: (Որ երևան կենէ) Հոս եմ,
պարոն, սիրտ մի հատցուներ. հիմա
ամեն բան կը պատրաստեմ . . . տը-
ղաք, ետեւէս եկէք. պարոններուն
գինի, եւ տիկիկներուն համար շան-
բաներ. շուտ: (Ալէքսան տեսնելով որ
Գանիէլ Սեպուհը նորեկներուն մէջը չէ
կը ձգէ կերթայ):

ՊԱՏԱՆԻ ՄԸ: Պարոն Մաժան, հի-
մա պատմէ նայինք սա պատշգամին
եւ աղօրիին զուարճալի պատմութիւ-
նը (Մատով կը ցուցնէ պատշգամը ու
աղօրին և ամենքը հոն կը նային ու կը
ծիծաղին):

ՄԱԺ: Լճու, լճու կացէք, թըշ-
ուառականներ լճու, եւ գոնէ վայր-
կեան մը համբերեցէք որ էրիկը հե-
ռանայ:

ՏԻԿԻՆ ՄԸ: Արդէն էրիկը գնաց
հեռացաւ:

ՄԱԺ: Բայց այն պատմութիւնը
խիստ պարզ՝ եւ բացէ՛ր բաց պատ-
մելը անվայելուչ ըլլալուն, յարմար
դատեցի երգի ձեւ մը տալ անոր:

ԱՄԵՆՔԸ: Ուրեմն, երգէ, երգէ
դայն:

ՄԱԺ: Բայց ներեցէք, հոս Մե-
նաստանին մէջ երբէք բարձրաձայն

չեմ երգեր . . . ասկից դատ՝ չորս
կողմս պահանորդ եւ դէտ կը կե-
ցունեմ, որպէս զի կամացուկ մը
երգելիք երգս անխոհեմ եւ փափուկ
ականջները չի լսեն: (Խակոյն աջ ու
աջեակ երկու պատանիք կերթան կը կենան
իբր պահանորդ):

ՊԱՏԱՆԻ ՄԸ: Պահանորդ կուզես . . .
ահա ես հոս կը կենամ:

ԱՅԼ ՊԱՏԱՆԻ: Ահա ես ալ այս տեղ:
ՏԻԿԻՆԸ: Երգը, երգը՝, սկսէք:
ՄԱԺ: Ահա երգը. մտիկ ըրէք:

ՆՈՒԱԳ Ա.

Ճշմարիտ է, բարեկամներ,
Թէ լոկ վէպ մը՝ կրնաք մեկնել
Այն մէկ դէպք որ ճաշու ժամեր
Սովոր ենք միշտ մեր մէջ երգել
Գինի քաշել, մեղմիկ երգել,
Ջաղացպանին կինն է սիրուն,
Թէեւ հպարտ է, նազենին.

Ի՞նչ ընէ խեղճը առտու իրկուն,
կրողին տայ իւր աղօրին:

Քար սիրտ կնկան էրիկ պարզմիտ
Անհոգ անփոյթ կերթայ հեռուն,

Միս մինակուկ եւ միամիտ
Ջաղացք պառկիլ՝ մինչեւ առտուն:

Վայ քեզ ամուսին աչք ունին դանձիդ
Չերեւիր աչքիդ

Եւ կերթաս բանիդ
Ամէն ու ամէն՝ ես ձեզի կըսեմ,
Էրկանց համար

Կայ վեր Աստուած՝ մը պաշտպան ու վսեմ:

ՊԱՀԱՆՈՐԳ: (Չախակողմեան) Մայրա-
յանդը աւելի ցած, ցած ձայնով.
ահա թէոտորը կուգայ (Թէոտոր երե-
ւան կելնէ իր երկու սպասաւորներով դի-
նի շիշեր բռնած: Պահանորդը և քանի
մը ուրիշ անձինք չեն թողուր որ մտե-
նայ. մինչդեռ միւսները Մատանին չորս
դին կանուռն և նախընթաց վերջնայանդը
ցած ձայնով երգել կսկսին):

Վայ քեզ ամուսին աչք ունին գանձիդ
Չերեւիր աչքիդ
Եւ կերթաս բանիդ

Ամէն ու ամէն՝ ես ձեզի կըսեմ
Էրկանց համար

Կայ վեր Աստուած մը՝ պաշտպան ու վսեմ:

ԹԵՈՏ: (Արդիւղներու) Բայց թող
տուէք որ անցնիմ . . . այս ինչ կը
նշանակէ . . . գինի ուղեցիք՝ ահա
բերի:

ՄԱԺ: Տղաք, մեր պանդոկապե-
տին կենացը, գեղանի Եղիսին բա-
րբազդ էրիկին կենաց համար տըն-
կենք . . . :

ԹԵՈՏ: Շնորհակալութիւն մեծ,
թէ իմ եւ թէ կնկանս կողմէ . . . ինչ
մարդավար են սա պատանիները. ի-
րաւոր չափէն աւելի մարդավար . . .
բայց այս մարդավարութիւնը աչքս
չի բռնեց:

ՄՄԵՆՔԸ: Կենդանութեանդ: (Բա-
ժակ բաժակի ընդհարելով Թէոտորին հեռ
կը տնկեն գինին և յետոյ բարձրիկէկ ձայ-
նիւ նախորդ վերջնայանդը կսկսին երգել,
և կրկին խմել. և կամաց կամաց Թէոտո-
րը դէպ ՚ի ներքսագաւթը կը հրեն):

ՏԻԿԻՆԸ: Գնաց, գնաց, երկրորդ
նուագը նայինք:

ՄԱԺ: (Առաջին եղանակին վրայ),

Եւ ահա մութ պատեց համբուն
Իսկ ամուսին, մեղաւոր է,
Երբ դէպ իր տուն՝ աչք կը տանէ
Եւ դիտէ որ՝ չէ ոք արթուն
Մէկէն եւ ինք կիյնայ ՚ի քուն:
Ո՛հ, կը խրկայ . . . իսկ կինն անդին
Լռիկ մնջիկ արդէն տունն է
Եւ հաւտարիմ իր ամուսնին
Խոր կը ննջէ կամ սուտ քուն է,
Ելիր տիկին, շուտ շուտ ելիր
Չիւն մը չեկած քու խեղճ գլխին,
Չայն տուր կանչէ, թէ ոչ մեռիր
Գողը չմտած քու անկողնին:

Վայ քեզ ամուսին աչք ունին գանձիդ
Չերեւիր աչքիդ
Եւ կերթաս բանիդ
Ամէն ու ամէն, ես ձեզի կըսեմ
Էրկանց համար

Կայ վեր Աստուած մը՝ պաշտպան ու վսեմ:

ՊԱՀԱՆՈՐԳ: (Սջակողմեան) Մեղմիկ,
մեղմիկ . . . պարոն (Թէոտորը . . . (Սջ
կողմէ Եղիսը երևան կելնէ, հոն կեցող
պահանորդը չի թողուր որ ներս մտնէ.
մինչդեռ ամենքը Մատանին բոլորափքը կը
շարուին ու մեղմ ձայնով կսկսին երգել):

Վայ քեզ ամուսին, աչք ունին գան-
ձիդ
Չերեւիր աչքիդ և այն և այն:

ԵՂԻՍ (Մեկուսի) Բայց ճամբաս ին-
չու կը կտրեն եւ չեն թողուր որ
մտիկ ընեմ: Ես այսպիսի երգեր գը-
րողին կուտամ:

ՄԱԺԱՆ: Գեղանի Եղիսին կենացը,
Թէոտորին հաւտարիմ կնկան կե-
նացը մէյմէկ գինի քաշենք:

ՄՄԵՆՔԸ: Կենդանութեանդ:

ԵՂԻՍ Շնորհակալ եմ, պարոններ
նոյնպէս էրիկս ալ . . . բայց ճամբայ

տուէք, թողէք որ երթամ երկանս
ձեր ըսածները պատմեմ եւ գովեմ...
(Գինի կը քաշեն անոր առջև գլուխ ծը-
ռելով՝ և վերի վերջնայանգը կրկին բարձ-
րածայն երգելով) :

ԱՄԵՆՔԸ: Ասոնց կենացը, կեցցեն
Նշիւս եւ թէոտոր: (Նշիւս ձախ կողմէ
դուրս կենէ, սաստիկ հրելով իրեն մէջ-
քէն բռնող կեցընողները) :

ՄԱԺ: Ահա երրորդ եւ վերջին
նուագս:

ՏԻԿԻՆ: Ա՛հ, մտիկ ընենք սա եր-
գին վերջը:

ԱՄԵՆՔԸ: Լռութիւն, ուշադրու-
թիւն:

ՄԱԺ: (Առջի եղանակին վրայ),

Բայց ո՛չ ինչ է, կամ բան ստորին

ինչ որ գողը գողցաւ մութին .

Ի՞նչ ըսեմ ես, չարմիտ մարդիկ,

թէ եւ էրիկը մնաց սուսիկ .

Թեւ ու ոգի տուին գործին:

Արդէն գողը փախաւ այգուն

Ջուարթ դէմքով բայց սիրտը գող

Իսկ հպարտ կինն արդ գողգողիւն՝

Գառնայ էրկան իբր զըղջացող:

Եւ ամուսինն բարի տանտէր,

Աս անմեղին ձեռքը կուտայ

Խոստանալով մշտատեւ սէր՝

Իր աղօրին կառնէ կերթայ .

Բարի ամուսին, արդ գանձիդ տէրն ես՝

Անկասկած կառնես

Որ հանգիստ վայլես:

Ամէն ու ամէն, ես ձեզի կըսեմ

Էրկանց համար

Կայ վեր Աստուած մը՝ պաշտպան ու
վսեմ:

ՊԱՆՈՒՆՈՐԴ: (Աջակողմեան) Լռութիւն,
տհա երկուքը մէկէն կուգան:

ՄԱԺ: Նայէ, նայէ, ձեռք ձեռքի
տուած են եւ ինչպէս կը սրուրտին.
Երգիո բարոյական խրատն ալ այս

է: (Մտածան իր բարեկամներովը դէպ՝ ի
աջ կողմը կը քաշուի երբ կը նայի որ
թէոտոր և Նշիւս տեսարան երեւալով
դէպ իրենց կը մօտենան որ ականջ կախեն:
Նոյն միջոցին ինքը առանձին, և ետքը
ընկերներովը երրորդ նուագին վերջնայան-
գը կերգէ, ձայնը քիչ քիչ մեղմացունե-
լով) :

Բարի ամուսին, արդ գանձիդ տէրն ես՝

Անկասկած կառնես

Որ հանգիստ վայլես:

Ամէն ու ամէն, ես ձեզի կըսեմ

Էրկանց համար

Կայ վեր Աստուած մը՝ պաշտպան ու
վսեմ:

ԵՂԻՍ: Նայէ, նայէ, ըսածիս պէս չէ
մի... երգելու համար նայէ ինչպէս
մեզնէ կը փախչըտին, կը պահուը-
տին:

ԹԷՈՏ: Եւ ինչո՞ւ մեր երեսը նա-
յելով քիթերնուն տակէն կը խըն-
դան:

ԵՂԻՍ: Արդէն ըսի քեզի որ սա
երգը գրողին պիտի տամ. ջիղերուս
կը դպչի կոր: (Բոլոր երգեցիկ խումբը
Նշիւսին և թէոտորին մօտենալով՝ անոնց
չորս դին կառնուն):

ԹԷՈՏ: Իմ արիւնս ալ դլխիս կը
զարնէ քանի սա երգը լսեմ...:

ՄԱԺ: Օ՛հ նորէն քաշենք, քաշենք
սա երկու ջնաշխարհիկ ամուսիններ
րուն կենացը, անոնց մշտնջենաւոր
միաբանութեան, եւ տնական եր-
ջանկութեան, հէ, հէ, հէ, կեց-
ցեն...:

ԱՄԵՆՔԸ: Երջանիկ կեցցեն:

ԵՂԻՍ: Կրող խմեցէք, կատողութե-
նէս կը փրփրիմ կը մաշիմ...:

ԹԷՈՏ: Սա, սա անօրէնը ձեռքս
տան կը խղղեմ:

ԵՂԻՍ: Ես ալ միտերը ծուխի ծուխի կընեսմ: (կը ձգեն կերթան, մինչդեռ խուճըը խնդարով և գինի խմելով անոնց

չորսդին շարուած են և մեծածայն կերգեն:

Բարի ամուսինս և այլն և այլն:

ՏԵՍԻԼ Գ.

Նոյնք, բաց 'ի ԵՂԻՍԷՆ ԵՒ ԹԷՈՏՈՐԷՆ

ՄԱԺ: (Դէպ 'ի խորը կը դառնայ, էրիկ կնիկ հեռանալէն ետեւ) Ա՛յ, ո՛վ է սա գիրուկ եւ թափթփած պարոնը՝ որ հետը կին մը առած կուգայ: Ինչպէս ալ իրարու վայելեր են. մարդը գէր ու շլխտի, կինը վայելչակազմ բարակ մէջքով եւ գեղեցիկ հագուած սգուած է:

ՏԻԿԻՆ: Ի՞նչ. ո՛ւր է ասոր բարակութիւնը: Չիս ըսեր որ կմախքի պէս նիհար բան մըն է:

ՄԱԺ: Չգուշութիւնս... կարճ կապէ... հասլըցայ ո՛վ են: Մեծ փոր պարոնը Բրէզպուրի մէջ դրեթէ իշխան մը, բոլոր Հունգարիայի ամենահարուստ սեղանաւորը, ոսկեծուլ հորթը, այսինքն Մալոէն Սեպուհն է. իսկ թեւը մտած պիծականման կինը...:

ՏԻԿԻՆ: Աղէկ օրինակ մը. նոյն իսկ պիծակի պէս անօթի եւ վտիտ կենդանի մըն է...:

ՄԱԺ: Նշանաւոր Յուլիանէ պարուհին է այսօրայց արմանքս եւ զարմանքըս կը տանէ տեսնելով որ ոսկիքերու մէջ լողացող Սեպուհ մը ինչպէս այսպիսի եղոտ փեղոյր եւ կաշի կին մը կը կրէ. յիրաւի, խելքէս վեր բան է:

ՏԻԿԻՆ: Ամեն մարդ իր ճաշակը հաւնած է:

ՄԱԺ: Ի՞նչ կըսես. երթանք քիչ մը պար պարելու:

ԱՄԵՆՔԸ: Օ՛ն, երթանք, երթանք պարելու: (Դուրս գնալու ժամանակ Ապետը կը տեսնեն որ իրենց մէջ աագնապու բան մը կը փնտռէ):

ՏԵՍԻԼ Գ.

(Նոյն տեղինք) ԱՄՊԵՏ, ԵՄՔԸ ԴԱՆԻԷԼ, ԵՄՔԸ ՎԱՐԴՈՒՀԻ ԵՄՔԸ ԱԼԷԲՍԱՆ

ՄԱԺ: Վայ, վայ, Սէլինեան ասպետդ... դուն, եւ դուն ալ ճերմակ մազերովդ այս կողմերը...:

ԱՄՊԵՏ: Պարոն Մաթան, ես ալ քեզնէ աւելի կը հիանամ ինքզինքըս այս տեղ գտնելու:

ՄԱԺ: Իրաւ է... իմ ալ առջի անգամ մըն է զքեզ այսպիսի տեղ մը տեսնելս... արդեօք ներելի է հարցնել թէ այս իրիկուն որ յաջող

հովը նետեց զքեզ այս Մենաստանիս կողմերը:

ԱՄՊ: Յիրաւի, պարոն, եկու, ինչուն եւ ինչպէսը շատ մի փնտռեր. ես ալ ըրածս դրածս չգիտեմ:

ԴԱՆ: (Որ ներս կուգայ) Ուրեմն, հիմա պատճառը ինչ է ես ձեզի կը բացատրեմ:

ԱՄԵՆՔԸ: Ահա Դանիէլ սեպուհը: ԴԱՆ: Այս մեր օիրական ասպետը

այս առաւօտ բանի մը համար մեր-
ժեց ինծի հետ փաստ բռնելու . . .
աներկմիտ եմ որ այս իրիկուն հոս
գալով իր միտքը փոխած ըլլալը կը
յայտնէ :

ԱՍՊ: (Նախ բարկութեամբ անոր ե-
րեսէն վար կընայի բայց ինքզինքը զսպելու
ջանալով) Հրամար էք . . . պարոն . . .
ճշմարիտ է ըսածնիդ . . . այո՛, այդ-
պէս է . ձեր առաջարկած փաստը
բռնելու եկայ . . . եւ որովհետեւ
գործը հրապարակաւ երեւան կը հա-
նէք , անմիջապէս գրաւ մը որոշե-
ցէք եւ ես պատրաստ եմ ընդունելու :

ՄԱԺ: Բայց նախ՝ շնորհ ըրէք մե-
զի ձեր վէճին էութիւնը հասկըցու-
նելու :

ԱՍՊ: Է՛հ . . . գործը հրաշալի բան
մը չէ , այլ աշխարհիս չափ հին է :
Պանիէլ սեպուհը երգում ըրաւ Մե-
նաստանիս հանդիսին իմ ճանչած
կիներէս մէկը հետը բերելու . . . իսկ
ես սնդեցի որ անհնարին բան է
եւ թէ . . . :

ԴԱՆ: Եւ թէ միւս կողմէնոյն կըն-
կան հետ խօսելու ինձ կարգիլէր :

ԱՍՊ: Այո՛ չեմ ուրանար որ դէմ
կը կենայի :

ԱԼԷՔ: (Որ տեսարանին աջակողմեան
ծայրը կը տեսնուի) Ի՞նչ է լսածս :

ՄԱԺ: Բայց այս կիներ ի՞նչ կարգի
կին է , իր անունը որ տարեգրու-
թեանց մէջ ոսկեղինիկ տառերով
գրուած է . միթէ ողբերգակ քրմու-
հիներէն է թէ ոչ անմատչելի դի-
ցուհի մը , ըսէք նայիմ :

ԴԱՆ: Պարոններ , այս կիներ մինչեւ
այսօր ազնուականութեան պսակը ,
առաքինութեան կենդանի պատկե-
րը եւ անարատութեան անթառամ

ծաղիկն է : Եւ ահա նոյն իսկ աս
հնաշխարհիկ եւ չքնաղ էակը այս
իրիկուն Մենաստանիս հանդիսին
պիտի բերեմ :

ԱԼԷՔ: (Անոր վրայ յարձակելով) Ա-
պիրատ դու , սուտ . . . այո՛ , անա-
մօթ , սուտ կը խօսիս դու : (Ընդ-
հանուր շարժում և իրարանցում) :

ԱՍՊ: Ալէքսան . . . :

ԴԱՆ: (Կատաղօրէն) Ա՛հ , արիւն ,
արիւն կը գոչէ այդ նախատինքդ .
այո՛ , ուրիշ սուրի հարուած մ'ալ
պիտի ուտես դու . եւ այս ալ երկ-
րորդը պիտի ըլլայ :

ԱԼԷՔ: Ես պատրաստ եմ :

ԴԱՆ: Չէ , առաջ պէտք է որ դը-
նելիք գրաւ չահիմ . . . այս գրաւս
ամեն բանէ նախամեծար է ինծի
համար : Քեզ կըսեմ , ահա երկու
հարիւր ոսկի կը դնեմ , սիրտ կը-
նես ընդունելու :

ԱԼԷՔ: Ի՞նչ , կնկան մը պատիւը
երկու հարիւր ոսկիի գրաւ մի դը-
նեմ . . . օ՛ն անդր , կը զառանցես
դու , անմիտ . . . անգին է անոր
պատիւը . . . բայց դարձեալ հազար
ոսկի գրաւ կը դնեմ որ այն կիներ
քեզի հետ հոս չի գար : (Այս պահուս
սեւ հագուստ և դիմակաւոր տիկին մը Ա-
լէքսանին քովը կեցած կը գտնուի և անոր
ձեռքը բռնելով կամացուկ մը կըսէ) :

ՏԻԿԻՆԸ: (Գիմակաւոր) Մի , գրաւ մի
դներ , հետը մի կռուիր . . . այն կի-
ներ արդէն հոս եկած է :

ԱԼԷՔ: (ձիկ մը հանելով) Ա՛հ . . .
(կը դառնայ չորս կողմը կը նայի . բայց
դեռ ահասակ կիներ ամբոխին մէջ կանհե-
տանայ . իսկ Ալէքսանը ՚ի զուր ասդիս ան-
դին կը փնտռէ . մինակ զգոյն գոյն հագ-
ուած ծպտեալ կանայք կը տեսնէ բաց ՚ի
սեւ հագուստէն) :

Ա.Է.Ք: Ո՛ր երկին, երկին, միթէ
անըջական տեսիլ էր, ինչ էր տե-
սածս :

ԱՍՊ: Ի՞նչ ունիս, բարեկամ . . .

Ա.Է.Ք: Ո՛ր ինչ . . . ոչ ինչ . . . (Ինք-
նիքն) Ա, յո՛ . . . անպատճառ . . . տա-
րակոյս չունիմ . . . ապահով եմ որ
այն ձայնը՝ Վարդուհիին ձայնն էր . . .
չէ, Երանուհին այս մասին յանցա-
ւոր չէ :

ԴԱՆ: Կը նայիմ որ հրամանատարը
վարանման մէջ է. հարկաւ դիւ-
րին բան չէ այսպիսի գրաւի մը ան-
խոհեմաբար մտնել . . . կը վախնայ որ
վերջը մեծ փորձանքի մը կը հան-
դիպի :

Ա.Է.Ք: Ես վախնամ, ես վարանիմ
. . . բնաւ ամենեւին. ահա քեզ եր-
կու հազար ոսկի. եւ պատրաստ եմ
մահու չափ մենամարտիլ քեզի հետ :

ԴԱՆ: Մահու չափ (Երկու հակառա-
կորդաց մէջ տեղը կը մտնեն որ հանդար-
տեցընեն. Գանիէլ անվեհերութիւն կեղ-
ծելով՝ չորս դին եղողներուն կըսէ) Պա-
րոններ, ան կինը, որուն ախոյեանն
է կանգնած հրամանատարը, ան կի-
նը ժամէ մը սեղանի վրայ ձեզիներ-
կայացունելու պատիւը պիտի ունե-
նամ :

ՄԱԺ: Թողութիւն շնորհէ, սեպուհ.
այս անցած դարձածը նկատելով
մեծ փափաք մը չունինք ան կինդ
տեսնելու : Իսկ ես, արդէն դիտեա

որ աս պարոնները եւ տիկինները
քեզնէ առաջ ընթրիքի հրաւիրած
էի : (Նոյն միջոցին պանդոկատին սպա-
սաւորը սրբիչ մը ձեռքը կը մօտենայ) Ա-
հա սպասաւորն ալ գալով կիմացու-
նէ մեզ որ սեղանը պատրաստ է :

ԴԱՆ: (Զայրոյթը զսպելով) Է՛հ, լաւ
. . . վարձքդ կատար . . . :

ՄԱԺ: (Առ Ալէքսան) Հրամանատար,
յաջողութիւն եւ յաղթութիւն կը
մաղթեմ քեզ : (Մտածնը և բոլոր ներ-
կայ գտնուողք Ալէքսանին ձեռքը կը սեղ-
մեն, Վերջը արք և կանայք Ասպետին առ-
ջև ակնածութեամբ կը խոնարհին և սպա-
սաւորին ետեւէն դուրս կենեն) :

ԱՍՊ: (Նոյն միջոցին առ Ալէքսան մեղմ
ձայնով) Ուրեմն բարեկամ, դուն ալ
համոզուած ես . . . որ Վարդուհին
այսպիսի տեղ մը ոտք չկոխեր :

Ա.Է.Ք: (Կամացուկ) Արդէն հոս է ե-
ղեր :

ԱՍՊ: Ի՞նչ, Վարդուհին հոս ըլ-
լայ :

Ա.Է.Ք: (Նոյնպէս ցած ձայնիւ) Եկու,
ետեւէս եկու, բարեկամ. երթանք
գտնենք զանի եւ ժամ մ'առաջ աս-
կից հեռացընելու աշխատինք, որ-
պէս զի ան բանսարկու մարդուն հետ
չի տեսնուի :

ԱՍՊ: Պատրաստ եմ քեզ աջակից
ըլլալու : Վահ, բոլոր արիւնս սա-
ռած է երակներուս մէջ . . . :

ՏԵՍԻԼ Ե.

ԴԱՆԻԷԼ ՍԵՊՈՒՀ (Առանձին)

ԴԱՆ: Ա, յո՛, պիտի մենամարտիմ
անոր հետ մինչեւ վերջին շունչս :
Նախատինք չի մեաց որ չի թափին
վրաս . . . նոյն իսկ իմ ներողամիտ եւ

մոյլի բարեկամներս անգամ զիս ա-
նարգեցին . . . (Նուազածու խումբը մեղ-
միկ մը կը նուազէ Մենաստանի երգին
էն բանակ կտորը, ձախ կողի ներքազա-

Լիթին մէջ, Գանիէլ դէպ 'ի այն կողմը
 դառնալով խօսքը կը շարունակէ) Նայէ ,
 նայէ , ինչպէս շուտ մը իմ պատճա-
 ռաւս կրած անմեկնելի այլայլութիւն-
 նին մոռցան . անտարակոյս եւ որ
 խմելով ու երգելով ուրիշ նոր
 գայթակղեցուցիչ դէպք մը իրա-
 րու պատմելու վրայ են : Բայց
 քիչ մ'առաջ իմ առջեւս ինչո՞ւ հա-
 մար տրտում տխուր կեցան եւ իբր
 գինովութենէ սթափած՝ սկսան իմ
 քովէս խորշիլ , հեռանալ , եւ իմ երե-
 սիս բացէ 'ի բաց ըսել որ անիրաւ
 եմ , հակառակորդիս յաջողութիւն
 բարեմաղթելով : Յաջողութիւն մի .
 ահ , այս խօսքը միայն կայծակի
 պէս գլխիս իջաւ . . . պաղ ու սառ
 քրտինք մը ճակատէս սկսաւ հոսիլ . . .
 չէ թէ երկիւղ կամ դող մը բռնելուն
 զիս , չէ . . . այլ ես . . . ես ինքզինքէս
 ակնկոր կամչնայի . . . ալ այսուհե-
 տեւ ոչ գոռոզութիւն , ոչ սէր եւ ոչ
 յոյս ունիմ ինձ քաջալեր եւ օգնա-
 կան , ոչ . . . այլ անդիմադրելի զօրու-
 թենէ մը մղեալ՝ անդարձ կը դիմեմ
 դէպ 'ի անդունդ մը . . . Այեւոր Աս-
 պետը չէր մի ինձ ըսողը : Կը հրա-

մայեմ քեզ եւ կարգիլեմ . . . աննո-
 րատի հրամանատարը չէր ինձ յան-
 դըգնաբար ըսողը : Գու ստախօս մըն
 ես . . . Էհ , ալ հանդուրժել չեմ կա-
 րող , ամեն բան աչքս առած եմ :
 Արդէն փառք եւ պատիւս կորուսի ,
 գոնէ անապարձութիւնս պաշտպա-
 նելու , ինքնասիրութիւնս ազատելու
 աշխատիմ , որպէս զի այս սոսկալի
 վիճակիս մէջն ալ գլուխս վեր բըռ-
 նած՝ ծիծաղ դէմք մը , անվրդով
 կերպարանք մը ցոյց տամ ամենուն
 եւ դրած գրաւս վաստըկիմ . . . հիվ
 է եկողը . . . արդեօք իմ գոռոզ ու
 վէս բամբիշս է . . . չէ Եղիսն է ե-
 դեր , իմ վաղեմի սիրուհիս , իմ ան-
 ցեալ տարուան մխիթարանքս . . .
 Այս առտու անոր հետ խօսելու ժա-
 մանակ անգամ չգտայ . . . աչքէն ե-
 լած պիտի ըլլամ . . . ինչ եւ է , իբ-
 բեւ կնապաշտ մարդ մը պարտաւոր
 եմ ներում խնդրել անցած անգամուն
 այնպէս շտապաւ քովէն մեկնելու
 համար : (Եղիս խորունկ մտմտալով ձախ
 կողմէ ներս կը մտնէ , եւ նուագարանները
 լռիկ մեջիկ կսկսին աղօրելն երգը նուա-
 գել) :

ՏԵՍԻԼ Զ.

ԴԱՆԻԷԼ ՍԵՊՈՒՆ , ԵՂԻՍ

ԵՂԻՍ : Դրան ետեւէն ականջ կախե-
 ւը գէշ բան ըլլալը գիտեմ , բայց
 ինչ ընեմ երգին եղանակը լսելու հա-
 մար ուրիշ ճար չկար . . . (Գեղգեղե-
 ւով) :
 Վայ քեզ ամուսին , աչք ունին գան-
 ձիդ
 Չերեւիր աչքիդ
 Եւ կերթաս բանիդ . . .
 ԴԱՆ : (Մեկուսի) Արդեօք ինչ մը ա-

մրտուք ունի խեղճը , ինչո՞ւ այս-
 պէս վրդոված է :
 ԵՂԻՍ : Եւ ինչպէս աներեսութեամբ
 իմ խեղճ մարդուս վրայ այսպիսի
 սուտ ու մուտ լուրեր կը հանեն :
 ԴԱՆ : Ինչո՞ւ կը մտմտաս իմ սիրուն
 Եղիսս :
 ԵՂԻՍ : Ախ , մն է . . . Սեպուհն է :
 ԴԱՆ : Նոյն ինքն ես եմ , ես քու
 ամենէն կրակոտ սիրահարդ , ու թէ

եւ ժամանակ մը բացակայ մնացի , դարձեալ քու ամենէն հաստատամիտ պաշտողդ եմ :

ԵՂԻՍ: (Ետ ետ քաշուելով) Հանդարտ թող զիս , հանդարտ : (Մեկուսի) Այո՛ , ճիշտ ան է . ան՝ որուն բարեկամները իմ վրաս զրպարտիչ երգ մը հանեցին :

ԴԱՆ: Բայց ի՞նչ ունիս , սիրելիս , կարծեմ թէ բանի մը համար ինձի հետ նեղացած ես . չըլլայ որ բիրտ էրիկիդ հետ նորէն կնճիռ մը ունենաս :

ԵՂԻՍ: Սեպուհ , մի բամբասեր էրիկըս իմ առջեւ :

ԴԱՆ: Ե՛րբ դանի բամբասած ունիմ . . . արդէն զիտես որ միշտ իմ միակ փափաքս եղած է ձեր առտնին մանր մուկը վէճերը պարտըկել եւ զձեզ հաշտ եւ միասիրտ տեսնել :

ԵՂԻՍ: Չէ , ես էրկանս հետ աւեր չէի որ հաշտուելու կարօտ ըլլամ . այլ իմ միակ ոխս եւ բարկութիւնս քեզի դէմ է :

ԴԱՆ: Ի՞նչ , դուն ինձի բարկանաս , դուն Եղիս . թերեւս իրաւունք ունիս . վասն զի դուն կարծես թէ ես մոռացկոտ եւ ապաշնորհ մարդ մըն եմ :

ԵՂԻՍ: Ապաշնորհ մի

ԴԱՆ: Այո՛ , ապաշնորհ , ապերախտ եմ ես . ես պէտք չէի հեռանալ քու քովէդ քանի որ անուշ յիշատակներ

բով զիս կապեր գրաւեր էիր : (Պատշգամը ցուցնելով) :

ԵՂԻՍ: (Աչքը հոն տանելով) Ի՞նչ , յիշատակներ

ԴԱՆ: Բայց որչափ որ գործով ըստիպեալ բաժանեցայ քեզնէ , այն յիշատակները , ժամ մը , վայրկեան մը միտքէս չելլան , մանաւանդ հոն վերը քեզի հետ անցուցած արագընթաց ժամը միշտ եւ յարատեւ

ԵՂԻՍ: Հոն , ինձի հետ մի

ԴԱՆ: Այն ժամը՝ իմ կենացս ամենէն երջանիկն եւ միանգամայն ցանկալին կը սեպեմ :

ԵՂԻՍ: (Համբերութիւնը հատած) Սեպուհ . . . ամենեւին բան մը չեմ հասկընար խօսքերէդ

ԴԱՆ: Հըմ , հըմ . . . ի՞նչ հրամայեցիր . . . (Մեկուսի) Հա՛ , հա՛ , էրիկն է . . . ահա զինքը տեսաւ . անշուշտ վախցաւ որ վրայ կը համնի ու ամեն բան կիմանայ . . . յիրաւի սա կանայք շատ արթուն եւ ճարպիկ են . (Բարձր) Լաւ , հասկըցայ , հանդարտէ իմ սիրուն՝ Եղիսս , էրիկդ բան մը չի լսեց

ԵՂԻՍ: Ի՞նչ կըսես , հոգիդ սիրես :

ԴԱՆ: Եւ ոչ զմեզ կը տեսնէ . մեր դաղտնիքը մարդ չգիտէ , այս մասին ապահով եղիր

ԵՂԻՍ: Մեր դաղտնիքը մի . . . բայց այս ինչ յանդգնութիւն է

ՏԵՍԻԼ Է.

(Նոյն անձինք) ԹԻՆՏՈՐ

ԹԻՆՏ: Եւ այն երգը գոց սորվեցայ . ամբողջ գիտեմ . . . կինս որչափ իրաւունք ունի եղեր . . . իմ խելքս ալ հասաւ այն անխձեալ եր-

գին միտքը հւր նայելուն : (Չեզզեղելով) :

Վայ քեզ ամուսինս , և այն և այն :

ԴԱՆ: Եղիս , կը լսես . էրիկդ կեր-

դէ . հասկցա՞ր հիմա որ մեզի բնաւ
ուշադրութիւնս ըրած չունի

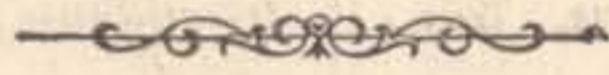
ԹԷՈՏ : (Առջի վերջնայանգը աւարտե-
լէն ետեւ , այն նորէն կսկըսի երգել բար-
կութեամբ և խղդուկ ձայնով մը) .

Ամէն ու ամէն՝ ես ձեզի կըրտեմ , և այլն :

(Աս միջոցիս Գանիէլ սեպուհը ժրպ-
տելով՝ անոր կը յօտենայ և ուսին դըպչե-
լով զանի կը դարձնէ և ձեռքը կը կարկա-
ռէ : Թէոտոր զանի կը ճանչէ , մէյմը ետ
ետ կը քաշուի , և յանկարծ վրան կատա-
ղաբար յարձակելով կը պօռայ) , Ա՛խ , բըռ-

նեցի , նոյն ինքն է . . . հա , հա ,
ինքն է Եղիա՛ , արդէն կըսէի
քեզի որ մէկը խեղդելու փափաք
ունիմ . . . ալ ձեռքէս փախչելիք
չունի . . . աս է , աս է իմ փնտռած
մարդս :

ԴԱՆ : Կորիք , հեռացիր , թշուա-
ռական դո՛ւ , կորիք : (Թէոտորին հա-
նած աղմկին վրայ բոլոր հանդիսականք ,
գլուխնին Մտժանը անցած՝ ներս կը մըա-
նեն , և Գանիէլին ու Թէոտորին մէջ
կիշնան որ իրարմէ զատեն) :

ՏԵՍԻԼ Ը .

(Նոյն անձինք) ՄԱԺԱՆ , հանդիսականք , հետզհետէ ԱՍՊԵՏ , ԱԼԷՔՍԱՆ ,
գիմակաւոր տիկինը

ՄԱԺ : Պարոն Թէոտոր , արդեօք
նորէն մոլեգնութիւնդ յանկարծ
բռնեց , ի՞նչ կայ

ԹԷՈՏ : Ա՛խ , զքեզ ալ կը ճանչե-
նամ , քու չափդ ալ պիտի տամ

ԵՂԻՍ : Ես ալ կը ճանչնամ :

ԹԷՈՏ : Սա երգիչ պարոնը չէ՞ մի՞

ԵՂԻՍ : Եւ երգին հեղինակը :

ԴԱՆ : Ի՞նչ ըսել կուզեն

ԵՂԻՍ : Կեղծաւորութիւնս մէկդի . իմ
սիրուն տիկիններս եւ պարոններ , շատ
ուրախ եմ որ այսօր ամեն քնիդ ալ սա
մարդուն չորս դին գումարուած կը
գտնուիք :

ԹԷՈՏ : Եւ մանաւանդ չափէ դուրս
ուրախ եւ գոհ եմ :

ԵՂԻՍ : Ինչու , որ այն շինած եր-
գովը զմեզ ձեր առջեւը զրպար-
տեց , մեր անունը աղտոտեց եւ հի-
մա ձեր առջեւը ինքզինքս արդա-
րացունել կուզեմ :

ԴԱՆ : Այս հանելուկը ինձի մի
պիտի լուծէ

ԹԷՈՏ : Թշուառական , չե՞ս գիտեր

որ այն երգը բարեկամդ շինեց քու
դրդմամբդ :

ԴԱՆ : Ի՛մ դրդմամբս

ԵՂԻՍ : Դո՛ւն , դո՛ւն մինակ անոր
պատմած պիտի ըլլաս

ԹԷՈՏ : Պարզմիտ էրկան պատմու-
թիւնը

ԵՂԻՍ : Որ ջաղացքը պառկելու
կերթայ :

ԹԷՈՏ : Մինչդեռ գողը պատշգա-
մին մէջ իր գանձը կը կողոպտէ .

ԵՂԻՍ : Ահա այս բոլորովին սուտ
է :

ԹԷՈՏ : Բոլորովին սուտ . ստախօս
դո՛ւ .

ԵՂԻՍ : Ստախօս դո՛ւ :

ԴԱՆ : (Կատրած) Ստախօ՛ս . այս բա-
ռը ամեն կողմէ անդադար կը լը-
սեմ . այս է ուրեմն իմ ճակատա-
գիրս :

ԵՂԻՍ : Որովհետեւ ամեն մարդ
զքեզ ստախօս կոչելու իրաւունք
ունի : (Քիչ քիչ հանդիսականները Գա-
նիէլին և Թէոտորին երկու կողմը կը պ-

տեն, որով թէ աջ և թէ ձախ կողմերը պարապ կը մնան: Չախ կողմէ Ալէքսանը և Ասպետը տեսարան կեննեն, աջ դիէն սե հագուստ գիմակը կերևի, որ նոյն ինքըն Վարդուհին է: Չաղացպանին և կընկանը խօսքերը իր վրայ սաստիկ կը ներգործեն և անձկութեամբ տկանջ կը կախէ: Խաղը կանցնի շուտ շուտ և առանց պահ մը ընդմիջելու):

ԹԷՈՏ: Այսպէս, Պարոն Մաժան, եթէ դու ալ ստախօսի տեղ անցնիլ չես ուզեր, երգդ, մանաւանդ, անոր վերջին նուագը փոխելու նայէ:

ԵՂԻՍ: Եւ սոյն նուագին մէջ կուզեմ որ ճշմարտութիւնը բացէ 'ի բաց յայտնուի:

ԹԷՈՏ: Ֆիտցիբ, պարոն, որ իմ կինս քու կարծածիդ պէս գողին ու կրողին բան մը տուած չէ:

ԵՂԻՍ: Չէ, չէ թէ միևնակ ասոր անոր՝ այլ ամենուն գանձին աչք տնկող գողին:

ԹԷՈՏ: Այո, պարոն, այն իրիկուն ես կնկանս հետ աղօրին քաշուեցայ, պատշգամին սենեակը աշնուական կնկան մը յանձնելով: (Այս խօսքիս Վարդուհին ճիգ մը կը ձգէ ու կը մտնի կէնայ, ամենքը դէպ անոր կողմը կը դառնան: Գանիէլ, Ալէքսան, և Ասպետը շտապաւ օդնութեան կը վազեն: Ալէքսանը զանի թեւերուն վրայ կառնու եւ Ասպետը Ալէքսանին եւ Գանիէլին մէջ տեղը կը կենայ որ այս վերջինը իրենց չը մօտենայ):

ԹԱԺ: Կին մը մարեցաւ ինկաւ:

ԱՍՊ. ԵՒ ԱԼԷՔ. Վարդուհի:

ԳՈՆ: Վարդուհին է

ԹԷՈՏ: (կէս ձայնով) Ա՛հ, տէր Աստուած, չըլլայ որ պատահամբ . . . ԵՂԻՍ: Գուն ալ լուէ . . . (Ծպտեալ կին մը Վարդուհին կօզնէ եւ ձեռքը շիշ մը կուտայ):

ԱԼԷՔ: (Ծուներ դրած եւ մարած կինը բազկացը մէջ բռնած Եղիսին գօռնալով) Ա՛հ, վերջապէս քու խնամքներովդ սկսաւ շունչ առնել տալ . . . բարեկամներ, Աստուծոյ սիրոյն ըլլայ, քիչ մը

ԹԷՈՏ: Աղէկ, աղէկ, ահա մենք կերթանք

ԵՂԻՍ: Ահա ես ալ կերթամ: (Ամեն հանդիսականք ծանրաքայլ շարժում մը կընեն դուրս ելնելու մտօք):

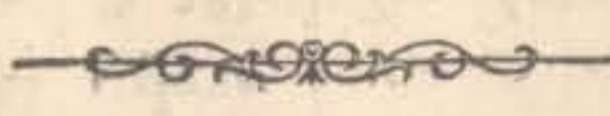
ԱՍՊ: (Չեռքովը կընշմարէ որ կենան) Վայրկեան մը, դեռ վայրկեան մը սպասեցէք, խնդրեմ: Գանիէլ Սեպուհ, գոնէ ամենուն առջեւը խոստովանէ, (Եղիսը ցոյց տալով) այս յանիրաւի եւ տարապարտ զրպարտուած կնկան պատուոյն համար խոստովանէ որ իրիկուն մը պատշգամը անցունելդ մի միայն խաղ մը խաղալու մտօք էր եւ թէ այն պատշգամին մէջ ոչ մէկը չի գտար:

ԳՈՆ: (Պահ մը ետքը, գլուխը ծած և ապուշ կրթած) Ճշմարիտ է . . . ոչ ոք չկար հոն

ԹԷՈՏ: (կէս ձայնով առ Մաժան) Լաւ ուրեմն, պարոն, սա քու շինած երգըդ ուրիշ անգամ բերանդ չառնես:

ԹԱԺ: Խօսք կուտամ որ չեմ առներ:

ԹԷՈՏ: Երանի թէ այն երգը ժամ մ'առաջ մոռցուէր: (Ամենքը լռիկ դուրս կենեն):

ՎԱՐԴՈՒՀԻ (Գիմախաւ) ԱԼԷՔՍԱՆ, ԱՍՊԵՏ, ԴԱՆԻԷԼ

ՎԱՐԴ. (Ոտք կելնէ, չորս գին կը դիտէ, չի համարձակիր Ալէքսանին ձեռքը բռնել. և վայրկեան մը վարանելէն և գողգողալէն ետև՝ Ասպետին ձեռքը կընդունի : Ետքը աչքին կը գարնէ Գանիէլ՝ որ անոր շարժումները նկատելով՝ կը մտտենայ, Այն ատեն Վարդուհին սարսափելով և մարած ձայնով կըսէ) Աս, այո, աս էր... որչափ իրաւունք ունէի զինքը ատելու եւ քամահրելու... բարէ, աս էր... :

ԴԱՆ. (Ծուռկի գալով) Տիկին, Աստուծոյ սիրոյն ըլլայ, շնորհ ըրէ, գթան, ներէ ինձ :

ԱԼԷՔ. (Գանիելին ձեռքէն բռնելով բռնութեամբ վեր կը վերցունէ) Ամենեւին, ոչ ներում կայ քեզ եւ ոչ գրթութիւն. վատաշգի դու, կնկան մը առջեւ ծունր կը դնես եւ ներում կը խնդրես, չէ, քու անօրէն ըն-

թացքիդ համար չէ թէ կնկան մը, այլ մարդիկներու առջեւ պատասխանատու ես. միթէ արդէն մոռցար գոխոսումունքդ :

ԴԱՆ. Ե՛րբ եւ ո՛ւր տեղ որ կուզես, ես պատրաստ եմ : (Վարդուհին կերթայ Ալէքսանին ձեռքէն կը բռնէ) :

ԱԼԷՔ. Մի, մի վախնար տիկինս, ես զքեզ չեմ թողուր. բայց զքեզ պաշտպանելէն առաջ աղատել կուզեմ :

ԴԱՆ. Ես քեզ սպասելու կերթամ :

ԱԼԷՔ. Ես ալ չեմ ուշանար գալու :

ԴԱՆ. Այնպէս կարծեմ :

ԱՍՊ. (Յած ձայնով) Իսկ ես ալ կը յուսամ որ իմ խոստումնքս եւ ըրած ուխտս պիտի կատարեմ : (Գանիէլ գոռոզաբար անոնց երեսը կը նայի, խոնարհութեամբ կողջունէ կինը և աջ կողմէ դուրս կելնէ) :

ՏԵՍԻԼ Ժ.

ԱՍՊԵՏ, ԱԼԷՔՍԱՆ, ՎԱՐԴՈՒՀԻ, (Յետոյ) ՄԱԺԱՆ, (Իր բարեկամներէն մէկ քանին եւ քանի մը կանայք, յետոյ, տեսչութեան պաշտօնեաներ, զինուորներ, եւ ետքը) ԵՂՈՒԱՐԴ

ԱԼԷՔ. Ելիր, տիկինս, ելիր, թեւըս մտիր ու երթանք :

ԱՍՊ. Երթանք շուտով (Գէպ 'ի խորը կը քալեն եւ նոյն միջոցին վանդակապատը կը գոցուի) :

ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ ՄԸ. Դուրս ելնելու հրամանն չկայ :

ՎԱՐԴ. Աստուած իմ (Չորս կողմը պահանք կը դնեն) :

ՊԱՇՏՕՆ. (Գէպ 'ի վանդակապատը դիտող անձանց) Կեցիք, հրամանն չկայ :

ԱՍՊ. Բայց ի՞նչ է պատճառը :

ԱԼԷՔ. Ի՞նչ կայ... :

ՄԱԺ. (Իր քանի մը բարեկամաց և մէկ երկու կանանց դառնալով) Բարեկամներ, այս գիշեր նշանաւոր արկածներու գիշեր մ'է. դիտէք որ ան երեւելի սեղանաւորը՝ տեսչութեան պաշտօնէից ձեռօք այն նիհար եւ չոր կինը բռնել տալու ելիր է : Մենք սըխալեցանք, ան Յուլիանէն չէ եղեր, այլ բաղդախնդիր կին մը՝ որ սեղանաւորին թէ սիրտը եւ թէ քսակը կողոպտեր է եւ Աստուած գիտէ մը

ծակը մտած է : Հիմա ատնք ալ իրենց խելքովը այս տեղը զանի փրկութեան համար եկեր են եւ չեն թողուր որ մարդ մը դուրս ելնէ : Իսկ ես որ քիչ մը առաջ ժուժկալութեան եւ բարոյականութեան ճամբուն մէջ մտնելու միտումներ ունէի, նորէն մոլորեցայ եւ կուզեմ աս իրիկուն ալ ձեզի հետ խաղալով, սպարելով եւ խնդումով անցունել : Այ՛ վաղը խելքս գլուխս կը ժողվեմ :

ԱՄԵՆՔԸ : Մենք ալ նոյնպէս : (Դուրս կելնեն, հեռուն նուագարանները հունգարական եղանակ մը կը շալեն, ուրիշ անձինք ալ ետեւէ ետեւ դրան մտնենալու ատեն՝ ես կը մղուին զինուորներէն) :

ՎԱՐԴ (Առ ասպետ ցած ձայնով) : Արդեօք ասկէց դուրս ելլալու հնար մը չկայ :

ԱՍՊ : Քիչ մը համբերէ՛ք . կարելի է յանդգնութեամբ եւ ճարպիկութեամբ մը այս տեղէն դուրս նետուինք . . . հետս եկու զաւակս : (Վանդակապա-

տին մտնենալու ատեն, ուրիշներն ալ անոնց ետեւէն կերթան) :

ՊԱՀԱԿ : Անցնի՛լ չըլլար, այս է մեր հրամանը : (Ամենքը կսկսին մեմուլ զինուորին առջև, որ ազդու կերպիւ կը կրկնէ) : Հրաման չկայ, ըսի :

ԵՅ : (Դրսի կողմէն երթեկելով) Թէ որ դուրս ելլալու հրաման չկայ, անշուշտ ներս մտնելու պիտի ըլլայ : Վարդուհին, Ասպետը և Ալէքսանը կը սոսկան զանի տեսնելով և դէպ 'ի աջ կողմը կընկրկին) :

ԱԼԵՔ : Ե՛դուարդը :

ՎԱՐԴ : (Ցած ձայնիւ առ Ասպետ) Ա՛հ, կը մեռնիմ :

ԱՍՊ : Ետեւէս եկու :

ԱԼԵՔ : Բարեկամ, տանր, հեռացուր Վարդուհին, ճար մը գտիր, շուտ գնա՛, ես ձեր տեղը կը մնամ : (Վարդուհին ասպետին թեք մտած աջ կողմէ դուրս կելնէ. Եդուարդ ներս կը մտնէ : Իսկ միւս անձինքը այլ և այլ կողմերէ կը հեռանան) :

ՏԵՍԻԼ ԺԱ.

ԱԼԵՔՍԱՆ, ԵԴՈՒԱՐԴ

ԵԴ : Ա՛յն, դուրս ելլալու հրաման չկայ . . . ուրեմն Դանիէլ սեպուհն ալ ձեռքէս ազատելիք չունի :

ԱԼԵՔ : (Յառաջ գալով) Ո՞վ ըսաւ քեզ որ այն մարդը հոս է :

ԵԴ : Ո՞վ ըսաւ . . . Թէ որ այս մասին կասկած մ'ալ ունենայի, քուներկայութիւնդ բաւական է զայն փարատելու . . . :

ԱԼԵՔ : Իմ ներկայութիւնս . . . բայց իմ գալուս պատճառը . . . :

ԵԴ : Ա՛յն քու գալուդ պատճառը նոյն իսկ իմ ալ փնտռած մարդս

է . . . յայտնի է որ ամօթալի լուրերը շատ շուտ կը հռչակուին եւ արդէն ամենուն բերանն է կնկան մը պատուոյն վրայ դարձող վատահամբաւ գրուի մը խօսքը :

ԱԼԵՔ : Ո՛ երկինք :

ԵԴ : Բայց անհնարին եղաւ ինձ ճշդիւ իմանալ, ոչ արիաբար Սեպուհին դէմ դիմագրաւ կեցող ազնուասիրտ մարդուն անունը, եւ ոչ ալ անոր հետ պարահանդիսիս գալու միանալու խօսք տուող վատանուն կնկան անունը : Սակայն այն

անզգամին , այն անօրէնին անունը , որ այս առաւօտէն 'ի վեր սիրտս աւերութեամբ եւ բարկութեամբ վառեց , բորբոքեց , այն անունը ճանչցայ , եւ ահա վազեցի եկայ : Կերեւի թէ այսօրեայ կրած նախատինքը բաւական չի սեպեց , կերեւի թէ անարդութեամբ եւ մոլութեամբ անանող սեւ հողիններ կան : Իսկ ես միակ փափաք եւ փառասիրութիւն մ'ունիմ աշխարհիս վրայ , այս է վրէժս առնել այն մարդէն : Այո՛ , այս վրէժս անվրէպ պիտի լուծեմ : Ասկից դուրս ելլալու հրաման չկայ . ես ալ հոսարձանացած պիտի կենամ ... պիտի սպասեմ . . . վագրի պէս անոր միտը պիտի փարատեմ ... անոր կեանքը իմս է եւ չի պիտի թողում որ ուրիշը զայն վերցունէ , եթէ այն ուրիշը Ալէքսանը անգամ ըլլայ . . . վասն զի , բարեկամ , այս գործը որուն համար կեանքդ վտանգի մէջ դնելու ելեր ես վեհանձնաբար , այս դատը ուղղակի ինձ կը վերաբերի քան թէ քեզ : Այն նամակը , այն անիծեալ նամակը . . . :

Ա.Է.Ք. : Այն նամակը . . . խնդրեմ ... ինծի տուր . . . կը սոսկամ որ չի յայտնուի . . . :

Ե. : Եւ այն նամակը Երանուհին առնու պահէ :

Ա.Է.Ք. : Ի՞նչպէս արդարացունեմ Երանուհին առանց Եղուարդին սիրտը չարաչար խոցելու :

Ե. : Ա՛հ , Երանուհի . վայ քեզ Երանուհի , այն անմեղ եւ կայտառ հողիդ , այն անուշ դէմքդ , որ լուսահողի մօրս կենդանի պատկերն է , այն մատղաշ սիրտդ որ ազնիւ հայրս հողին աւանդելու ժամուն իմ խնամոցս յանձնեց , Երա-

նուհիս , այն քաղցր եւ սրտաշարժ ձայնդ որ ականջիս նոյն միջոցին փափաց» եղբայր , աշխաբհիս երեսը մինակ զքեզ ունիմ , մի լար եղբայր , վասն զի կզգամ որ մեր բոլոր կորսունցուցած սիրականներուն տեղ զքեզ սիրելու չափ կարողութիւն ունիմ , մի լար : Երանուհին , այսպիսի ընտիր ձիրքերով զարդարուն Երանուհին յանցաւոր ըլլայ . չէ , չէ , անհնարին բան է , Մի խառլիդ դու , Ալէքսան , չէ , այնպիսի դժոխային մասնութեամբ մը արդէն վեհանձն հողիդ խորտակուած էր . . . : Իսկ Երանուհին ինքզինքը կամաւ ամբաստանութեան տակ ձգած ժամանակը անգամ , անմեղութեան լոյսով կը փայլէր , դիւական գործի մը գործողի պէս երեւալու ժամուն անգամ , կը տեսնուէր որ հրեշտակային զգացմամբ վառուած է . . . ոչ , ոչ . . . իմ քոյրըս չի կրնար այնպիսի ոճիր մը գործել :

Ա.Է.Ք. : (Ուրախութիւնը ծածկելով) , Ո՛հ , արդարեւ , բնաւ , ամենեւին մեղապարտ չէ :

Ե. : Ի՞նչ , ի՞նչ կըսես , եղբայր :

Ա.Է.Ք. : Ա՛հ , թշուառս ես . . . մոռցայ որ . . . :

Ե. : Ի՞նչ է այն :

Ա.Է.Ք. : Այսինքն , երբոր մէկ կողմէ մեր սիրտը կը վկայէ որ Երանուհին անպարտ է բնաւին , պէտք չէ որ միւս կողմէն անգթաբար . . . եւ յանիրաւի դատապարտենք ուրիշ անձ մը . . . :

Ե. : Ուրիշ անձ մը . . . Վարդուհին՝ այնպէս չէ . ան Վարդուհին որ չքնադագեղ եւ ամենամաքուր ըլլալուն համար ինձ կենակից ընտ-

րեցի , ան Վարդուհին , որուն ամեն մէկ շարժումս քը մէյմէկ փափուկ զգացմունք կարտափայլէր . . . ան Վարդուհին , որուն մէն մի խօսքը պատուոյ եւ առաքինութեան քաղցրաբոյր զեփիւռ մը կը բուրէր . Վարդուհին , իմ սիրականս , իմ հոգեկիցըս . . . անխ , կրկնէ , անդադար կրկնէ եւ ըսէ . բարեկամ , որ այն չքնաղ եւ ընտիր էակը արժանի էր իմ ազնիւ սիրոյս , վկայէ , բարեկամ , որ այն անօրէն մարդը այնպիսի նամակ մը անոր գրելու երբէք յանդգնած չէ . . . :

Ա.Է.Ք: Ո՛չ . . . ոչ երբէք . . . :

Ե՛ր: (Յուսահատութեամբ): Ուրեմն այն նամակը Երանուհիին ուղղուած էր . . . :

Ա.Է.Ք: Երանուհիին . . . Այո՛ . . . շատ հաւանական է . . . : (Մեկուսի) բերանս չերթար սուտ խօսելու (Այս

միջոցիս Երանուհին դիմակաւ ներսի դին կերեւի եւ Եղուարդը տեսնելուն , աներեւոյթ կըլայ):

Ե՛ր: Ա՛խ , կասկածը , միշտ անմեկնելի կասկածը թէ քու եւ թէ իմ միտքս կը պաշարէ : Վարդուհի . . . Երանուհի . . . այս երկուքէն որուն գրուած էր այն դժոխային գրուութիւնը . . . : Անտարակոյս կը վըկայես , բարեկամ , որ երկու կրակի մէջ կայրիմ կը տոչորիմ , որ կողմը դառնամ ազատում չունիմ . . . իբրեւ ամուսին , կամ իբրեւ եղբայր կարեւոր պիտի վիրաւորուի սիրտս . . . ուստի ես , մինակ ես պատուաւոր եմ ան մարդուն դատաւորը կանգնիլ , դատապարտել , եւ չարաչար պատժել : Ա՛խ , ահա , ահա եկաւ , հասաւ . (Աջքերնին դէպ 'ի ձախ կողմը կը տանին :

ՏԵՍԻԼ ԺԲ.

(Նոյն անձինք) , ԴԱՆԻԷԼ , (Դիմակաւոր տիկին մը):

Ե՛ր: Բայց մինակ չէ . . . հետը կին մը կայ :

Ա.Է.Ք: (Մեկուսի) Աստուած իմ . . . նոյն ինքն . . . Վարդուհին է . . . եւ Ասպետը ինչո՞ւ համար հետը չէ :

Ե՛ր: Աս կինը , աս է անշուշտ իր պատիւը գրաւի դնող կինը : (Քանի մը քայլ առաջ կանցնի) :

Ա.Է.Ք: (Անոր աջակը կտրելով) Մի մօտենար , եղբայր , մի մօտենար .

Ե՛ր: Ինչո՞ւ , ինչ պատճառաւ ճամբաս կը կտրես , ո՞՞ Տէր իմ . . . ինչ օտակալի կասկած մը նորէն պաշարեց միտքս . . . ահա այս է , իր ըսպասած սիրուհին է զոր զուարթագէմ բարեկամներուն պիտի ներկա-

յացունէ . . . ես , ես ալ պիտի տեսնեմ . . . պիտի նայիմ անշուշտ թէ ո՞վ է այն :

ԴԱՆ: (Դեռահասակ կնկան որ ետ ետ կը քաշուի) Մի , մի զարհուրիր , տիրուհիս , ինչո՞ւ կը խորշիս : Ո՛ւր են նայինք քու ազնիւ բարեկամներդ , քու վեհանձն պաշտպաններդ . . . ահա , ես , ես մինակ քու ճշմարիտ բարեկամդ եմ : Հիմա ալ լիովին համոզուեցայ որ մեր կեանքը այսուհետեւ սիրայօդ եւ անքակտելի կապով մը կապուած է : Ընդունէ թեւ ըս , տիկինս , եւ ապահով եղիր որ այս բազուկս քու պաշտպանութեանը համար միշտ պատրաստ պիտի

գտնես . . . (Նորէն կինը անոր քովէն
հեռանալ կաշխատի. Գանիէլ եակէն եր-
թալու ժամուն, Եդուարդ Ալէքսանին
ձեռքէն պրծելով՝ կը վազէ և Գանիելին
ուսը սաստիկ զարնելով՝ զանի դէպ իրեն
դառնալու կատիպէ):

ԴԱՆ: Վայ, դուն . . . դու ես Եդ-
ուարդ իշխան: (Շտապաւ դէպ 'ի կնկան
մօտ կը դառնայ, որն որ ահ ու դողի մէջ
ինկած է Եդուարդը և Ալէքսանը ճանչ-
նալով):

ԵՆ: Սեպուհ, զձեզ կը փնտռէի . . .
Քիչ է հետդ գտնուող դիմակաւոր կի-
նը. արդեօք չեմ կրնար ես ալ զա-
նի տեսնել . . . :

ԴԱՆ: Ո՛չ

ԵՆ: Միթէ ադ դիմակաւոր կինը
ինծի համար միայն անտեսանելի
զաղտնիք մը պիտի մնայ, թէեւ
ձեր բարեկամաց զանի անդիմակ
ներկայացունելու խօստացեր էք:
(Գրսէն ցնծութեան ազաղակներ կը լսուին
և հեռուն նուագածու խուճը կամացուկ
մը Մենաստանին երգը կը նուագէ և կեր-

դէ) Ահա այն ուրախ զուարթ բարե-
կամներդ անհամբերութեամբ կու-
գան սիրուհիդ տեսնելու, թէեւ
անոնց անհամբերութիւնը իմինիս չը
հասնիր: (Քանի մը քայլ առաջ կանցնի,
Գանիէլ զանի կը կեցունէ, և Ալէքսանն
ալ կնկան օգնութեան կուգայ, որ սաս-
տիկ դողի մէջ է):

ԱԼԵՔ: Ա՛հ, ողորմելի Վարդուհի:

ԴԱՆ: (Առ իշխանն) Իշխան, հասէք,
չուտ հասէք ձեր օգնութեան կա-
րօտ է աս խեղճ տիկինը . . . :

ԵՆ: Ա՛հ, ուրեմն ձեր բերնովը
կը խոստովանիք որ այս կինը իմ օգ-
նութեանս կարօտ է, եւ հետեւա-
բար իրաւունք ունիմ . . . (Գանիելին
դիմագրութեան չի նայելով կը վազէ կնկան
դիմակը վար կառնու: Երանուհին երևան
կելնէ և դունատ ու շնչասպառ անոր ոտ-
քը կիսնայ):

ԵՐԵՔ ԱՆՁԻՅՔ, (Ի միասին) Երանու-
հին . . . :

ԱԼԵՔ: Ի՞նչ. Երանուհին է:

ՏԵՍԻԼ ԺԳ.

(Նշյն անձինք), ԱՍՊԵՏ, ՎԱՐԴՈՒՀԻ. (Յետոյ կուգան պար պարողներ և
հանդիսականք):

(Այս միջոցին Վարդուհին Ասպետին թևը մտած ձախ կողմի մէկ անկիւնէն կերեւի.
դիմակը հանած է և աչքերը տնկած մտիկ կընէ և հագիւ հազ կարող է հասկընալ
անցած դարձածը և եղած խօսակցութիւնը):

ԵՐԱՆ: (Լալագին) Եղբայր իմ:

ԵՆ: Մի, մի անուաներ զիս եղ-
բայրդ. ես բնաւ եղբայրդ չեմ, այս
միջոցիս հայրդ կը ներկայացունեմ
ես քու առջեւ:

ԴԱՆ: (Խորին մտածութենէ մը ետև
ուշաբերելով՝ եւ իբր թէ նոր խորհուրդ մը
երկնած) Եւ ահա այս պատճառաւ է
որ պատիւ ունիմ խնդրել ձեզմէ որ

Երանուհին ինծի կնութեան շնորհէք:

ԵՆ. ԵՒ ԱԼԵՔ: Կնութեան մի . . . :

ԵՐԱՆ: (Մտկալով ոտք կելնէ) Ես ա-
սոր կինը ըլլամ, ա՛հ . . . :

ԱԼԵՔ. ԵՒ ԵՆ: Անոր կինը՝

ՎԱՐԴ: (Ապշութենէ սթափած) Ա՛խ,
ալ բաւական եղաւ, ալ պիտի խօ-
սիմ, այո՛, յայտնեմ պիտի ամեն
բան . . . չէ, չեմ կրնար հանդուր-

ժել որ իմ քոյրս այնպիսի մարդու մը . . . :

ԱՍՊ: (Չանի կեցուճելով և ձեռքը անոր բերնին վրայ դրած) Մի, լուռ, լուռ կեցիր, կաղաչեմ, եթէ զմեզ կը սիրես լռէ . . . (Այս տեսլին վերջերբ ամեն կողմէ հանդիսականք կսկսին տեսա-

րան թափել: Աղօրիին և պատշգամին պատուհանները կը բացուին: Հոն տեղ կը խաղան, գինի խմեն, մինչդեռ պարտիզին ներսի կողմերը աշտուժով պար կը պարեն. և նորէն բարձրագոյ կսկըսին Մենաստանին երգը երգել):

ԱՐԱՐ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Ե.

ՊԱՏԿԵՐ

(Գետնի վրայ շինուած շինական սրահ մը, և առաջին արարին մէջ եղած պարտիզին նման պարտէզ մը կը տեսնուի, բայց աւելի ճոխ, մեծ, և զարդարուն է):

ՏԵՍԻԼ Ա.

ԵՂՈՒԱՐԴ, ԱԼԷՔՍԱՆ, (Յետոյ) ԱՍՊԵՏ

(Եղուարդ փոքրիկ սեղանին առջև նստած գիր գրելու զբաղած է, դէմքին վրայ դեղնուժիւն և մտաւանջուժիւն կերակին: Սեղանին վրայ առըճանակի տուփ մը կայ: Ալէքսան անոր մօտ ոտքի վրայ կեցած անոր շարժումները ուշադրութեամբ կը դիտէ):

ԵՂ: Վերջապէս լուսնայու վրայ է: (Նորէն գրելու կսկսի, պահ մը կանգ կառնու, առըճանակները կը քննէ, անգին կը հրէ և նորէն գրելու կսկսի: Վերջապէս ծոցէն կիսխոնձ նամակը կը հանէ և վերստին կը կարդայ) Սէն-Նօրպէրի ազարակը . . . հիմա, անմիջապէս այս աղէտալի դաշնագիրը չի ստորագրած հոն պիտի երթամ: (Փեղոյրը կառնու, ոտք կելնէ եւ Ալէքսանին դէմ առ դէմ կուգայ):

ԱԼԷՔ: Իշխան, միթէ դուրս ելնելու կը պատրաստուիս . . . բայց դեռ զիս ինչ բանի համար կանչել տալդ չիմացուցիր . . . ինչո՞ւ համար զիս այսքան սպասել տուիր . . . եւ . . . :

ԵՂ: Անշուշտ ներդացար . . . բարեկամ, խնդրեմ ներէ ինձ . . . ըսելի-

քըս ինչ է, կը հարցընես . . . լաւ: (Յոյց տալով սեղանին վրայ դրուած դաշնագիրը) Միթէ այս դաշնագիրս բաւական չէ իմ խորհուրդս յայսնելու: ԱԼԷՔ: Ուրեմն այն ամուսնութեան պիտի տամ հաւանութիւնդ . . . :

ԵՂ: Այո, քանի մը ժամէն գործը կը լմնայ, այս դիրը պիտի վաւերացուի . . . այն անօրէնին հետ տեսնուելդ արգիլելու համար զքեզ դիտամար հոս պահեցի:

ԱԼԷՔ: Ուրեմն չես ուզեր որ զանի սպաննեմ:

ԵՂ: Ո՛չ, չեմ ուզեր: (Ոտք կելնէ զանգակը կը զարնէ. կասպար կերակի) Այս դաշնագիրը անմիջապէս իմ նօստարիս տար:

ԱՍՊ: (Ներս մտնելով եւ մեկուսի,

գողողալով) ինչ նօտար մի :

Ե՞ր: (Սպասաւորին) Ըսածս հասկը-
ցար :

ԿԱՍՊ: Ահա կերթամ, Տէր իմ :
(Գուրս կելնէ) :

ԱՍՊ: (Յած եւ շուտ ձայնով ու Ալէքսան-
նին քովէն անցնելով) Ալէքսան, թէ որ
Երանուհին կը սիրես, մի, մի թողուր
որ այս ամուսնութիւնը կատարուի :

ԱԼԷՔ: (Մեկուտ) Ի՞նչ ըսել կուզէ :
(Աշխուժով Եղուարդին) Բայց իշխանու-
հին հաւանութիւնը առի՞ր . . . :

Ե՞ր: Պարտաւոր է հաւանութիւն
տալ :

ԱԼԷՔ: Ըսել է թէ այս մասին ա-
նոր հետ չի խօսեցար . . . :

Ե՞ր: Չէ, չի խօսեցայ : (Գառնու-
թեամբ) Ե՞րբ տեսնէի զինքը . . . չես
հարցըներ թէ այս գիշերս ինչպէս
անցուցի . գլուխս ձեռացս մէջ եւ
սա սեղանին վրայ կրթնած՝ բոլոր
մտական կարողութիւնս մէկ, մէկ
հատիկ մտածութեան վրայ ամփոփե-
լու բոլոր ճիգս կը թափէի . . . վահ,
սոսկալի եւ վշտալի մտատանջութիւն
է այն, Ալէքսան, զոր մարդս իսկոյն
կզգայ վիրաւոր սրտին արիւնը գը-
լուխը զարնելուն : (Իւրովի եւ մեծաքայլ
քայլելով) Իսկ Վարդուհին, Վարդու-
հին, կարծես թէ երեսը յինէ կը
պահէ, կը խորշի, արդեօք կը վախ-
նայ որ յանդիմանութիւն կը լսէ քը-
րոջս վրայ բաւական հսկողութիւն
չընելուն համար . . . բայց, բարե-
կամ, մարդս որչափ անիրաւ է . . .
ահա, ինչո՞ւ համար այս հարուածը
տուին իմ վստահութեանս եւ դիւ-
րահաւանութեանս . . . հիմա ամեն
բանի վրայ կը կասկածիմ, կը տա-
տանիմ . . . այո՞, նոյն իսկ ինքզին-
քէս անգամ կը կասկածիմ . . . եւ

մինչեւ Աստուծոյ վրայ կասկածելու
պիտի յանդգնիմ . . . ներէ, ներէ ինձ
Տէր իմ Աստուած . . . բայց սիրտս
կրակի պէս կայրի, կը մրկի . . . (Իբ-
բարեկամին ձեռքը սեղմելով) Ալէքսան,
անտարակոյս, իմ միտքս հասկըցար .
հաւաստի եմ որ արժանաւոր եւ ազ-
նիւ հոգւոյ տէր ես եւ կը խնդրեմ
որ Գանիէլ սեպուհին ըրած մէնա-
մարտութեան հրաւերդ յետս կո-
չես :

ԱԼԷՔ: Այդ պահանջմունքդ, Եղ-
ուարդ . . . :

Ե՞ր: Մի, բերան, մի բանար . . .
կզգամ ըսելիքդ . . . բայց հաւաստի
եղիր որ իմ անոր դէմ կրած ատե-
լութիւնս աւելի բուռն, աւելի ան-
հաշտելի է քան թէ քու կրածդ . . .
արդէն գիտես որ առաջ ես նետուե-
ցայ անոր կեանքը բառնալու եռան-
դով, ես անոր արեան ծարաւի, եւ
ոչ մէկ կաթիլը ուրիշին ձեռօքը
թափուիլը կուզէի . . . բայց, հիմա,
հիմա ան վստահունը, ան չարագոր-
ծը իմ ընտանիքիս մէկ անդամը պի-
տի կազմէ . . . նոյն իսկ գործած յան-
ցանքը, այն յանցանքը որ զինքը
մահապարտ կը կացուցանէր առջեւս,
հիմա իմ ձեռքս կը կաշկանդէ եւ
զիս կը բռնադատէ, թէ ոչ իմ եղ-
բայրս անուանելու զինքը, գէթ ա-
նոր կեանք չնորհելու . . . Ալէքսան,
վերստին կըսեմ, այս խօսքս մի մոռ-
նար . . . (Գուրս ելնել կը ձեւացնէ) :

ԱԼԷՔ: Բայց ո՞ւր պիտի երթաս հի-
մա :

Ե՞ր: Վերջը կիմանաս, այո՞, դար-
ձիս ամեն բան մանրամասն պիտի
քեզ պատմեմ : (Ինքնիւրեն) Պէտք է
որ նախ Սէն-Նօրպէրի ազարակը եր-
թամ : (Գուրս կելնէ) :

ԱԼԷՔՍԱՆ, ԱՍՊԵՏ

ԱԼԷՔ: (Եռանդուն) Ասպետ. պատուիրածը լսեցիր. լսեցիր ինչ կերպով հրամայեց որ իմ իրաւացի սրբամբրտութիւնս, ոխս, եւ վրէժս զըսպեմ, եւ այն վատաղգի մարդուն առջեւ, անխոյժ եւ հանդարտ կենամ. այն վատին, որ իժի պէս իմ կենացս յոյսը, իմ միակ սիրունիս, իմ պաշտելի հրեշտակունիս իր չարաթոյն շնչովը արատեց, պղծեց: Եւ ինչպէս հանդարտ կենամ ես, մինչդեռ երակներուս մէջ բոլոր արիւնս կեռայ, կը բորբոքի, ինչպէս անշարժ հանդիսատես մնամ ես, երբ գլուխս հակադէմ խորհուրդներով կորոտայ եւ կարծես թէ շանթահար պիտի ճայթի: Եղբարդ իշխանին եղբայրական խորհուրդը չեմ մեղադրեր, նա մանաւանդ կը գովեմ. սակայն երբ կը պահանջէ որ այն անըզգամին առջեւ խոնարհիմ եւ հրնազանդիմ, իմ մարդկային կարողութենէս վեր բան մը կը պահանջէ. . . եւ ես ալ, ինչ որ ընեմ, մարդ եմ. . . :

ԱՍՊ: Ո՛հ, թշուառդ Ալէքսան. . . անտարակոյս եմ որ այս գաղտնիքները ծածկող վարագոյրը բացողին ձեռքը օրհնելով կօրհնէիր. . . :

ԱԼԷՔ: Խօսէ, շարունակէ. . . կաղաչեմ. . . նոր, նոր տեղեկութիւն մը

ունիս. . . Երանուհին. . . :

ԱՍՊ: Այո՛. ըստ երեւոյթին Երանուհին յանցաւոր, մեղապարտ կը համարուի:

ԱԼԷՔ: Ասպետ դ՛ու, աւարտէ խօսքըդ. . . կաղաչեմ, թէեւ խօսքդ անխմանալի կուգայ ինձ. . . դէմքէդ կը գուշակեմ որ. . . :

ԱՍՊ: Ուրեմն, աւելի աղէկ կընես թէ որ երես չի նայիս:

ԱԼԷՔ: Ա՛հ, կաղաչեմ, յայտնէ իմացուր ինձ արդեօք Երանուհին թէ ոչ արդարացունող՝ գոնէ յանցանքը թեթեւցընող նշոյլ մ՛ալ չկայ, ըսէ, Աստուծոյ սիրոյն համար, խօսէ. . . Երանուհիէն բոշորովին բաժնուելովս սիրտս այնչափ չի վշտանար եթէ գոնէ զանի յարգելու չափ պատճառ մը ունենամ. . . ձայն չես հաներ. . . Ա՛հ, անողորմ մարդ, իմ հողիս, շունչս եւ կեանքս բերնէդ կախուած են. . . եւ դու ձայն չես հաներ, եւ դեռ ա՛ի՛ ի բերան կեցեր ես:

ԱՍՊ: (Մեկուսի) Ո՛ Աստուած իմ, խօսելիքս շատ է, բայց ինչ օգուտ վարդունի, միայն քեզի համար պարտաւոր եմ լուռ եւ անմտունջ կենալ:

ՏԵՍԻԼ Գ.

(Նոյն տնակներ) ՎԱՐԴՈՒՀԻ, ԵՐԱՆՈՒՀԻ

ԱԼԷՔ. (Յուսահատ) Օ՛ն անդր, քաջ կիմանամ. . . որ նոր բան մը չունիս ինձ յայտնելու:

ԱՍՊ: Չէ, ոչ ինչ չունիմ:

ԱԼԷՔ: Ո՛հ քանի անմիտ եմ ես. բոլոր ճիգս կը թափէի յուսոյ աղօտ նշոյլ մը տեսնալու. . . աւանդ. . . ամեն բան ստոյգ, ամեն ինչ ան-

ուելի ստուգութեան մը գրոշմը կը կրէ . (Վարդուհին ներս կը մտնէ) Երանուհին, ուրեմն Երանուհին էր այն ահարկու ձայնը հանողը . . . Երանուհին էր իմ բաղկացու մէջ գողգոջին եւ շնչասպառ իյնողը, երբոր իր սեւ սեւ յիշատակները միտքն ինկան, մէկ կողմէ աւերխին գոռումըն եւ գոչումը եւ միւս կողմէ նուագարանաց ձայնը լսելուն: Նոյն ինքն էր, այո՛, Գանիէլ սեպուհը, իր կործանման եւ աղետից հեղինակը տեսնելուն սարսափելով խոյս տուողը . . . իսկ ես զինքը նոյն պահուն անգամ անմեղ եւ անպատ կը կարծէի սրտով, վասն զի մեծ համարում ունէի անոր հաւատարմութեան վրայ: Ամեն բան, իմ եւ բարեկամացս վիշտերը բոլորովին ճոռնալով՝ երջանիկ էի, խնդութենէս կը թռէի, խենդ դարձեր էի: (Յուսահատութեամբ դեռին ի յնալով) Ա՛հ խըղձալի յիմարս . . . ողորմելի խելագարս . . . :

ԱՍԳ: Ալէքսան, սիրելի բարեկամ, խելքդ գլուխդ ժողվէ . . . :

ԱԼԵՔ: Իսկ ետքը, երբոր Վարդուհին գլխին իյնալիք շանթը արգիլելու դիտմամբ Երանուհին վրայ կասկածներ ցուցնելու փորձ փորձեցի իր եղբորը առջեւ, արձան կտրեցայ, չէի կարող եւ ոչ բառ մը արտաբերել, կարծելով որ ամենազգուելի զրպարտութիւն մը, քստմնլի ստախօսութիւն մը պիտի արտասանեմ, սակայն զրպարտութիւն եւ ստախօսութիւն համարածս սոսկալի ճշմարտութիւն մ'է եղեր . . . Այո՛, նոյն միջոցին իսկ տեսայ որ Երանուհին խղճի խայթէն բռնադատեալ եկաւ Եղուարդին ոտքը ինկա-

ներում եւ շնորհ խնդրելու համար . . . է՛հ, բարեկամ, այսպիսի ակներեւ խոստովանութենէ մը ետեւ, ինչ տեսակ փաստերով կրնաս Երանուհին անբասիր հանել:

ԱՍԳ: (Չայնը հեծկլտանքէն մտա՛հ) Իրաւունք ունիս . . . չէ, կարող չեմ անպարտ հանել . . . :

ՎԱՐԴ: (Երկուքին մէջ տեղը գալով) : Այո՛, կարող ես, մի միայն ճշմարտութիւնը յայտնելով: (Երանուհին ներս կուգայ):

ԱՍԳ. ԱԼԵՔ. ԵՐԱՆ: Վարդուհի:

ՎԱՐԴ: (Առ ասպետ) Իսկ եթէ դու, ո՛հ հայր իմ, բաւական արիասրտութիւն չունիս բացարձակ խօսելու, որպէս զի մէկ դաւակղ աղատեմ ըսելով՝ միւսին կորուսող պատճառես . . . :

ԱԼԵՔ: Ի՞նչ կը նշանակէ . . . :

ՎԱՐԴ: Ես, ես այն քաջասրտութիւնը պիտի ունենամ եւ պարտքս պիտի կատարեմ . . . վերջապէս պիտի հասկընան . . . :

ԵՐԱՆ: (Շտապու դեպ 'ի տեսարանին վառի դէն իջնելով) Լուէ՛, քոյր իմ, լըռէ՛, կաղաչեմ. հասցա եթէ Եղուարդը իմանայ . . . :

ԱԼԵՔ: Երանուհի . . . այս ի՞նչ յայտնութիւն, ի՞նչ լոյս է . . . :

ՎԱՐԴ: Չէ՛, չէ՛, պիտի բանամ սիրտս . . . պիտի բացատրեմ ամեն բան . . . թող իմանայ գաղտնիքը . . . ես արդէն մահը աչքս առած եմ . . . պիտի բանամ սիրտս . . . կզգամ, խիղճս կը վկայէ որ թշուառ եմ . . . բայց, քոյր իմ, թէ որ զքեզ չի պաշտպանեմ այն ստեղծ մեղապարտ ալ պիտի ըլլամ . . . : Այո՛, Պարոն, այո՛, ճշմարիտ է ըսածդ թէ՛ եղբօրը ոտքը իյնող եւ ներում խնդրողը

նոյն ինքն Նրանուհին էր . . . բայց դիրկդ իյնող կիսամեռ կինը, յիշատակներովը ահաբեկ փախչող կինը, ան կինը, որ ձեռքդ սղմելով աղանջիդ սա խօսքերը փախաց: «Գրաւ մի բռներ, մի մենամարտիր» , ան կինը . . . ես ինքս էի . . .» (Այս քսելու ատեն Վարդուհին երթալով կը բորբոքէր, և քանի նա կը խօսէր Ալէքսան սիրովառ աչօք Նրանուհին կակնարկէր):

Ա.Լ.Բ.: Նրանուհիս . . . իմ նշանածքս . . . իմ անբիծ հրեշտակուհիս . . . ինչ կուրութիւն է իմս որ չի կարողացայ քու վսեմ անձնանուիրութիւնըդ, քու վեհանձնական սուտդ գուշակել, երբոր դու ինքզինքդ կամովին կը զրպարտէիր որպէս զի . . .

ՆՐԱՆ: Որովհետեւ ալ հիմա ճանչցար զիս, Ալէքսան, կաղաչեմ զքեզ, Վարդուհիին այս մասին լռութիւն պահել տալու համար աջակից եւ օգնական եղիր ինձ:

Ա.Ս.Պ.: Պարտաւոր ես:

ՎԱՐԴ: Բայց զո՞վ կարծէք զիս որ այդպիսի առաջարկութիւն մը ընելու կը յանդգնիք. եթէ մինչեւ այսօր լռութիւն պահեցի՞ պատճառը այն է որ ինքզինքս կորուսեր, եւ գրեթէ անշունչ, անկենդան եւ մոլորեալ արարած մը դարձած էի . . . իսկ երբ դիտեցի եւ զգացի պատճառած աղէտքներս, երբ տեսայ բարեկամիդ ծոցը թափած դառն արտաւճի, իսկոյն ինքզինքս, բանականութիւնս դաայ . . . ուր, ուր է Նդուարդը . . . կուզեմ . . . կը փափաքիմ զանի տեսնելու . . . :

ԱՄՆՆՔԸ: (Միտաին) Վարդուհի

ՎԱՐԴ: Ալէքսան, գնա գտիր Նդուարդը եւ հոս բեր, իմացար, հոս

պիտի բերես . . . անոր բան մ'ըսեր, մինակ ինձ կիցնայ անոր վիշտերը յուրախութիւն. փոխելու իմացունելով որ իր քոյրը, իր Նրանուհին անմեղ է:

Ա.Ս.Պ.: Վարդուհի, ընդհակառակն այնպիսի սոսկալի հարուած մը կը պատրաստես որ զինքը անտարակոյս մահուան դուռը պիտի հասցունէ:

ՆՐԱՆ: Իմ եղբայրս:

ՎԱՐԴ: Ո՛չ, ո՛չ, կը սխալիք դուք. Նրանուհի անոնց խօսքին մի հաւատար. մարդս յանցաւոր կնկան մը վրայ արհամարանքէ զատ բան չըդգար, եւ արհամարանք ըսածդ կը մարէ սէրը բնաւին . . . :

Ա.Լ.Բ.: Գնու, դու յանցաւոր ըլլան, անհնարին բան, դու, ըսածիդ պէս, թշուառ կրնաս ըլլալ, բայց յանցաւոր, ոչ երբէք. եւ պատուոյս վրայ կերդնում որ պատրաստ եմ քու անմեղութիւնդ հրատարակելու բոլոր աշխարհիս առջեւ:

Ա.Ս.Պ.: Եւ միթէ արդէն դուն չէիր այդ կարծիքդ սրովդ պաշտպանողը երբ տանն եւ հինգ ամիս առաջ Վարդուհիին համար մենամարտեցար:

Ա.Լ.Բ.: Վարդուհիին համար . . . այն միտքս կուզայ . . . այն մենամարտութիւնը . . . ինչ, քեզի համար պատերազմեր եմ, քեզի . . . ան, հիմա բոլորովին կը հասկընամ, կը գովեմ Նրանուհիին անձնանուիրութիւնը, որով իր պարտքը կատարեր է:

ՆՐԱՆ: Ղսեցիր, քոյր իմ . . . մինակ իմ պարտքս կատարեր եմ . . . ուրեմն մեր ողորմելի ճակատագրին գլուխ ծռենք եւ ջանանք զՆդուարդը անհնարին յուսահատութենէ մը ազատելու:

ՎԱՐԴ: Ի՞նչ, քու երջանկութիւնդ զոհելով:

ԱԼԵՔ: Մեր երջանկութիւնը, բընաւ: Ստուգիւ իմ պատիւս եւ խիղճըս կը վկայեն որ յանիրաւի զըրպարտուած օրիորդի մը համար անթերի եւ նշանաւոր հատուցում մը պէտք է, որպէս զի աշխարհիս առջեւ վերականգնած երեւի այն սըրբանուէր եւ պատուաւոր պատուանդանին վրայ, ուսկից մեզ համար բնաւ իջած չի համարուիր... սակայն ո՞վ պիտի տայ այս հատուցումը եթէ կնկան մը մի միայն փառքը եւ պարծանքը իր էրկանը պատիւն է... Դանիէլ սեպուհը այսպիսի պատուով մը կրնայ պարծիլ... իսկ ես կարող եմ այն օրիորդին պատիւը տեղը բերել, եւ այնուհետեւ ո՞վ կըրնայ մեղադրել զիս զանի իմ կինս ընելուս քանի որ իմ պատիւս ճանչող մէկն եմ...:

ԵՐԱՆ: Այէքսան... սիրելի Այէքսան (Չեռքը կը կարկառէ):

ԱՍՊ: Ո՛հ, քանի պանծալի եւ գովանի են երիտասարդական հասակի եռանդուն եւ վեհանձն զգացմունքները...:

ՎԱՐԴ: (Առ Ասպետ) Ո՛հ, ի՞նչ վեհանձն եւ ազնուական հոգիներ են, ... կարծեն թէ զիս համոզելու յաջողեցան...:

ԱՍՊ: Բայց Վարդուհի կը տեսնես անշուշտ որ ամենքնիս ալ միաբերան կաղաչենք զքեզ...:

ՎԱՐԴ: (Պաղտութեամբ Ասպետին նաշելով) Ա՛հ, դուն ալ, հայր իմ, դուն ալ համամիտ ես անոնց: (Մեկուտի)

Չէ, չեն կարող զգալ իմ ներքին կակիծս եւ յուզմունքս: (Բարձր) Վերբասին կը կրկնեմ ձեզ որ Եդուարդին գայուն կապտեմ անհամբեր, անոր հետ առանձին տեսնուիլ կուզեմ:

ԵՐԱՆ: Բայց...:

ՎԱՐԴ: (Անհամբեր և հեզնաբար) Այո, փոքր ինչ առանձին մտածելիք ունիմ... չեմ կարող ձեր առաջարկութիւնը անվրդով եւ շուտ մը ընդունելու, չեմ կարող ստախօս եւ կեղծաւոր ըլլալու որոշել առանց վարանման եւ սրտի յուզմանց... բայց որովհետեւ կը պնդէք, որովհետեւ այս կը պահանջէք, պէտք է որ ես ալ իմ ամօթալի վիճակիս մէջ անխռով եւ անպատկառ քալելու վարժիմ: Առգէք որ ուրիշին պատուովը փայլիմ... ուրիշէն յախշտակած սիրովս գլուխ բռնեմ եւ անպարտ երեւիմ... անհ, ի՞նչ ընտիր խորհուրդ ես ալ պիտի ջանամ ձեր առաջարկութեան զիջանելու: Բայց առ այժմ Եդուարդին կապտեմ... կարծեմ թէ եկողը ան է... խնդրեմ որ զիս առանձին թողուք:

ԵՐԱՆ: Ահա ես կը մեկնիմ, քոյր իմ... յուսամ որ միտքը եղաւ...:

ԱԼԵՔ: Ես ընդհակառակն կը կարծեմ թէ իր առջի դիտաւորութեան մէջ հաստատ է... ես ասկից չեմ հեռանար...:

ԱՍՊ: (Մեկուտի) Իսկ ես ալ Դանիէլ սեպուհը ընդունելու պիտի երթամ: Ուղիղ մարդուն խօսքը սրբազան է: (Դուրս կենէ, Եդուարդ ալ ուրիշ կողմէ ներս կուգայ):

ԵՂՈՒԱՐԴ, ՎԱՐԴՈՒՀԻ

ՎԱՐԴ: (Մեկուսի) Այո, նա է... (Հազիւ հազ ոտքի վրայ կենալով) Յուսայի որ աւելի անսկիւնէր եմ... (Առաջ անցնել կուզէ, կը տատանի և թիկնաթռուի մը վրայ կիսնայ):

ԵՂ: (Տազնապաւ) Ա՛հ, Տէր իմ Աստուած, ինչ սոսկալի պատահար էր այն... այն մանկիկը... միթէ սատանան թէ ոչ հրեշտակ մը մղեց զիս այն կողմը: (Խօսքը կընդմիջէ Վարդուհին տեսնելով) Վարդուհի... դու հո՞ս էիր...:

ՎԱՐԴ: Տէր իմ, քեզ կապասէի...:

ԵՂ: (Վաթոգին) Ներում կը խընդրեմ ուղղակի քեզ չի գալուս... հոգն ու ցաւն որով կը տառապիմ արդիւնցին զիս... բայց դու ինչ պատճառաւ եկար: (Դառնապէս) Միթէ զիս մխիթարելու մտօք:

ՎԱՐԴ: Իշխանս, քրոջդ վրայ խօսելու համար եկայ:

ԵՂ: (Չայրութով) Իմ քոյրս... մի, մ'արտասաներ այդ բառը... Երանուհին իմ քոյրս չէ... Երանուհին Գանիէլ սեպուհին հարճն է:

ՎԱՐԴ: (Յեաս ընկրկելով և թոթովելով) Հարճն է... ինչ ամբաստանութիւն: Ուրեմն չես կարծեր որ ամբաստանեալ կին մը... Երանուհին կամ որ եւ է մէկը իրաւունք ունենայ... եթէ ոչ բարեսիրտ մարդոց համակրութեան՝ գոնէ անոնց կարեկցութեան եւ համարման:

ԵՂ: Բարեսիրտ մարդիկ մի. ինչ ըսել կուզես. այսինքն, այն մարդիկը որ ամեն առթիւ թէ չարերուն եւ թէ առաքինիներուն համար անխօսի պատրաստ են ներողամիտ

ըլլալ եւ արտաք մը թափել: Ոչ, ոչ. ես այնպիսեաց գութը Երանուհիին համար չունիմ:

ՎԱՐԴ: Բայց ՚ի սէր Աստուծոյ մըտիկ ըրէ զիս եւ ըսէ որ միթէ մարդկային կենաց մէջ չեն պատահիր այնպիսի աղէտալի պարագաներ, այնպիսի ահուելի եւ անհակառակելի դիպուածներ որ մարդուս բաղդը, ապագան կաւրեն, կեղծեն, կը ջընջեն. ախ, թէ որ անգամ մը գիտնայիր անդատատան դատապարտած անձիդ կրած անհնարին աղէտքը... տառապանքը...:

ԵՂ: Երանուհին մի...:

ՎԱՐԴ: Այո, թէ որ թափած արցունքները, տարած տաժանելի տանջանքները տեսնէիր, մի միայն ապրելու յուսով... ահ, թէ որ սըրտէն վաղած արիւնը տեսնէիր, թերեւս այն ատեն գթութեան նշոյլ մը կը ծագէր անկարեկիր աչացդ մէջ... այո, արդէն մեռած էր այն անձը թէ որ բնութիւնը շնորհած չըլլար մօր մը կրկնակի կեանք, կրկնապատիկ արիութիւն եւ ներքին կանխատեսութիւն մը...:

ԵՂ: Իմ թշուառ քոյրս... պիտի մեռնէր...:

ՎԱՐԴ: Միթէ ըսածներուս ականջ չես կախեր:

ԵՂ: (Այլայլութեամբ) Խօսէ... մըտիկ կընեմ... դաշոյնի պէս սիրտըս կը ծակէ ամեն մէկ խօսքդ... բայց խօսէ... այն անձին շատագովութիւնը լսելը քաղցր է սրտիս...:

ՎԱՐԴ: (Անոր առջևը ծունը կըկնելով) Ա՛հ, հոգիս կը վկայէ որ պատրաստ

ես ներելու անոր եթէ մի անգամ
փորձով հաստատեմ որ միշտ ազնիւ
է եւ անպարտ :

Ե՛ր : Ես , այո՛ . . . ես թերեւս նե-
րեմ . . . վասն զի իմ քոյրս է . . .
բայց Ալէքսանը . . . բայց Ալէքսա-
նը որ անոր ուրիշ սիրով մը կապ-
ուած է . . . :

ՎԱՐԴ : Ալէքսանը . . . այս մասին
անհոգ եղիր . դեռ քիչ մ'առաջ կը
խնդրէր յինէ որ Երանուհին իրեն կը-
նութեան տամ . . . :

Ե՛ր : Ստուգիւ Ալէքսանը յիմար
է . . . ինքը արդէն իր ազնիւ եւ
վեհանձն սիրոյն կրակէն շլացած՝ ա-
պագան նկատելու անկարող է . չի
խորհիր , խեղճը , որ օրին մէկը , թե-
րեւս վաղը , ցաւն ու զղջումը սիրտը
պիտի այրեն , տաղնապեն եւ ըն-
դունայն պիտի աշխատի հաւատա-
լու որ իր կինը իր սիրալիր մեծա-
բանաց արժանի է . . . ինչպէս պիտի
մտնայ որ նոյն կինը ուրիշին գիրկէն
առած է . . . : Եւ արդեօք գիտես ,
տիրուհիս , որ այնպիսի սեւ յիշա-
տակ մը սրէն աւելի սուր , եւ թոյնէ
աւելի դառն եւ ազդու է սրտին :

ՎԱՐԴ : (Մեկուտի) Աւանդ , ահա այս
խօսքն է իմ մահուանս վճիռը . . . :

Ե՛ր : (Ազդու) Ո՛չ , ոչ , չեմ կրնար
Երանուհին ողորմելի կեանքի մը դա-
տապարտել . . . նոյնպէս երախտագէտ
սիրտս չի ներէր Ալէքսանը այս ա-
մուսնութեան յորդորել եւ անոր առ-
ջեւ անհնարին վիշտերու եւ կսկիծ-
ներու դուռ մը բանալ , ինչպէս ես
ինքս նոյն վիշտերուն դառն ճաշա-
կը առի , միմիայն Վարդուհին յան-
ցաւոր կարծելուս , չէ , չեմ կարող :

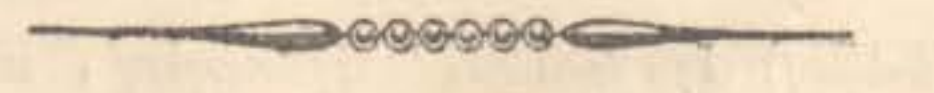
ՎԱՐԴ : (Թսթովելով) Ձիս յանցաւոր
կարծելուդ . . . :

Ե՛ր : (Աշխուժութեամբ) Այո՛ , կաս-
կած մը առաւ զիս . . . կասկած մը
փայլակի պէս շուտ անցաւ գլխէս . . .
(Սեղանին վրայ կեցած ատրճանակներուն
ուշադրութեամբ նայելով) Այո՛ , փայլա-
կի պէս շուտ անցաւ , բայց իսկոյն
զգացուց ինձ որ մարդ մը կարող է
իր կինը սպաննել , միայն թէ մա-
հատու հարուած տալու ժամուն՝ դող-
դոջիւն զէնքը իր կուրծքին շի դար-
ձունէ . . . :

ՎԱՐԴ : (Անոր շարժումները դիտելէն ե-
տե՛ մեկուտի) Ի՞նչ , ինքզինքը պիտի
սպաննէր . . . եւ ես . . . (Դառնալով)
Ա՛հ , մի , մի ըսեր , կաղաչեմ , որ
ինքզինքդ պիտի սպաննէիր . . . արդ-
եօք այն սոսկալի ժամուն քոյրդ ալ
չէիր յիշեր :

Ե՛ր : Չէ , չէ . . . զքեզ . . . զքեզ
միայն Վարդուհիս , իմ սիրական
կինս , կրնայի յիշել , վասն զի դու
կը սիրես զիս , այնպէս չէ : Ա՛հ , ե-
թէ երագէի որ դու անհաւատարիմ,
դու յանցաւոր ես իմ առջեւս , այս
երագը , այս տեսիլը միայն բաւա-
կան կըլլար զիս գերեզման իջեցու-
նելու :

ՎԱՐԴ : (Մարմրելով՝ և մեկուտի) Ա՛հ ,
որչափ վատ եմ եղեր ես . . . դեռ
ճշմարտութիւնը չեմ յայտնէր . . . (Ա-
նոր գերկէն հեռանալով) Ստուած իմ
սրտագէտ , միթէ ճշմարիտ չէ ըսա-
ծը . գիտես , Տէր , գիտես որ կը
սիրեմ , այո՛ կը սիրեմ զինքը եւ ես
երբէք անոր մահուանը պատճառ չէ ,
չեմ կրնար ըլլալ :

ՏԵՍԻԼ Ե.

(Նորն անձինք) ԿԱՍՊԱՐ

ԿԱՍՊ: Տէր իմ, նստարը արդէն եւ կած է եւ իշխանիդ հրամանին կրու պատէ:

ԵՆ: (Ձանի ճամբելով) Եստ լաւ, հիմա կուգամ . . . :

ԿԱՍՊ: (Առ Եղուարդ) Անօգուտ է քու ջանքդ, այդ ամուսնութիւնը կատարելը անհնարին է. չէ, չի պիտի կատարուի:

ԵՆ: Եւ ո՞վ կարող է արդիւել:

ԿԱՍՊ: (Ազդու) Ո՞վ մի . . . ես . . . ես որ Երանուհին բարեկամուհին, իր սրտակից քոյրն ըլլալս պիտի ցուցնեմ:

ԵՆ: (Պաղ կերպով) Միտ դիր, Վարդուհի, որ ես արդէն ամեն բան կշռած եմ. այս ամուսնութեան իմ հաւանութիւնս տալս եւ ատելութեանս ձայնը խափանելս ուրիշ դիտմամբ չէ, այլ միայն Երանուհին Սեպուհին հետ կարգելով անոր պատիւը տեղը բերել է:

ԿԱՍՊ: Երանուհին պատիւը տեղը բերեա . . . բայց ինչ ապացոյց ունիս անոր դէմ եղած ամբաստանութիւնը հաստատելու համար:

ԵՆ: Ապացոյց մի . . . ան, Վարդուհի, ուրեմն դու միամտաբար կը կարծես թէ փաստ չկայ . . . ուրեմն չգիտես դու այն սոսկալի թշուառութիւնը . . . :

ԿԱՍՊ: Ի՞նչ թշուառութիւն:

ԵՆ: Այն մանկիկը . . . :

ԿԱՍՊ: (Գողգոթալով) Մանկիկը . . . բայց մանկիկը ինչ յարաբերութիւն ունի մեր խօսքին հետ . . . ինչ ըսել կուզես, չեմ իմանար:

ԵՆ: (Անոր դէմքը դիտելով) Ես կար-

ծէի որ արդէն տեղեկութիւն ունիս . . . :

ԿԱՍՊ: (Ձղտին գողգոթալով մը) Ո՞չ . . . բան մը չգիտեմ . . . ինչ պատահեցաւ . . . :

ԵՆ: Սոսկալի արկած մը . . . քանի յիշեմ կը գողգոթամ . . . անի, արդարեւ գերագոյն էակին վճիռները անքննելի են . . . ինչպէս նաեւ մարդկային սիրտը տարօրինակ հակասութիւններու խառնուրդ մ'է . . . երբեմն բուռն բարկութեան մը կարեկցութիւնը կը յաջորդէ . . . այսինքն մարդու զայրոյթը գրգռող բանը անգամ՝ յանկարծ գութը կը շարժէ:

ԿԱՍՊ: (Թոթովելով) Այս խօսքերուն իմաստը չեմ ըմբռներ . . . :

ԵՆ: Այս առտու անդիմադրելի զօրութենէ մը մղեալ Սէն-Նօրպէրի ազարակը գացի:

ԿԱՍՊ: (Գողգոթալով) Սէն . . . :

ԵՆ: Ինչո՞ւ գացի, հարցուր . . . չեմ գիտեր . . . բայց աս իրաւ է որ գացի: (Վայրկեան մը ետքը) Այն ինչ ահռելի տեսարան էր տեսածս. բոլոր գիւղացիք սարսափած, գունատ եւ ապշած՝ ազարակին չորս կողմը ճարակող հրդեհը կը դիտէին:

ԿԱՍՊ: (Իւրովի) Հրդեհ . . . ազարակը . . . :

ԵՆ: (Շարունակելով) Եւ այն գոռուգոչման ժամանակը . . . ձայն մը աղետալի եւ աղերսագին ձայն մը՝ որ ազարակին տիրուհոյն, կատերինէ Բլիմանինն էր, ամենէն աւելի կը լսուէր: Ազատեցէք, կը գոչէր հեծկլտալով, ազատեցէք զանի . . . հոն

վերի խուցը մնաց ... կրակէն ազատեցէք :

ՎԱՐԴ: (Սաստիկ անձկութեամբ) Բայց զո՞վ . . . զո՞վ ազատեն . . . :

ԵՆ: Փոքրիկ տղայ մը :

ՎԱՐԴ: (Յաւագին ճիգ մը հանելով)

Փոքրիկ տղայ մը :

ԵՆ: Այո՛, ան տղան , որուն ծընունդը արատ մը , նախատինք մ'է մեր գերդաստանին :

ՎԱՐԴ: Ո՛ր , Աստուած իմ :

ԵՆ: Եթէ նոյն տեղը վայրկեան մ'ալ ուշ հասնէի , այն մեր անարգութեան ահուկի նշանը անհետ , մոխիր պիտի դառնար . . . իսկ այն միջոցին եւ ոչ մէկը տեղէն կը շարժէր . վասն զի անոր ազատութեան համար վաղողը , անվրէպ իր կորուստեան իր մահուան պիտի վազէր . . . Բայց ես ինչպէս յանդգնեցայ , ելայ մինչեւ այն օրօրոցը , ուր տեղ . . . :

ՎԱՐԴ: (Գեղ Նգուարդին քանի մը քայլ առնելէն ետե՛ ետ քաշուելով):

Դ՛ու՛ն ելար , դու՛ն :

ԵՆ: Ի՞նչպէս այնքան փրատակներէ եւ արգելքներէ անցայ , չգիտեմ . . . նոյն միջոցին միակ զգացմունք մը . . . միակ մտմտուք եւ հոգ ունէի , այս է , մահուանէ ազատել Աստուծոյ մէկ անմեղ արարածը : Վահ , ողորմելի տղայ , նոյն պահուն օրօրոցը պատող բոցերուն կը ժպտէր , եւ զինքը այրելու եւ տոչորելու համար մօտեցող կրակին կերկնցունէր իր քնքուշ թաթիկները . . . վերջապէս յափշտակեցի , առի զանի գիրկս . . . եւ յանկարծ նոյն ժամուն . . . հրակէզ գերան մը ինկաւ . . . :

ՎԱՐԴ: (Կսկծեցուցիչ ազաղակ մ'արձակելով) Ա՛հ , եւ զինքը ճզմեց . . . ճզմեց անշուշտ :

ԵՆ: (Երեսը կը նայի և յետոյ ձեռքը բռնելով) Ի՞նչ եղար յանկարծ , Տիրուհիս :

ՏԵՍԻԼ Զ.

(Նոյն անձինք) ԵՐԱՆՈՒՋԻ

ԵՐԱՆ: (Դողդողալով) Ես , ես էի , եղբայր իմ , զինքը վախցունողը , իմ պատճառաւս այն աղաղակը հանեց . . . :

ԵՆ: (Մեկուսի) Վարդուհի . . . Երանուհի . նորէն ՚ի միասին առջեւս կը գտնուիք , նորէն ձեր դժգոյն գէմքէն եւ դողդոջիւն կերպարանքէն կը դուշակեմ ձեր սրտին յուզմունքը եւ վրդովը , նորէն այն մահագուժ կասկածը համակեց , պաշարեց իմ սիրտս (Մօտենալով՝ անոնց ձեռքը կը բռնէ) իմ , դէպ իմ երեսս նայեցէք , երկուքնիդ ալ . իմ կամքս , հրամանս է որ զիս նայիք :

ՎԱՍՊ: (Շուտ մը ներս գալով) Իշխանդ իմ . . . :

ԵՆ: (Գեղ անոր գառնալով) Ի՞նչ կուզես , ինչ կայ :

ՎԱՍՊ: (Մեզմ' ձայնով) Սէն-Նօրպէրի ազարակէն եկող գեղջուկ մ'է , կարծեմ , որ տիկնանց հետ անմիջապէս տեսնուիլ կը խնդրէ :

ԵՆ: (Աշխուժութեամբ եւ մեկուսի) Սէն-Նօրպէրէ եկող . . . ես , ես պիտի ընդունիմ ան գեղջուկը . ահ , թերեւս ճշմարտութիւնը , իմ վնասած ճշմարտութիւնս ան մարդուն քովն է : (Արտօրնօք օպաստուորին հետ դուրս կելնէ) :

ՏԵՍԻԼ Է.

ՎԱՐԴՈՒՆԻ, ԵՐԱՆՈՒՆԻ

ԵՐԱՆ: Ահա գնաց... Վարդուհի... հիմա կրնաս լալ... կը լսես Վարդուհի, ազատորէն թափէ արտասուքդ:

ՎԱՐԴ: (Գունատ և կիսամեռ) Ա՛հ, լալ... այո՛ կուզեմ լալ որպէս զի սրտիս մորմոքը փոքր ինչ հանդարտի... բայց Երանուհի, լալ չեմ կարող...:

ԵՐԱՆ: Քոյրդ իմ... Վարդուհիս, կաղաչեմ քիչ մը սիրտ առ... բոլորովին մի յուսահատիր...:

ՎԱՐԴ: Ա՛հ, ինչպէս չի յուսահատիմ... չիմացար իմ զաւակիս մահը, (չեծկլտանքներէն մղձկելով) Արդեօք գիտես որչափ կը սիրէի զաւակս. այո՛, կը սիրէի ես, չէ թէ այն երջանիկ մարց զգացած բնատուր եւ հանդարտ սիրով, չէ թէ այն մայրերուն պէս որ աներկիւղ եւ գուրգուրալով կը վայելեն իրենց սրտին գանձը, այլ ես կը տածէի իմ զաւակիս համար տագնապիչ, անգուսպ եւ սպառող խանդ մը, ինչպէս են ամեն ճնշուած զգացմունքները, որ սրտին խորը քանի մղուին այնքան կը զօրանան, կը զայրանան եւ զարհուրելի բաւիղ մը կը

զարձուեն: Նոյն միջոցին սրտէդ հոսող արցունքն անգամ, մայրական գորովն ու ներքին խնդութիւնը կայլայլեն եւ դառն վիշտերու կը փոխեն: Իսկ այն... այն եղկելի զաւակս, Երանուհի... իր մայրը զիս կը ճանչնար... երեսո նայելով կը ժպտէր... հրեշտակի պէս գեղեցիկ էր... ստնտուն կըսէր որ ամեն անգամուն քովէն հեռանալու՝ կը դառնայ, գուռը կը դիտէ եւ զիս աչքով կը փնտռէ եղեր... Աւաղ, այսուհետեւ իր անուշ ժպիտը պիտի չտեսնեմ... այսուհետեւ սիրուն աչուրներովը իր վշտալից եւ գորովալիբ մայրը պիտի չի փնտռէ... սեւ հողը... ան, սեւ հողը մտաւ, մեռաւ... մեռաւ իմ զաւակս...:

ԵՐԱՆ: (Չարհուրած և աղերսալի դիմօք) Վարդուհի, գթան, գթան...:

ՎԱՐԴ: Ո՛հ, ամեն աշխարհ մութ է աչքիս, քանի որ իմ սիրական զաւակս...:

ԵՐԱՆ: (Աշխուժութեամբ ներքափողմը նայելով) Ահա, եղբայրս, եղբայրըս...:

ՎԱՐԴ: (Դողդոջիւն) Ա՛ն, ան է:

ՏԵՍԻԼ Ը.

(Նոյն անձինք) ԵՂՈՒԱՐԴ, ԹԷՆՏՈՐ

ԵՂ: (Բարկութեամբ ներս գալով) Զուր եւ անարդիւն վաստակ... եւ ոչ բառ մը, ոչ նշան մը կայ... անմիտըս, փնտռած սոսկալի ճշմարտութեան մը նշոյլը տեսնելու համար ստուերի մը ետեւէն կը վազեմ եւ այս յուսով մազ մնաց որ

իմ տառապանացս եւ կրած անպատուութեանս գաղտնիքը երեւան պիտի ելլար... չէ, ոչ ինչ չի կըրցայ իմանալ. բայց փառք տամ որ Սէն-Նօրպէրէն ծաղիլիներ բերող գեղջուկը իմ իրեն ըրած հարցմունքներու ներքին իմաստը չհասկըցաւ:

ՎԱՐԴ: Ի՞նչ, ի՞նչ ըսաւ:

ԵՆ: Բայց առ եղանակիս մէջ
ծաղիկը ի՞նչ պիտի ըլլայ:

ՎԱՐԴ: Ի՞նչ ծաղիկներ... Իշխա-
նքս... խօսէ աւարտէ խօսքդ,
կազաչե՞մ պատասխանէ, ի՞նչ ծա-
ղիկներ են որ...:

ԵՐԱՆ: Վարդուհի...:

ԵՆ: Բայց տիրուհիս, ինչո՞ւ հա-
մար այդքան հետաքրքիր ես այն
ծաղիկներուն վրայ:

ՎԱՐԴ: Գիւղացին ուր է արդեօք...
տեսնել, այո՛, տեսնել կուզեմ:

ԵՆ: Արդէն գնաց:

ՎԱՐԴ: Գնաց:

ԹԷՈՏ: (Յախ կողմէն երևալով) Իշ-
խան՝ իմ, չէ, դեռ հոս եմ, ներե-
ցէք հրամանիդ իսկոյն չի հնազանդե-
լուս համար. վասն զի եթէ եկածիս
պէս դառնայի, առանց ծաղկի փուն-
ջը տեղը յանձնելու, կատարինէ Բը-
լիմանը սաստիկ պիտի զիս սաստէր...
ուստի ահա այս հոտաւէտ աւանդը
կը յանձնեմ տիրուհւոյս:

ՎԱՐԴ: (Փունջը կռնու և տեսնելով
որ մանուշակ է բարձր ճիգ մը կը հանէ)
Ա՛հ:

ԵՆ: Ի՞նչ կը նշանակէ այս այլայ-
լութիւնը:

ԵՐԱՆ: Քոյր իմ...:

ՎԱՐԴ: (Յանկարծ դէմքին ցնծութիւ-
նը արածութեան կը փոխուի, կապածելով
որ թերևս երևակայական է սրբաբու-
թիւնը) Բայց միթէ աչաց պատրանք

են, արդեօք երազ է տեսածս...

Երանուհի քոյր իմ, կազաչեմ ըսէ,
այս ծաղիկները մանուշակ չեն մի:

ԵՐԱՆ: Ակն յայտնի է մանուշակ
ըլլալին:

ՎԱՐԴ: Ուրեմն այն հրդեհին նը-
կարացիրը ի՞նչ կը նշանակէր...:

ԹԷՈՏ: Արդէն հրդեհը մարած է
(Յած ձայնիւ) Փառք ձեր արիութեան,
հշիւան իմ:

ԵՆ: Պատանձիր:

ՎԱՐԴ: Հապա կատարինէն ի՞նչ ե-
ղաւ...:

ԹԷՈՏ: Ազատեցաւ, եւ զիս զըր-
կողը ան է:

ՎԱՐԴ: Հասցաւ անոր փոքր սանը:

ԵՆ: Պատանձիր, ըսի քեզ...:

ԹԷՈՏ: (Յած ձայնով) Իշխան իմ,
ինչո՞ւ համար չէք ուղեր որ անոր
ազատիչը ըլլալիդ յայտնեմ:

ԵՆ: Ո՛չ, չեմ ուղեր... լեզուդ
կապէ եւ իսկոյն կորիք ասկէ...:

ՎԱՐԴ: Բայց սանը... սանը ի՞նչ
եղաւ:

ԹԷՈՏ: Է՛հ, մեղքը չի՞րքդ... ես
պարտքս կատարեցի... սանն ալ
ողջ առողջ է:

ՎԱՐԴ: (Կանչու ըրտելով և ծունկի դա-
լով) Փառք, ողջ... ողջ եւ կենդա-
նի է եղեր... իմ... իմ զաւակս...:

ԵՆ: (Որ տնոր տմեն շարժմունքը դի-
տեց) Ա՛հ, ալ տարակոյս չի մնաց,
ան, ան տղան, իր ծնունդն է:

ՏԵՍԻԼ Թ.

(Նշման անձինք Բաց ՚ի Թեոտորէն)

ՎԱՐԴ: (Խնդութեամբ մը՝ որ խնդ-
գարութեան մօտ ըսն մ'է) Այո՛, ողջ
եւ քաջառողջ է... ո՛հ, աւետարներ

եւ օրհնելի ծաղիկներ, քանիցս սրաչ-
տելի էք դուք իմ վշտաւեկ սրտիս...
Ա՛հ, անգութս ես, ինչպէս օտա-

բայ գիրկը անտերունչ թողեր էի
 իմ զաւակս . . . ինչ քրէական մեղք
 . . . անտարակոյս ամենագէտ էակը
 զիս պատժելու համար առ ինքն պի-
 տի կոչէր զանի . . . բայց Աստուած ,
 նոյն ինքն բարութիւնն է : (Յիծաղե-
 լով լալով փունջը կը համբուրէ) Ա՛հ , իմ
 սիրուն , գողտրիկ զաւակս . . . որչափ
 պիտի սիրեմ եւ գգուեմ զքեզ . . .
 պիտի լսուեմ իմ բազմօրեայ որդի-
 ատեննչ կարօտս , իմ գանձս , իմ ա-
 րիւնս , աչացս լոյսը , հոգւոյս հոգին :

Ե՛ր : (Բարկութիւնը զսպելով) Տիկինս ,
 լուռ կեցիր . . . լուռ :

ՎԱՐԴ : (Ինքզինքէն ելնելով) Բայց ողջ
 է . . . իմացմբ . . . ողջ . . . ողջ . . . :

Ե՛ր : Ա՛հ , բաւական եղաւ յան-
 շգնութիւնդ . . . վատութիւնդ : (Մե-
 յնայապէս ձեռքը ատրճանակաց կը տանի) :

ԵՐԱՆ : Մի Եգուարդ . . . Աստու-
 ծոյ սիրոյն . . . մի . . . չես գիտեր որ
 բոլորովին ցնորեր է ու կը բարբան-
 ջէ . . . :

Ե՛ր : (Զէնքը թողլով) Ցնորեր է . . . :

ՎԱՐԴ : (Աղաղակելով) Ցնորեր . . .
 ան , կամաւ այդպէս կը զրոյարտես
 զիս . . . զաւակս ձեռքէս յափշտակե-
 լու համար . ո՛չ , դուն չես , չես
 կրնար անոր մայր ըլլալ : Ե՛կ . . . ե-
 կու , դիր ձեռքդ սրտիս վրայ , տես ,
 տես , ինչպէս սաստիկ կորոտայ . . .
 կարծես թէ կուրծքս պիտի պայթի .
 գիտէ , արտասուքս դիտէ . . . ասոնք
 իբր զովարար ցօղ սիրտս կը սփռիեն
 . . . բայց տեսէք Երանուհին , աչքե-
 րէն եւ ոչ կաթիլ մը չի հոսիր . . . ա-
 չացը մէջ չէ թէ արցունք , այլ ահ
 ու սարսափ նկարուած են . . . մի-
 թէ իր զաւակը գտնող մայր մը այս-
 պէս անզգայ եւ անչարժ կը կե-
 նայ . . . :

Ե՛ր : (Որուն կատաղութիւնը վարդու-
 հին անըջական ցնծութեան համեմատ կը
 զայրանայ , ատրճանակը կառնու եւ վրան կը
 յարձակի) Ա՛հ , սղորմելի . . . (Եր-
 նուհին ճիգ մը կը հանէ . Ալէքսանը ներս
 կը մտնէ եւ Եգուարդին բազուկը կը բռնէ) :

ՏԵՍԻԼ Ժ.

(Նշն անձինք) ԱԼԷՔՍԱՆ

ԱԼԷՔ : Մի . . . կեցիր Եգուարդ :
 ԵՐԱՆ : Եղբայր իմ :

Ե՛ր : Հեռու , հեռու յինէ . . . թո-
 դէք զիս :

ԱԼԷՔ : Կաղաչեմ , կանգ մը ան ,
 խօսք մը ունիմ :

Ե՛ր : Հեռու յինէ , ըսի . հեռու : Եւ
 ինչ իրաւամբ , որո՞ւ իշխանութեամբ
 կուզաս դու գատաւորին եւ ար-
 դարութեան մէջ տեղ խոչնդոտն ըլ-
 լալու . . . հեռացիր : (Ալէքսանը մինչ-
 գեւ կաշխատի ղԵգուարդը հրելով անոր
 եւ վարդուհայն մէջ տեղը մտնել , Եգ-

ուարդ Ալէքսանին բազուկէն բռնելով ան-
 դին կը մղէ , որն որ վշտալի ձայն մը ար-
 ձակելով գետին կիցնայ) :

ԵՐԱՆ : Ո՛հ , Տէր Աստուած , դեռ
 այն վէրքը . . . :

Ե՛ր : Ա՛հ , ես ալ կուրացեր եմ . . .
 ինչպէս անզգուշութեամբ զարկի . . .
 Ալէքսան . . . իմ բարեկամս , իմ եղ-
 բայրս . . . :

ԱԼԷՔ : (Ոտք ելնելով ձեռքը բազկին կը
 տանի) Մի , մի վշտանար , մի վրդո-
 վիր այս իմ վէրքիս համար : Հան-
 դարտ եմ եւ ցաւ մը չունիմ . . . այլ

ընդհակառակն , կօրհնեմ ես այս վէր-
քը . . . այն , կօրհնեմ , վասն զի մի
միայն Վարդուհին պաշտպանելու հա-
մար առի :

Ե՛ր: Վարդուհիին համար :

Ա.Է.Ք: Եւ դարձեալ հիմա բազկիս
զարնելովք՝ այս վէրքս անոր պատ-
ճառաւ կարիւնի . . . կօրհնեմ ես այս
վէրքս վասն զի անով քու բարկու-
թեանդ հուրը պիտի հանդարտի, վա-
սըն զի անով միայն Վարդուհին կըր-
նայ արդարանալ :

Ե՛ր: Ի՞նչ . . . :

Ա.Է.Ք: Պարզ ճշմարտութիւն մը :
Եղուարդ , արդեօք մոռցմբ դու ,
անմեղ եւ անարատ նշանածիդ իր
սէրը եւ կեանքը քեզ , քեզ նուի-
րած օրը . մոռցմբ որ քու բոլոր ճո-
խութեամբդ անկարող եղար անոր
սիրտը որսալու , իսկ երբ նա զքեզ
տարազիր , հայածական եւ թշուառ
տեսաւ , այն ժամանակ յանձնառու
եղաւ քու թշուառութեանդ եւ պան-
դրխտութեանդ մասնակից ըլլալու :

Ե՛ր: (ՈՂՍԵՐԸ ՎԱՐԴՈՒՏԻՆ ՎՐԱՅ ՍԵ-
ԼԵՐԱԾ, ԱԼԷՔՍԱՆԻՆ ՃԵՌՔԸ ՍԵՂՄԵԼՈՎ)
Չեմ ուրանար , ճշմարիտ է
ըսածդ . . . վկայ է երկին որ չեմ
մոռցած . . . :

Ա.Է.Ք: Բայց յիշէ նաեւ անգամ մը
թէ՛ ինչ կերպով այս անբաղդ եւ
վշտայի նոր հարսը ամայի պանդոկի
մը մէջ թախուր եւ միայնակ թող-
լով , սախպուեցար բաժնուելու : Խեղ-
ճը , իր աղօթից խունկը եւ սրտա-
հոս ուխտերը Արարչին կը վերընծա-
յէր անձկանօք , բայց , բարէ , իր ա-
ղօթքները անլսելի մնացին : Հետեւ-
եալ օրը ես աչօքս տեսայ այն վա-
տանուն մարդը , անոր պատուոյն դա-
ւաճանը որ խրոխտաբար ըրած վա-
տութեան վրայ կը պարծենար : Այն

ժամանակ չգիտէի թէ ո՞վ էր որո-
գայթը իյնող կինը , չգիտէի իրաւ ,
բայց սիրտս անոր անմեղութեան վը-
կայելով՝ զանի պաշտպանելու համար
սպառազէն ասպարէշ ելայ . . . իսկ
հիմայ որ կը ճանչեմ այն կինը , կը
յարգեմ զանի , եւ հպարտութեամբ
իմ քոյրս կանուանեմ : Արդ՝ կը հար-
ցընեմ քեզ , եղբայր , զիս մեղադ-
րելու կրնաս յանդգնիլ նոյն անմեղ
էակը քեզի դէմ պաշտպանելու պատ-
րաստ եւ կաղմ գտնուելու :

Ե՛ր: (ԱՆՔԵՐԸ ՎԱՐԴՈՒՏԻՆ ՎՐԱՅ ՍԵ-
ԼԵՐԱԾ, ԱԼԷՔՍԱՆԻՆ ՃԵՌՔԸ ՍԵՂՄԵԼՈՎ)
Այս ձայնը , որ աղնիւ եւ վեհանձն
զգացմամբ պարտքի եւ հաւատար-
մութեան վրայ խօսեցաւ , այս ձայ-
նը արդէն կը ճանչնամ . Ալէքսա-
նին աղնիւ ձայնն է , իմ պատուոյս
բնական պաշտպանն է . . . իսկ աս
կինը , որ կարտասուէ . . . աս կինը ,
որուն դէմ իմ մոլեգին ձեռքս . . .
Վարդուհին է . . . Վարդուհին . . .
մէկուն հողոյն ազնուականութիւ-
նը , եւ միւսին անձնուրացութիւնը
դիտելով ես ինքզինքս խեղճ եւ
ողորմելի արարած մը կը գտնեմ . . .
Ես պէտք է ամօթահար եւ նկուն
մնամ իմ բարկութեանս , իմ յիմա-
րութեանս վրայ , եւ երթամ նե-
րում խնդրեմ : Տարաբաղդ Վար-
դուհիս , ես որ ուրիշին գործած
յանցանքին համար քեզի դէմ յա-
նիրաւի հայհոյութիւն եւ նզովք ար-
ձակեցի , ես որ մի եւ նոյն զէն-
քով կուզէի սպաննել թէ եղեռնա-
գործը եւ թէ նահատակը , մեղայ :
(ՎԱՐԴՈՒՏԻՆ ՍՈՉԻ ԺՈՒՆԸ ԿԸ ԿՐԿՆԷ) :

ՎԱՐԴ: (ԱՇԽՈՒՄՈՎ զԱՆԻ ՎԵՐ ՎԵՐԳՈՒ-
ՆԵԼՈՎ) Ա՛հ , իմ սիրականս , իմ Եղ-
ուարդս . . . (Եղուարդ զանն կը գրկէ .

Կատար գունեն կերելի . նայն զաշուն | քը սպանաւորը դիւելուն , թէոտորը չեն
ձախ կողմէն կերելի նաև թէոտորս Սճեն . նշարներ) :

ՏՆՍԻԼ ԺԱ.

(Նայն անձինք) ԿԱՍՊԱՐ (յետոյ) ԹԷՈՏՈՐ

ԿԱՍՊ. Տէր իմ , նոտարը տակաւին
կապասէ :

ԱՄՆՆՔԸ. Նոտարը :

ԵՆ. Իսկ , ան , ան աշնուական
փեսացուն դեռ չեկան մի :

ԿԱՍՊ. Գանիէլ սեպուհը մի : Աս-
պեար դէպ 'ի ծառատամին մուս-
քը գնաց զանի դիմաւորելու . . . :

ԵՆ. (Գէպ 'ի խորը դիմելով) Պիտի
երթամ սա մարդուն հետ ճակատ
առ ճակատ կռուելու :

ԱԼԵՔ. (Նայն շարժումը ընելով) Չէ
եղբայր . . . առաջ ես պէտք որ քա-
չեմ սուրս անոր դէմ . . . :

ՎԱՐԴ. ԵՐԱՆ. (Միտմունք) Եղբայրդ . . .
Ալէքսան . . . (Ամենքը գէպ 'ի թէոտոր
աչքերնին կը դարձնեն որ ձախ կողման
դուռը կեցած կերելի) :

ԵՆ. Գուն ինչ բան ունիս հոս :

ԹԷՈՏ. Իշխան իմ , խեղճ կլին մը
կաղաչէ ներս մտնելու :

ԱՄՆՆՔԸ. Կին մը :

ԹԷՈՏ. Այո , սա Սէն-Նորայէրի
աղարակին կլինը . . . Կատէրինէն :

ԱՄՆՆՔԸ. Կատէրինէն :

ՎԱՐԴ. (Գէպ 'ի գրան կողմը գնալով)
Ահա , հոն վարն է վարը . . . (Աս-
Նգուարդ գառնալով) դու , դու ես , իմ
զտակիս վիճանն աղաւթիչը , քու
չնորհիւդ զանի պիտի տեսնեմ . . .
եւ , ես միայն պարտական եմ քու
ոտքդ իյնալ , քեզ աղերսել . . .
(Չի թողուր որ ծունր դնէ , այլ անոր գը-
լաւորը կուրծքին կը մտակցունէ , մինչդեռ Ա-
լէք ան և Երանուհին անոնց չորս կողմը

կառնուն և մտիկ կ'ենեն) :

ԵՆ. (Չերթեաւանդութեամբ) Աստուած
իմ . . . որտեղէն ես եւ արդէն դի-
տես որ հոգւոյս մէջ առեւտրութեան
եւ միջմիջնորութեան նշոյլը անգամ
չկայ : Բայց քեզ կը թողում մեր
գտտատանին վճիռը . . . քու ար-
դարութենէդ կը յուսամ որ այն
մարդուն կեանքը իմ ձեռքս տաս ,
այն մարդուն՝ որ յանդիմեցաւ իմ
քոյրս կնութեան ինդրել եւ ոճրա-
գործութեամբը գերդաստանիս մէկ
անգամը ըլլալու փախաքիլ . . . Այո ,
իմ եւ բոլոր գերդաստանիս հան-
գատութիւնը կը պահանջէ որ այն
ամարդին անվրէպ սատակի . իմ բո-
լոր յոյսս եւ վստահութիւնս 'ի Քեզ
է եւ Քեզմով պիտի զօրանայ այս
բազուկս մենամարտութեան մէջ ,
Քեզմով , քու հրամանաւդ պիտի
մերկացունեմ սուրս անոր դէմ ,
ինչպէս եւ Քու հրամանաւդ՝ ճամ-
բուս վրայ գտած ընկեցիկ , որք եւ
ողորմելի մանուկ մը ծոցս պիտի
առնում եւ խնամեմ : (Այս ընելով
գէպ 'ի ձախ կողմը աչքը կը առնի և
դուրս ելնելու կը պատրաստուի միւս ան-
ձինք կսկսին վրդովիլ) : Վարդուհի . . . քոյր
իմ Երանուհի . . . Ալէքսան . . . թոյլ
տուէք զիս իրաւունքս գործածելու
եւ պարտքս կատարելու , եւ դուք
եւս ինձի պէս գերադոյն Էակին
արդարութեան վրայ հաւատ եւ
յոյս ունեցէք . . . (Միւս անձինք կը
հեռանան . Ալէքսանը անոր ձեռքը կը

բունէ . Վարդուհին եւ քոյրը իւր գրկէ
 եւ յետոյ զօրութեամբ կը գոչէ) Օ՛ն եր-
 թամ . . . թոյլ տուէք (Նեղու կանայք
 ծունկի կուգան . կտապարե թէստոր գըլ-
 խարկնին վար կառնուն : Եղուարդ դէպ ՚ի
 ներքսակողմը կը վազէ . բայց դէռ դուրս

չելած իշարմէ քիչ մը հեռու երկու ա-
 արրճանակի ձայնը կը լսուի . . . քնդհա-
 նուր շարժում) :

Ե՛ր : Ի՞նչ ձայն է այս . . . Ալէք-
 սան կռիւ կայ դուրսը :

ՏԵՍԻԼ ԺԲ .

(Նոյն անձինք) ԱՍՊԵՏ

ԱՍՊ : Մի արտորար . կեցիր ,
 Եղուարդ , եւ ներէ ինձ քու կող-
 մէդ պարտքդ կատարելուս . ան
 գործը լինցաւ :

Ե՛ր : Ի՞նչ . միթէ սպաննեցիր զանի :

ԱԼԵՔ : Դ՞ու , բարեկամ , դու :

ԵՐԱՆ : Դ՞ու մենամարտեցար :

ԱՍՊ : Այս է իմ առաջին եւ վեր-
 ջին մենամարտութիւնս այս էր ուխ-

տըս եւ Աստուած կատարեց : (Ա
 նոր չորս դին առնելով խնդութեամբ և
 սիրով ձեռքը կը սղմեն) :

ԹԻՈՏ : Ներեցէք իշխանդ իմ , կա-
 տէրինէն դեռ կտպասէ :

Ե՛ր : Վարդուհի , հիմա գնան , գնա
 զաւակդ գրկէ : (Դէպ ՚ի ձախ կողմը
 քայլմը կառնու վարագոյրը կիջնէ) :

